

**Nõukogu direktiivil 79/409/EMÜ
(loodusliku linnustiku kaitse kohta)
põhinev jahipidamist käsitlev
juhenddokument**

„Linnudirektiiv“

Veebruar 2008

Linnudirektiivil põhinev jahipidamist käsitlev juhenddokument

EESSÕNA	4
1 SISSEJUHATUS	7
1.1 Jahipidamine direktiivi üldkava raames	7
1.2 Preambul	7
1.3 Direktiiviga hõlmatud liigid	7
1.4 Direktiivi üldine suunitlus	8
1.5 Elupaikade kaitse	9
1.6 Põhilised liikide kaitsega seotud keelud	10
1.7 Erandid põhilistest keeldudest	11
1.8 Uurimistöö	12
1.9 Looduslikult mitteesinevate linnuliikide loodusesse laskmine	13
1.10 Aruandlus	13
1.11 Kavandatud meetmete rakendamise keeld	13
1.12 Võimalus rakendada rangemaid siseriiklikke meetmeid	13
1.13 Direktiivi kohandamine	14
2 ARTIKLI 7 SÄTTED	15
2.1 Sissejuhatus	15
2.2 Vormilised kaalutlused	16
2.3 Jahitavad liigid	16
Jahipidamise lubamise põhjendused	16
Millistele liikidele võib jahti pidada?.....	16
2.4 Üldised põhimõtted ja kriteeriumid, mida jahipidamisel tuleb järgida	17
Levikualal kaitsmiseks tehtud jõupingutuste mitteohustamine	17
Mõistlik kasutamine	17
Ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramise põhimõte	24
2.5 Jahihooaegade kehtestamisega seotud konkreetsed tingimused	25
Peamised kontseptsioonid: sigimine ja kevadränne	25
2.6 Täieliku kaitsesüsteemi tagamine, kui kaalutakse mittekattuvate algus- ja lõppkuupäevade kehtestamist	28
Segiajamise oht	28
Häirimise oht	30
Millised tingimused peavad olema täidetud, kui liikmesriik soovib kehtestada direktiivi artikli 7 lõike 4 alusel jahihooaegade mittekattuvaid algus- ja lõppkuupäevi?	33
2.7 Kattuvuste analüüs	34
3 ARTIKLI 9 SÄTTED	39
3.1 Sissejuhatus	39
3.2 Vormilised juriidilised kaalutlused	40

3.3	Erandite üldiste tingimuste täitmise tagamine	42
3.4	Erandi tegemise esimene tingimus: tõestada, et teised rahuldavad lahendused puuduvad	42
	Üldised kaalutlused	43
	Teiste rahuldavate lahenduste puudumine seoses jahipidamisega	46
	Võimalikud objektiivselt kontrollitavad tegurid ning teaduslikud ja tehnilised aspektid	47
3.5	Erandi tegemise teine tingimus: näidata, et eksisteerib üks artikli 9 lõike 1 punktides a, b või c loetletud põhjustest	52
	Artikli 9 lõike 1 punkti a alusel tehtavad erandid	52
	Artikli 9 lõike 1 punkti b alusel tehtavad erandid	56
	Artikli 9 lõike 1 punkti c alusel tehtavad erandid	56
3.6	Erandi tegemise kolmas tingimus: artikli 9 lõikes 2 sätestatud täpsete vorminõuete rahuldamine	64
	Iga vorminõude arvessevõtmine	64
	Lubade andmine isikute üldkategoriale	65
3.7	Artikli 9 lõiked 3 ja 4	66
4	<i>JOONISED</i>.....	69
5	<i>LISA</i>.....	90

EESSÕNA

Nõukogu direktiivis 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta¹ (nn linnudirektiivis) on sätestatud looduslikult esinevate linnuliikide ja nende elupaikade kaitse ühine raamistik kogu Euroopa Liidus. Direktiiv võeti vastu seoses sellega, et looduslikult esinevad linnuliigid on peamiselt rändliigid, mis moodustavad liikmesriikide ühispärandi, ning nende tõhus kaitse on üldjuhul mitmeid riike hõlmav probleem, millega kaasneb ühine vastutus.

Linnudirektiivis tunnustatakse täielikult looduslikult esinevatele lindudele jahipidamise kui säästva kasutamise ühe vormi õiguspärasust. Jahipidamine on tegevus, mis toob paljudes Euroopa Liidu piirkondades märkimisväärset sotsiaalset, kultuurilist ja majanduslikku kasu ning on kasulik keskkonnale. Jahipidamine piirdub teatavate direktiivis loetletud liikidega. Direktiivis on sätestatud ka rida kõnealuse tegevusega seotud ökoloogilisi põhimõtteid ja õiguslikke nõudeid, mida tuleb rakendada liikmesriikide õigusaktide kaudu. See moodustab jahimajanduse raamistiku.

Jahipidamise ja direktiivi teatavate nõuete vastavuse üle on olnud palju lahkarmamusi ja viimastel aastatel ka teatavat vastasseisu. Lahkarvamused on tihti tingitud kõnealuste nõuete erinevast tõlgendamisest.

Seepärast on komisjon tunnustanud vajadust alustada uut dialoogi, et arendada asjaomaste valitsusasutuste ja valitsusväliste organisatsioonide vahelist koostööd looduslikult esinevate linnuliikide kaitseks ning arukaks ja säästvaks kasutamiseks. Seda silmas pidades käivitas komisjon 2001. aastal säästva jahipidamise algatuse, mille eesmärgiks oli parandada direktiivi jahipidamist käsitlevate sätete õiguslike ja tehniliste aspektide mõistmist ning töötada välja teaduslike, kaitsealaste ja teadlikkust tõstvate meetmete programm, mille eesmärk on propageerida direktiivist lähtuvat säästlikku jahipidamist.

Käesoleva juhenddokumendi eesmärk on täita dialoogi üks olulisim ülesanne, selgitades paremini jahipidamise direktiivi nõudeid kehtiva õigusliku raamistiku raames, lähtudes teaduslikkuse põhimõttest ja teaduslikest andmetest ning direktiivi üldisest kaitse-eesmärgist. Seega jätkatakse tööd, mida on tehtud juba direktiivi artikli 7 lõike 4 peamiste kontseptsioonidega².

Milleks on tarvis jahipidamise juhendit?

On olemas selge vajadus üksikasjalikumate selgitavate märkuste järele, mis käsitleksid direktiivi sätteid jahipidamise kohta. Seda tõendab kõnealuses valdkonnas tekkinud kohtuvaidluste arv. Selle teema kohta on ka komisjonile hulgaliselt küsimusi esitatud, sealhulgas on seda teinud ka Euroopa Parlament. Nimetatud teemat tuleks vaadelda ka suurenenud polariseerumise kontekstis, mida tõendavad parlamendile

¹ EÜT L 103, 25.4.1979, lk 1.

² Direktiivi 79/409/EMÜ artikli 7 lõike 4 peamised kontseptsioonid. II lisas loetletud ELi linnuliikide sigimisaeg ja kevadränne (september 2001).

laekunud ning miljoneid allkirju kogunud vastandlikud petitsioonid nii jahipidamise kui ka lindude kaitsega tegelevatelt organisatsioonidelt.

Eespool nimetatud vajadusega on seotud tõeline vajadus suurema selguse järele. Mõned liikmesriigid tahavad teada, millised on võimalused jahihooaegade kehtestamiseks väljaspool artikli 7 lõikes 4 sätestatud piiranguid, mis võivad olla liiga piiravad, nagu see oli mõne probleemse liigi (näiteks sinikael-pardi (*Anas platyrhynchos*) ja kaelustuvi (meigase) (*Columba palumbus*)) puhul, kelle kevadränne algab vara ja/või sigimisaeg on pikk, ning soovivad tugineda artiklis 9 sätestatud eranditele.

Positiivne kogemus selgitavate märkuste väljatöötamisest on olemas, kuna seda on tehtud nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta)³ (elupaikade direktiivi) artikli 6 puhul. Seda käsitatakse pigem proaktiivse kui reaktiivse lähenemisena, mis stimuleerib ühtset mõtlemist ja hoiab ära ajutise ja ebajärjekindla tõlgendamise. Tuleb siiski tõdeda, et erinevalt elupaikade direktiivi artiklist 6 on linnudirektiivi sätted palju varem vastu võetud ja selle suhtes on juba loodud mahukas pretsedendiõigus, asjaolu, mida tuleb selgitavate märkuste puhul arvesse võtta.

Käesolev dokument on kasulik ka komisjoni talitustele, aidates ellu viia mis tahes kavandatud meetmeid kõnealuses valdkonnas, ning annab peamistele sidusrühmadele teatava turvatunde selles osas, mida edaspidi oodata.

Juhendi piiratus

Juhend lähtub direktiivi tekstist ning ühenduse keskkonnaõigust käsitlevatest üldistest põhimõtetest ning järgib neid. Juhend ei ole oma olemuselt seadusandlik akt (sellega ei kehtesta uusi eeskirju, vaid antakse juhiseid kehtivate eeskirjade kohaldamiseks). Sellisena peegeldab kõnealune dokument üksnes komisjoni talituste seisukohti ja ei ole siduv.

Tuleb rõhutada, et **direktiivi lõpliku tõlgendamise õigus on Euroopa Kohtul**. Seepärast peab juhend arenema edasi kooskõlas tekkiva kohtupraktikaga kõnealuses valdkonnas.

Juhendis püütakse täiel määral järgida Euroopa Kohtu kehtivat pretsedendiõigust, mis on juba praegu küllalt mahukas. Sellega määratletakse juhendi eri aspektid, eelkõige neis valdkondades, mille suhtes on kohus võtnud vastu selged seisukohad.

Juhendi eesmärgiks on selgitada ka ökoloogilisi põhimõtteid, mis toetavad direktiivi kohast jahimajandust ning kasutavad parimat olemasolevat teaduslikku teavet, kuigi tunnistatakse, et kõrgekvaliteedilise teadusliku teabe puudumine seab piiranguid populatsioonide õigele ja täpsele majandamisele.

Juhendis tõdetakse, et jahimajandus, kaasa arvatud jahihooaegade kehtestamine oma territooriumil vastavalt direktiivi nõuetele, on liikmesriikide ülesanne.

³ EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7.

Juhendi reguleerimisala

Juhendis keskendutakse eelkõige harrastusjahi ajastamisele. Siiski käsitletakse vastavalt vajadusele ka muid jahipidamisega seotud teemasid. Õiguslikust seisukohast pööratakse tähelepanu peamiselt direktiivi II lisas loetletud jahitavatele liikidele ning artiklite 7 ja 9 asjaomastele sätetele, kuid kõiki teisi artikleid käsitletakse juhul, kui see on asjakohane. Erilist tähelepanu pööratakse erandite tegemise põhjendatusele, eelkõige artikli 9 lõike 1 punkti c alusel. Juhendis ei käsitleta üksnes õiguslikke sätteid, vaid ka direktiivi loodusliku linnustiku kaitsega seonduvaid teaduslikke ja tehnilisi aspekte.

Juhendi ülesehitus

Juhendis on kolm peatükki. Esimeses peatükis antakse ülevaade jahipidamisest, mis lähtub direktiivi raamistikust, käsitledes muu hulgas ka vastavaid põhjendusi preambulis ja artikleid.

Teises peatükis käsitletakse üksikasjalikumalt artikli 7 asjakohaseid õiguslikke ja tehnilisi sätteid, sealhulgas direktiivi alusel jahihooaegade kindlaksmääramisega seotud eritingimusi.

Kolmandas peatükis käsitletakse võimalusi lubada jahipidamist direktiivi artiklis 9 sätestatud erandite süsteemi alusel. Kui selguse mõttes on peetud vajalikuks esitada lisateavet, on dokumenti täiendatud joonistega.

1 SISSEJUHATUS

1.1 Jahipidamine direktiivi üldkava raames

1.1.1 Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ on laiaulatuslik juriidiline dokument, mille eesmärgiks on loodusliku linnustiku üldine kaitse Euroopa Liidus. Kaitse mitmeid aspekte (kaasa arvatud elupaikade kaitset, kauplemise ja jahipidamise kontrolli ning teadusuuringute edendamist) käsitlevas direktiivis on järgitud seda tüüpi õigusaktide standardskeemi: preambul koos põhjendustega, sisulisi sätteid sisaldavad artiklid ning lisad.

1.2 Preambul

1.2.1 Preambuli põhjendused peegeldavad direktiivi põhiosa ülesehitust. Preambul on tihti abiks teiste õigusaktide sisuliste sätete selgitamisel ning seoses direktiiviga on seda tsiteerinud ka Euroopa Kohus⁴.

1.2.2 Nagu direktiivide puhul ikka, tuleb selgitamisel arvestada eri keeltes olevaid tekste, mis kõik kehtivad. Käesoleva juhendi kontekstis tuleb märkida, et mõned fraasid (nt „mõistlik kasutamine“, „poegade üleskasvatamise aeg“) vajavad eri keeltes erilist tähelepanu. On oluline, et kõikides keeltes toodaks välja tähendus, mis peegeldaks kõige paremini asjaomaste terminite eesmärki ja konteksti.

1.3 Direktiiviga hõlmatud liigid

1.3.1 Direktiivi artiklis 1 on sätestatud, et direktiiv käsitleb „kõikide looduslikult esinevate linnuliikide kaitset nende liikmesriikide Euroopa territooriumil, mille suhtes kohaldatakse asutamislepingut. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning sellega kehtestatakse nende kasutamise eeskirjad.“ Euroopa Kohtu pretsedendiõigus kinnitab, et direktiivi rakendamisel on liikmesriigid kohustatud kaitsma kogu ühenduse territooriumil esinevaid looduslikke linnuliike ja mitte ainult neid liike, mis esinevad riigi territooriumil⁵.

⁴ Vt näiteks kohtuasja C-57/89 (Euroopa Ühenduste Komisjon v Saksamaa Föderaalne Vabariik) punkt 21. Kohtuasjas, kus käsitleti direktiivi 79/409/EMÜ elupaikade kaitse sätete rakendamist, leidis kohus, et lisaks sellele toetab direktiivi artikli 4 lõike 4 sellist tõlgendamist preambuli üheksas põhjendus, mis rõhutab direktiivis I lisas loetletud linnuliikide elupaikade kaitse erimeetmete omistatud tähtsust, et kindlustada nende liikide säilimine ja paljunemine levikualal. Sellest järeldub, et liikmesriikide volitused vähendada erikaitsealade ulatust on õigustatud ainult erandjuhtudel.

⁵ 8. juuli 1987. aasta otsuses kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029, punkt 6, sedastas kohus: Direktiiv põhineb tõdemusel, et tõhus linnukaitse on üldjuhul mitmeid riike hõlmav keskkonnaprobleem, millega kaasneb liikmesriikide ühine vastutus (preambuli kolmas põhjendus). Selles kontekstis on direktiivi preambulis märgitud, et „tõhus linnukaitse on üldjuhul mitmeid riike hõlmav keskkonnaprobleem, millega kaasneb ühine vastutus.“

- 1.3.2 Kaitse ei laiene vangistuses kasvatatud isenditele⁶. Sellest hoolimata on mõistlik eeldada, et direktiivi sätted on kohaldatavad ka juhtudel, kus vangistuses kasvatatud isendid, kes ei erine samal alal esinevatest sama liigi metsikutest isenditest, lastakse loodusesse vabaks või viiakse tagasi loodusesse⁷.
- 1.3.3 Komisjon on püüdnud koostada direktiivi rakendusalassee jäävate looduslikult esinevate linnuliikude loetelu⁸. Kõnealune loetelu hõlmab kõiki liikmesriikides looduslikult esinevaid linnuliike, kaasa arvatud juhuslikke külalisi. Loetelu ei laiene sissetoodud liikidele, välja arvatud juhul, kui neid on selgesõnaliselt nimetatud mõnes direktiivi lisas (nt metskalkkun (*Meleagris gallopavo*)). Sisse toodud liigid on liikmesriigis siiski hõlmatud direktiivi tingimustega, kui need on kohalikud liigid mõnes teises liikmesriigis.

1.4 Direktiivi üldine suunitlus

- 1.4.1 Artikkel 2 sisaldab liikmesriikide üldist kohustust võtta „vajalikke meetmeid artiklis 1 nimetatud liikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi, või nende liikide arvukuse kohandamiseks vastavalt sellele tasemele.” Kuna kõnealuses artiklis on nõutud linnuliikide kaitse ja muude huvide tasakaalustamist, on kerkinud üles küsimus, ega see artikkel ei sisalda direktiivi üldnõuetest sõltumatut erandit. Kohus on kinnitanud, et nii see ei ole, pidades silmas ka jahipidamist⁹. Sellest hoolimata näitavad kohtu seisukohavõtted, et artiklil 2 on direktiivi teiste sätete tõlgendamisel mõju ja kaalu. Selles suhtes on artikli sätted olulised, kuna annavad aimu sellest, mida direktiiviga nõutakse ja lubatakse.

⁶ 8. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-149/94, kriminaalmenetlus Didier Vergy vastu, EKL 1996, lk 299.

⁷ Aladel, kus jahiluse liigi ainsad isendid looduses on vangistuses kasvatatud ning siis loodusesse lastud, on mõistlik kehtestada selle liigi jahihooaeg sarnase liigi jahikeelu aega täiel määral arvesse võttes (nt Alpides loodusesse lastav aasia kivikana (*Alectoris chukar*) ning selle võimalik segiajamine kalju-kivikanaga (*Alectoris graeca*)).

⁸ Komisjon on koostanud direktiiviga hõlmatud linnuliikide loetelu ning esitanud selle direktiivi artikliga 16 moodustatud tehnika ja teaduse arenguga kohandamise komiteele (ORNISE komitee). Loetelu ei ole ametlik, kuid on kavandatud suuniseena direktiivi kohaldamisel. Loetelu on kättesaadav keskkonna peadirektoraadi veebisaidil aadressil

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/index_en.htm

⁹ 8. juuli 1987. aasta otsuses kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029, märkis kohus punktis 8: Käesolevas kontekstis on vaja viidata direktiivi artiklile 2, milles on nõutud, et liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid kõikide linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi, või nende liikide arvukuse kohandamiseks vastavalt sellele tasemele, ning millest ilmneb seega, et lindude kaitse peab olema tasakaalus muude, näiteks majanduslike vajadustega. Kuigi artikkel 2 ei kujuta endast autonoomset erandit üldisest kaitseüsteemist, näitab see siiski, et direktiivis võetakse arvesse ühelt poolt lindude tõhusa kaitse vajadust ja teiselt poolt rahvatervise ja ohutuse, majanduse, ökoloogia, teaduse, põllumajanduse ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. 8. juuli 1987. aasta otsuses kohtuasjas 262/85: komisjon v Itaalia, EKL 1987, lk 3073, lükkas kohus tagasi Itaalia valitsuse väited, nagu võiks artikli 7 lõike 4 nõuetest kõrvalekaldumised põhineda otse artiklil 2. Kohus märkis punktis 37, et tuleb rõhutada, et nagu eespool märgitud, ei ole artikkel 2 iseseisev erand direktiivis sätestatud kohustustest ja nõuetest.

1.5 Elupaikade kaitse

- 1.5.1 Artiklites 3 ja 4 käsitletakse elupaikade kaitset. Artiklid sisaldavad lindude märkimisväärse häirimise vältimisega seotud sätteid artikli 4 lõigete 1 ja 2 kohaselt liigitatud erikaitsealadel. Komisjon ei arva, et sotsiaal-majanduslikud tegevusalad, mille hulka jahipidamine kuulub, oleksid tingimata kõnealuste sätetega vastuolus. On siiski oluline, et neid tegevusalasid hallataks ja kontrollitaks erikaitsealadel nõuetekohaselt, et vältida kõnealust märkimisväärset häirimist¹⁰.
- 1.5.2 Komisjon on juba koostanud juhenddokumendi, mis hõlmab direktiivi 92/43/EMÜ (looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (elupaikade direktiiv)) artikli 6 lõigete 2, 3 ja 4 sätteid, millega asendatakse liigitatud erikaitsealade osas artikli 4 lõike 4 esimese lause sätteid¹¹. Kõnealuses dokumendis käsitletakse lindude häirimist. Jahipidamise teema käsitlemisel elupaikade direktiivi artikli 6 alusel on asjakohane võtta arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Artikli 6 vastavat lõiku tuleb mõista nii, et mõjusid, mis ei ole NATURA 2000 alade kaitse-eesmärkide seisukohalt olulised, ei käsitata elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 2 vastuolus olevatena.
- 1.5.3 Jahipidamine on koos põllumajanduse, kalanduse ja muude vaba aja veetmise tegevustega ainult üks paljudest NATURA 2000 alade potentsiaalsetest kasutusviisidest. Loodust käsitlevate direktiivide alusel ei ole NATURA 2000 aladel jahipidamise vastu mingeid üldisi eelarvamusi. Ometi on selge, et jahipidamine ja muu inimtegevus võivad viia elupaikade kasutuse ajutise vähenemiseni neil aladel. Sellist tegevust käsitataks märkimisväärseks, kui sellega väheneks oluliselt ala võime kaitsta liike, mille kaitsmiseks ala on loodud, ning väheneks jahipidamise potentsiaal.
- 1.5.4 Erijuhtudel on võimalik, et jahipidamine ei ole kooskõlas mõne ala kaitse-eesmärkidega. Näiteks võib mõnel alal esineda koos potentsiaalsete jahiliikidega ka haruldasi liike, mis on häirimise suhtes eriti tundlikud. Sellised juhud määratakse kindlaks iga ala puhul eraldi.
- 1.5.5 Säästev jahipidamine võib elupaikade kaitse seisukohalt tuua kaasa soodsaid tagajärgi alade piirides ja nende ümber. Seda teemat käsitletakse pikemalt juhendi punktides 2.4.20–2.4.23.
- 1.5.6 Selle tagamine, et jahipidamine või muu tegevus ei tooks kaasa lindude märkimisväärset häirimist, sõltub mitmetest teguritest, näiteks ala ja tegevuse laadist ja ulatusest ning seal esinevatest liikidest. On vaja mõista põhjusi, miks on ala looduskaitse seisukohalt nii tähtis, et see viib ala kaasamiseni NATURA 2000 võrgustikku, mille põhjal määratletakse kaitse-eesmärgid.

¹⁰ Euroopa Komisjoni poolt Rohelise nädala raames 2002. aasta aprillis korraldatud seminari „Jahipidamine NATURA 2000 aladel ja nende ümber” aruanne on kättesaadav keskkonna peadirektoraadi veebisaidil aadressil

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/report_green_week_en.pdf

¹¹ „Natura 2000 alade majandamine: „elupaikade” direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätteid”, Euroopa Komisjon, Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, Luxembourg.

Neid põhjusi mõistes on olemas oluline lähtepunkt, et määratleda ala kaitsmiseks vajalikud konkreetsed juhtimismeetmed.

- 1.5.7 Selleks et ühildada inimkasutust kaitse-eesmärkidega, toetab komisjon kaitsekorralduskavade väljatöötamist, millega tagatakse, et tegevus linnudirektiivis määratud erikaitsealadel ja elupaikade direktiiviga määratletud aladel (mida koos tuntakse NATURA 2000 võrgustikuna) ja nende ümber oleks kooskõlas alade määratlemisel aluseks olnud ELi kaitsehuvide seisukohalt tähtsate liikide või elupaigatüüpide ökoloogiliste vajadustega. On asjakohane eeldada, et neil, kes kasutavad looduslikke ressursse, näiteks looduslikku linnustikku, lasub ka vastutus tagada, et nende tegevus oleks säästlik ega kahjustaks asjaomaseid populatsioone. Seega usub komisjon kokkuvõttes, et jahipidamine NATURA 2000 aladel kuulub eelkõige juhtimisküsimuste hulka, mida tuleb lahendada valdavalt kohalikul tasandil. Juhtimist saab kõige paremini korraldada kaitsekorralduskavade abil, millega tagatakse, et tegevus oleks kooskõlas kaitse-eesmärkidega, milleks vastavad alad loodi.
- 1.5.8 Sõltuvalt NATURA 2000 alade olemusest ja jahitavadest tuleks kõnealustes kaitsekorralduskavades kaaluda piisava arvu jahikeelualade loomist. Taanis läbi viidud põhjalik uurimus on näidanud, et jahikeelualade hoolikas loomine võib samaaegselt suurendada ala kasutamist veelindude poolt ning parandada jahipidamise võimalusi selliste alade läheduses¹². Jahikeelualade kontseptsioon töötab hästi ka teistes liikmesriikides ja ei piirdu NATURA 2000 aladega (nt *reserves de chasse* Prantsusmaal).

1.6 Põhilised liikide kaitsega seotud keelud

- 1.6.1 Direktiivi artikli 5 kohaselt peavad liikmesriigid rakendama vajalikke meetmeid „kõikide artiklis 1 nimetatud linnuliikide üldise kaitseüsteemi loomiseks”. Peamine jahipidamisega seotud keeld on direktiivi artikli 5 punktis a, millega nõutakse, et liikmesriigid keelaksid eelkõige „tahtliku tapmise või püüdmise mis tahes viisil”¹³.
- 1.6.2 Artikli 6 lõige 1 sisaldab artikli 1 alusel kaitstavate lindudega kauplemise keeldu. „Ilma et see piiraks lõigete 2 ja 3 sätete kohaldamist, keelustavad

¹² Madsen, Pihl & Clausen (1998), Establishing a reserve network for waterfowl in Denmark: a biological evaluation of needs and consequences. *Biological Conservation* 85: 241-256.

Madsen & Fox (1997), The impact of hunting disturbance on waterfowl populations: The concept of flyway networks of disturbance-free areas. *Gibier faune sauvage* 14: 201-209. See konkreetne mudel ei pruugi siiski olla kohaldatav liikmesriikides või aladel, kus jahimeeste juurdepääsu ja jahikoormust reguleeritakse erinevalt (nt eravalduste omanike puhul).

¹³ Artikli 5 kohaselt peavad liikmesriigid keelama ka:

pesade ja munade tahtliku hävitamise või kahjustamise või pesade kõrvaldamise (artikli 5 punkt b), linnunade korjamise loodusest ja munade või tühjade koorte hoidmise (artikli 5 punkt c), lindude tahtliku häirimise eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, niivõrd kui selline häirimine on käesoleva direktiivi eesmärkide seisukohalt oluline (artikli 5 punkt d), nende linnuliikide isendite pidamise, mille jahtimine ja püüdmine on keelatud (artikli 5 punkt e).

liikmesriigid kõikide artiklis 1 nimetatud linnuliikide elus või surnud isendite ja nende selgelt äratuntavate kehaosade või nendest valmistatud toodete müügi, müügiks transportimise, müügi eesmärgil pidamise ja müügiks pakkumise.“

1.7 Erandid põhilistest keeldudest

- 1.7.1 Direktiiviga nähakse ette erandid artiklite 5 ja 6 sätestatud üldistest keeldudest.
- 1.7.2 Kauplemine direktiivi III lisas loetletud liikidega on lubatud, tingimusel et järgitakse artikli 6 lõigetes 2 ja 3 sätestatud tingimusi ja piiranguid.
- 1.7.3 Jahipidamise osas võib II lisas loetletud liikidele jahti pidada direktiivi artikli 7 alusel „olenevalt konkreetse liigi arvukusest, geograafilisest levikust ja sigimisvõimest kogu ühenduses”. Kui liik ei ole loetletud II lisas, on erand artikli 5 keeldudest võimalik ainult juhul, kui on täidetud artikli 9 ranged nõuded.
- 1.7.4 Artiklis 7 sisalduva jahipidamist käsitleva erandi suhtes artikli 5 keeldudest kehtivad mitmed artiklis 7 sätestatud tingimused. Liikmesriigid peavad tagama, et „kehtivate siseriiklike meetmetega kooskõlas toimuv jahipidamine, sealhulgas jaht jahikullidega, kui seda peetakse, järgib asjaomaste linnuliikide mõistliku kasutamise ja nende arvukuse ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramise põhimõtteid, ning et kõnealune tegevus asjaomaste liikide, eelkõige rändliikide arvukuse suhtes vastab artiklist 2 tulenevatele meetmetele”. Liikmesriigid peavad samuti tagama, et „liikidele, mille suhtes jahialaseid seadusi kohaldatakse, ei peetaks jahti poegade üleskasvatamise ajal ega sigimise erinevatel etappidel. Rändliikide puhul tuleb liikmesriikidel eelkõige tagada, et liikidele, mille suhtes jahialaseid seadusi kohaldatakse, ei peetaks jahti sigimise ega pesitsusaladele naasmise ajal.“ Euroopa Kohus on tõlgendanud viimati nimetatud sätet nii, et liikmesriigid kehtestavad jahihooaja selliselt, et tagataks asjaomaste liikide täielik kaitse¹⁴. Artikli 7 nõudeid käsitletakse üksikasjalikult 2. peatükis.
- 1.7.5 Lisanõuded on sätestatud artiklis 8, mille kohaselt liikmesriigid keelustavad „kõik massilist või mittevalikulist püüdmist või tapmist võimaldavad või liigi paigutist kadumist põhjustada võivad vahendid, seadised või viisid ning esmajoones IV lisa punktis a loetletud vahendite, seadiste või viiside kasutamise”. Samuti tuleb keelustada jahipidamine liiklusvahenditelt ja IV lisa punktis b nimetatud tingimustel.
- 1.7.6 Lisaks kauplemist ja jahipidamist käsitlevatele eranditele artikli 6 lõigetes 2 ja 3 ning artiklis 7 lubatakse artikliga 9 liikmesriikidel teha erandeid artiklites 5, 6, 7 ja 8 sätestatud põhilistest keeldudest, eeldusel et on täidetud kolm tingimust: teist rahuldavat lahendust pole; kehtib üks artikli 9 lõike 1 punktis a, b või c loetletud tingimustest ning on täidetud artikli 9 lõike 2 tehnilised

¹⁴ 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-435/92: Association pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-et-Loire ja Préfet de Loire-Atlantique, EKL 1994, lk 67 punkt 13.

nõuded. Kõnealuseid tingimusi käsitletakse üksikasjalikult 3. peatükis. Artikliga 9 nähakse ette ka süsteem, mille kohaselt saadavad liikmesriigid igal aastal komisjonile aruande erandite rakendamise kohta¹⁵.

1.7.7 Artikli 9 alusel on võimalik teha erandeid ka artiklites 7 ja 8 sätestatud keeldudest.

1.8 Uurimistöö

1.8.1 Artikli 10 kohaselt peavad liikmesriigid soodustama „kõikide artiklis 1 nimetatud linnuliikide asurkondade kaitseks, hoidmiseks ja kasutamiseks tehtavat uurimistööd ja muud tööd”. Euroopa Kohus kinnitas, et asjaomane säte on liikmesriikide suhtes kohustuslik ning kuulub ülevõtmisele liikmesriikide õigusaktidesse ja liikmesriikides rakendamisele¹⁶. Erilist tähelepanu pööratakse V lisas loetletud teemadega seotud uurimisele ja tööle. V lisas loetletud uurimistöö mitmed kategooriad on seotud jahipidamisega, eelkõige punktid c „rändliikide rõngastamisel saadud arvukuseandmete loetelu koostamine” ja d „metslindude loodusest võtmise meetodite mõju hindamine liikide arvukusele”. Punkt e „lindude põhjustatavate kahjustuste vältimise ökoloogiliste meetodite väljatöötamine või täiustamine” on samuti seotud liikidega, mis võivad tekitada kahjustusi. Euroopa Kohtu pretsedendiõigus toonitab parima kättesaadava teadusliku teabe kasutamise tähtsust direktiivi rakendamisel¹⁷.

1.8.2 Tuleb siiski tunnistada, et jahitavate liikide puhul asjakohaste uurimistöö kategooriate osas on kõrgekvaliteedilist teavet isegi paljude jahitavate liikide rändesüsteemide mitmete olulisemate tunnuste kohta äärmiselt piiratud. Rändlindudele jahipidamise nõuetekohaseks majandamiseks on vaja piisavalt teadmisi rändeteedel või lennuteedel olevate peatuspaikade, sulgimis-, nuuma- ja talvitusalade funktsionaalse süsteemi kohta. Direktiivi paremaks kohaldamiseks on vaja paremini mõista lennuteede geograafilist jaotumist, rännete hooajalisust ning rändlindude ökoloogilisi vajadusi kogu ELis. Vastavaid uurimusi saab kõige paremini teostada üksikhaaval märgistatud lindudega; rõngastatud lindude taasleiud annavad ülevaate rändlindude täpsest paiknemisest ajas ja ruumis ning on selliste laiaulatuslike analüüside jaoks parimaks teabeallikaks. Rändeuuringud annavad vajalikku teavet nii liikide kui ka geograafiliste populatsioonide kohta ning annavad ainulaadse võimaluse kirjeldada eri soo- ja vanusgruppide rändetavasid, mis on looduslike populatsioonide majandamise seisukohalt tähtis näitaja.

¹⁵ Kõnealuste aastaaruannete alusel esitab komisjon aruande linnudirektiivi põhjal tehtud erandite kohta Euroopa looduslike liikide ja looduslike elupaikade kaitse konventsiooni alalisele komiteele. See iga kahe aasta järel esitatav aruanne koostatakse vastavalt kõnealuse konventsiooni artikli 9 lõikele 2.

¹⁶ 13. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas komisjon v. Iirimaa, C-418/04, punktid 266-275.

¹⁷ 17. jaanuari 1991. aasta otsuses kohtuasjas C-157/89: komisjon v. Itaalia, EKL 1991, lk 57, punkt 15, nõustus kohus, et Itaalia konkreetse võrdlusmaterjali puudumisel oli komisjonil oma väidete kinnitamisel õigus tugineda üldisemale ornitoloogilisele võrdlusmaterjalile, eriti kuna Itaalia valitsus ei olnud esitanud alternatiivseid teaduslikke uurimusi.

1.9 Looduslikult mitteesinevate linnuliikide loodusesse laskmine

1.9.1 Artiklis 11 käsitletakse liikmesriikide Euroopa territooriumil looduslikult mitteesinevate linnuliikide sissetoomisega kohalikule taimestikule ja loomastikule kaasneva ohu vältimist. Üks enim dokumenteeritud juhtum käsitleb olukorda, kus valgepõsk-händpart (*Oxyura jamaicensis*) ohustab ohustatud stepi-händparti (*Oxyura leucocephala*) nii ristumise kui ka konkurentsi ja väljatõrjumise tõttu. Loodusesse laskmine kujutab potentsiaalset ohtu mitte ainult haruldastele, vaid ka laialt levinud liikidele, mida võib praegu jahtida.

1.10 Aruandlus

1.10.1 Artiklis 12 käsitletakse liikmesriikide ja komisjoni üldist aruandekohustust. Liikmesriikide poolt iga kolme aasta järel esitatavaid aruandeid tuleb eristada artiklis 9 osutatud aruannetest erandite kohta, mida liikmesriigid esitavad kord aastas. Vastavalt artiklile 12 koostatud komisjoni aruanded on mitmete jahipidamisega seotud küsimuste puhul väärtuslikuks võrdlusmaterjaliks. Näiteks sisaldas teine direktiivi rakendamist käsitlev aruanne¹⁸ teavet II lisas loetletud liikide olukorra kohta liikmesriikides, erimeetmete kohta, mida liikmesriigid on võtnud jahitavate liikide mõistlikuks kasutamiseks, ning protokolle direktiivi alusel loodud komitees (ORNIS-komitees) mitmete oluliste kontseptsioonide, sealhulgas mõistliku kasutamise ja vähese arvukuse üle peetud arutelude kohta.

1.11 Kavandatud meetmete rakendamise keeld

1.11.1 Artiklis 13 on sätestatud, et „käsolevale direktiivile vastavalt võetud meetmete kohaldamine ei tohi viia artiklis 1 nimetatud linnuliikide kaitse praeguse olukorra halvenemiseni.” See on näide kavandatud meetmete rakendamise keelust. Selline keeld/klausel esineb suures hulgas ühenduse keskkonnaalastes direktiivides. Nende eesmärgiks on tagada, et asjaomaste direktiivide rakendamine ei halvendaks kaitstavate keskkonnatingimuste esialgset seisukorda.

1.12 Võimalus rakendada rangemaid siseriiklikke meetmeid

1.12.1 Artiklis 14 on sätestatud, et liikmesriigid võivad kehtestada kõnealuses direktiivis sätestatutest rangemaid kaitsemeetmeid. See peegeldab üldist lähenemist ühenduse keskkonnaalastele õigusaktidele, mis on sätestatud ka asutamislepingus ning jätab liikmesriikidele vabaduse rakendada ühenduse tasandil kokkulepitust rangemaid kaitsemeetmeid. Jahipidamise osas on mõned liikmesriigid kehtestanud siseriiklikud piirangud, mis on direktiivis nõutust rangemad: näiteks on liikmesriigid keelanud jahipidamise teatavatele liikidele, millele direktiivi kohaselt võib jahti pidada.

¹⁸ KOM(93) 572 (lõplik).

1.12.2 On oluline märkida, et rangemaid meetmeid ei saa vastu võtta piiramatult. Liikmesriigid peavad järgima EÜ asutamislepingu kaubavahetusvabadust käsitlevaid sätteid, nagu on kinnitanud ka kohus oma otsuses kohtuasjas C-169/89: Kriminaalmenetlus Gourmetterie Van den Burg'i vastu¹⁹. Kui on võimalik tõendada, et jahipidamisega seotud elupaikade kaitsemeetmete rakendamise tagajärjel on jahipidamine mõnele linnuliigile selle või mõne teise looduslikult esineva linnuliigi kaitse seisukohalt selgelt kasulik, tuleks jahipidamise keelustamise kaalumisel arvestada ka võimalikku negatiivset mõju elupaikade kaitsele.

1.13 Direktiivi kohandamine

1.13.1 Artiklid 15–17 sisaldavad sätteid, mis käsitlevad I ja V lisa tehnika ja teaduse arenguga kohandamist ning III lisa kohandamist. Kõnealuste sätetega on määratud kindlaks artikliga 16 moodustatud, liikmesriikide ja komisjoni esindajatest koosneva komitee ülesanded. Kuigi ametlikult on kõnealuse komitee reguleeriv roll piiratud, siis tegelikkuses on komitee (mida nüüd tuntakse ORNIS-komiteena) esindajatel tähtis nõuandev roll ning nad arutavad regulaarselt kõiki direktiivi rakendamise seotud aspekte, sealhulgas jahipidamist. Direktiivi jahipidamisega seotud sätete muutmise osas pole komiteel ametlikku rolli. Direktiivi põhiosa või II lisa muutmise peavad komisjoni ettepaneku põhjal otsustama ministrite nõukogu ja Euroopa Parlament²⁰.

¹⁹ 23. mai 1990. aasta otsus kohtuasjas C-169/89: Kriminaalmenetlus Gourmetterie Van den Burg'i vastu, EKL 1990, lk 2143. Kõnealune kohtuasi käsitles Hollandi kohtu poolt Euroopa Kohtule esitatud palvet teha tõlgendusotsus pärast seda, kui Hollandis oli isikule esitatud süüdistus Ühendkuningriigis seaduslikult lastud ja tapetud rabapüü *Lagopus lagopus* omamise eest. Kohus tegi vahet I lisa loetletud rändliikide ja ohustatud liikide ning muude liikide (näiteks rabapüü) vahel. Märkides, et direktiiviga on asetatud eriline rõhk rändliikide ja ohustatud liikide kaitsele, nentis kohus punktis 12: „Direktiivis 79/409 lindude kaitseks sätestatud üldistest eesmärkidest järeldub, et vastavalt direktiivi artiklile 14 võivad liikmesriigid kehtestada rangemaid kaitsemeetmeid, et tagada eespool nimetatud liikide veelgi tõhusam kaitse. *Direktiiviga 79/409 hõlmatud teiste linnuliikide suhtes peavad liikmesriigid jõustama direktiivi järgimiseks vajalikud õigusnormid, kuid ei tohi võtta vastu direktiivis sätestatutest rangemaid kaitsemeetmeid, välja arvatud nende territooriumil esinevate liikide suhtes.*“

²⁰ Praeguseks on II lisa muudetud ühe teisese juriidilise dokumendiga, nõukogu direktiiviga 94/24/EMÜ. Sellega muudeti direktiivi 79/409/EMÜ II lisa, lisades viis liiki vareslasi (*Corvidae*), kes võivad tekitada kahju põllukultuuridele ning kelle suhtes võis varem rakendada kontrollimeetmeid ainult artiklis 9 sätestatud erandite alusel.

2 ARTIKLI 7 SÄTTED

Artikli 7 tekst

„1. Olenevalt konkreetse liigi arvukusest, geograafilisest levikust ja sigimisvõimest kogu ühenduses võib II lisas loetletud liikidele jahti pidada vastavalt siseriiklikele õigusaktidele. Liikmesriigid tagavad, et jahipidamine nendele liikidele ei ohusta levikualal nende kaitsmiseks tehtud jõupingutusi.

2. II/1 lisas osutatud liikidele võib pidada jahti sel geograafilisel maismaa- ja merealal, kus käesolevat direktiivi kohaldatakse.

3. II/2 lisas osutatud liikidele võib jahti pidada üksnes vastavalt osutatud liikmesriikides.

4. Liikmesriigid tagavad, et kehtivate siseriiklike meetmetega kooskõlas toimuv jahipidamine, sealhulgas jaht jahikullidega, kui seda peetakse, järgib asjaomaste linnuliikide mõistliku kasutamise ja nende arvukuse ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramise põhimõtteid, ning et kõnealune tegevus asjaomaste liikide, eelkõige rändliikide arvukuse suhtes vastab artiklist 2 tulenevatele meetmetele. Liikmesriigid tagavad eelkõige, et liikidele, mille suhtes jahialaseid seadusi kohaldatakse, ei peetaks jahti poegade üleskasvatamise ajal ega sigimise erinevatel etappidel. Rändliikide puhul tuleb liikmesriikidel eelkõige tagada, et liikidele, mille suhtes jahialaseid seadusi kohaldatakse, ei peetaks jahti sigimise ega pesitsusaladele naasmise ajal. Liikmesriigid edastavad komisjonile kogu asjakohase teabe oma jahialaste seaduste tegeliku rakendamise kohta.”

2.1 Sissejuhatus

2.1.1 Artiklis 7 on selgesõnaliselt sätestatud alus jahipidamiseks vastavalt direktiivile. Viidates II lisale, on artiklis loetletud liigid, millele võib jahti pidada kogu ühenduses (loetletud II/1 lisas), ning liigid, millele võib jahti pidada kindlaksmääratud liikmesriikides (loetletud II/2). Artiklis on sätestatud ka põhimõtted, mida tuleb seoses jahipidamisega järgida, sealhulgas jahihooegade kehtestamine.

2.1.2 Juhendi kõnealune peatükk algab lühikese viitega vajadusele asjakohase ülevõtmise järele. Seejärel käsitletakse liike, millele võib jahti pidada, ning üldisi põhimõtteid ja kriteeriume, mida tuleb jahipidamisel järgida (kaitsmiseks tehtud jõupingutuste mitteohustamine, mõistlik kasutamine ja ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramine). Lõpuks käsitletakse jahihooegade kehtestamisega seotud konkreetseid tingimusi.

2.1.3 Jahihooegade osas lõppeb peatükk arutlusega jahiperioodide ja direktiivi artikli 7 lõike 4 kohaste keeluperioodide kattuvuste üle.

2.2 Vormilised kaalutlused

- 2.2.1 Liikmesriigid peavad täielikult ja selgelt üle võtma direktiivi artikli 7 sätteid. Kohtuasjas C-159/99: komisjon v Itaalia²¹ leidis kohus, et direktiivide sätteid tuleb rakendada nii, et need oleksid ühemõtteliselt siduvad, konkreetsed, täpsed ja selged, mis on vajalik õiguskindluse nõuete rahuldamiseks. Kohtuasjas C-339/87: komisjon v Madalmaad märkis kohus, et: kõigest haldustavasid, mida ametiasutused võivad nende olemusest tulenevalt muuta, ei saa käsitada liikmesriikidele, kellele direktiiv on adresseeritud vastavalt asutamislepingu artiklile 189, pandud kohustuse nõuetekohase täitmisena²².

2.3 Jahitavad liigid

JAHIPIDAMISE LUBAMISE PÕHJENDUSED

- 2.3.1 Artikliga 7 on lubatud pidada jahti teatavatele linnuliikidele. Kõnealuste liikide suure arvukuse, geograafilise leviku ja sigimise võime tõttu kogu ühenduses käsitatakse neile jahipidamist lubatavana.
- 2.3.2 Kuna linnujaht on Euroopas peamiselt harrastustegevus ja üldjuhul ei reguleerita selle abil lindude arvukust, võib see olla ka vahendiks, millega piiratakse kahju, mida teatavad linnuliigid tekitavad (vt punkt 2.4.31 ja edasi ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramise kohta).

MILLISTELE LIIKIDELE VÕIB JAHTI PIDADA?

- 2.3.3 Liigid, millele võib jahti pidada, on loetletud direktiivi II lisas. Lisa koosneb kahest osast. Liikidele, mis on loetletud II/1 lisas, võib jahti pidada kõikides liikmesriikides. Liikidele, mis on loetletud II/2 lisas, võib jahti pidada ainult märgitud riikides. Joonisel 1 on näidatud liikmesriikides esinevate liikide arv, millele potentsiaalselt võib jahti pidada.
- 2.3.4 Lisaks uute liikmesriikide ühinemisest tingitud kohandamistele on ühel korral muudetud II/2 lisa, et võtta arvesse uusimaid teadmisi linnustiku seisundi kohta. See tõi kaasa viie liigi vareslaste (*Corvidae*) lisamise II/2 lissasse ning Itaalia puhul kolme liigi kurvitsaliste väljajätmise II/2 lisast (need liigid on väga sarnased kõikjal maailmas ohustatud helekoovitajaga (*Numenius tenuirostris*)).
- 2.3.5 Jahipidamine toimub riigi õigusaktide alusel. See, et liik on kantud II lisa loetellu, ei tähenda, et liikmesriik on kohustatud lubama jahipidamist sellele liigile. See on vaid võimalus, mida liikmesriigid võivad kasutada.

²¹ 17. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-159/99: komisjon v Itaalia, EKL 2001, lk 4007, punkt 32.

²² 15. märtsi 1990. aastal otsus kohtuasjas C-339/87: komisjon v Madalmaad, EKL 1990, lk 851. See seisukoht peegeldab kohtu varasemat, 23. veebruari 1988. aasta otsust kohtuasjas 429/85: komisjon v Itaalia, EKL 1988, lk 843.

2.4 Üldised põhimõtted ja kriteeriumid, mida jahipidamisel tuleb järgida

2.4.1 Direktiivi artikli 7 lõigetes 1 ja 4 on sätestatud mitmed üldised põhimõtted, mida tuleb jahipidamisel järgida. Kõiki neid põhimõtteid käsitletakse üksteise järel.

LEVIKUALAL KAITSMISEKS TEHTUD JÕUPINGUTUSTE MITTEOHUSTAMINE

2.4.2 Liikmesriigid peavad tagama, et jahipidamine oleks kooskõlas asjaomaste liikide populatsiooni rahuldava taseme säilitamisega ning et jahipidamine ei ohustaks nende liikide levikualal kaitsmiseks tehtud jõupingutusi. See tähendab selgelt, et jahipidamine ei tohi märkimisväärselt ohustada jõupingutusi, mis tehakse selleks, et kaitsta nii liike, millele võib jahti pidada, kui ka kaitsealuseid liike. Siseriikliku jahipidamise korra puhul tuleks arvestada potentsiaalse häiriva mõjuga, mis jahipidamisega kaasneb. Seda sätet tuleb vaadelda kõnealuste kaitsmiseks tehtud jõupingutuste olemuse ja geograafilise rakendusala raames, kuna need võivad hõlmata nii kohalikku kui ka rahvusvahelist tasandit (nt lennuteede kaitsekorralduskava).

2.4.3 Seda punkti võib illustreerida valgesilm-vardi (*Aythya nyroca*) näitel, mis on üle maailma ohustatud kaitsealune liik. Valgesilm-vardi sigimisperiood on hiline, mis võib muuta selle liigi haavatavaks teiste liikide algava jahihooaja suhtes tema sigimisel.

2.4.4 Liigi levikuala puhul on selge, et enamiku liikide puhul ei piirdu see asjaomase liikmesriigi alaga, mida jahipidamine hõlmab, vaid seda kohaldatakse liigi levila suhtes. Eelkõige on see oluline rändliikide puhul. Kui liiki kütatakse ülemäära kogu rändemarsruudil, võib see avaldada mõju liigi kaitseks mujal, kaasa arvatud väljaspool Euroopa Liitu, tehtud jõupingutustele.

2.4.5 Direktiivi kohaldamisala on liikmesriikide Euroopa territoorium, mille suhtes kohaldatakse asutamislepingut. Selles kontekstis võib siiski olla asjakohane järgida liikide puhul, mille levila ületab direktiiviga hõlmatud ala, ühenduse rahvusvahelisi kohustusi.

MÕISTLIK KASUTAMINE

2.4.6 Mõistlik kasutamine pole linnudirektiivis määratletud. Mõistliku kasutamise mõiste selgitus, mis töötati välja koos ORNIS-komiteega, on esitatud teises aruandes direktiivi rakendamise kohta²³. Selles käsitleti jahipidamise potentsiaalset mõju liikidele nii nende arvukuse taseme kui ka elupaikade kasutamise osas.

2.4.7 Jahipidamise kontekstis tähendab mõistlik kasutamine säästvalt kurnavat kasutamist nii, et liikide arvukus säilitataks kaitse seisukohalt optimaalsel tasemel. See mõiste tundub olevat vastavuses säästva kasutamise

²³ Teine aruanne direktiivi 79/409/EMÜ rakendamise kohta (KOM(93) 572 (lõplik)), lk 8–9. Seda selgitust on kasutatud ja edasi arendatud käesolevas juhendis.

definiitsiooniga bioloogilise mitmekesisuse konventsioonis²⁴: „bioloogilise mitmekesisuse komponentide kasutamine sellisel viisil ja määral, mis ei tekita bioloogilise mitmekesisuse pikaajalist vähenemist, säilitades seega selle potentsiaali rahuldada praeguste ja tulevaste põlvkondade vajadusi ja püüdlusi.” Linnudirektiiv on üks kõnealust konventsiooni rakendavatest Euroopa Liidu õigusaktidest.

- 2.4.8 Mõistliku kasutamise teemalisi suuniseid on välja töötatud ka Ramsari konventsiooni raames. Konventsiooni lepinguosaliste konverentsi 3. kohtumisel (1987) lepiti kokku definiitsioonis, milles sedastatakse, et „märgalade mõistlik kasutamine tähendab nende säästvat kasutamist²⁵ inimkonna hüvanguks viisil, mis on kooskõlas ökosüsteemi looduslike omaduste säilitamisega.”
- 2.4.9 Seepärast võib põhjendatult järeldada, et mõistliku kasutamise mõiste on sama mis looduslike ressursside kaitsega kokkusobiv säästva kasutamise mõiste, vastates seega ühenduse viiendas keskkonnavalases tegevusprogrammis sätestatud säästvuse mõistele.
- 2.4.10 Jahipidamist, mis on üks looduskeskkonna kurnava kasutamise vorme, tuleb seepärast vaadelda ressursside säästva kasutamise laiemas kontekstis. Mõistliku kasutamise mõiste ei pea tingimata piirduma kurnava kasutamisega. Tuleb tunnustada, et ka linnuvaatlejatel, looduse nautijatel, teadlastel ja ühiskonnal tervikuna on seaduslik õigus nautida ja uurida looduskeskkonda seni, kuni nad kasutavad seda õigust vastutustundega. On üldtunnustatud tõsiasi, et keskkonnaressursside väärtus hõlmab nii kasutusväärtust kui ka olemasolu väärtust. Seega peaks mõistliku kasutamise põhimõtte hõlmama muude isikute kui jahimeeste juurdepääsu tagamist looduskeskkonnale ja selle nautimist maakohas, mida tuleks majandada säästlikult ning mille eesmärgiks peaks olema kasu toomine kohalikule kogukonnale²⁶.
- 2.4.11 Järgmistes punktides käsitletakse mitmeid jahitavate linnuliikidega seotud mõistliku kasutamise aspekte. See hõlmab populatsioonide mõju, elupaikade kasutamist, jahiloomade majandamist ja liikide kaitsestaatust. Nendes punktides rõhutatakse mõistliku kasutamise mõiste rakendamise väljakutset nii paiksete kui ka rändlinnuliikide suhtes. Lõpuks rõhutatakse hariduse, koolituse ja teadlikkuse tõstmise tähtsat rolli mõistliku kasutamise edendamisel.

²⁴ Säästva arengu eesmärgile on viidatud enamikes konventsiooni olulistes artiklites, muu hulgas on ette nähtud säästva kasutamise integreerimine siseriiklikku otsustusprotsessi; bioloogiliste ressursside reguleerimine ja majandamine, et tagada nende kaitse ja säästev kasutamine; meetmete vastuvõtmine, et vältida või minimeerida ebasoodsaid mõjusid bioloogilisele mitmekesisusele; ökosüsteemide ja elupaikade seire, mida on vaja teostada rändliikide ja majanduslikult väärtuslike või kultuuriliselt tähtsate liikide puhul; säästvat kasutamist toetava teadustöö edendamine.

²⁵ Säästev kasutamine on defineeritud järgmiselt: „märgalade inimkasutus viisil, mis annab suurimat jätkuvat kasu praegustele põlvkondadele, säilitades samal ajal potentsiaali rahuldada tulevaste põlvkondade vajadusi ja püüdlusi”. Ökosüsteemi looduslikud omadused on defineeritud järgmiselt: „füüsikalised, bioloogilised või keemilised komponendid, nagu pinnas, vesi, taimed, loomad ja toitained, ning nende koostoime”.

²⁶ Hiljuti jõuti ka looduslike elusressursside säästvat kasutamist käsitlevas dokumendis „IUCN Policy Statement on Sustainable Use of Wild Living Resources” (resolutsiooni 2.29 lisa, Amman, 2000) järeldusele, et „nii bioloogilise mitmekesisuse kurnav kui ka mitte-kurnav kasutamine on olulised majanduse, kultuuri ning kõikide riikide ja rahvaste heaolu seisukohalt”.

- **Seos jahitavate liikidega**

2.4.12 Enamik jahipidamise säästvuse alal tehtavast teaduslikust tööst on keskendunud veelindudele (välja arvatud kajakad), metsislastele ja nurmkanadele (viimased kaks gruppi kuuluvad kanaliste hulka, keda kutsutakse tihti ka jahilindudeks). Need linnud erinevad üksteisest oluliselt ökoloogia ja käitumise poolest. Enamik veelinde on tavapäraselt pika rändega liigid, kes sigivad laialdaselt Põhja-Euroopas ning talvituvad laiguti paiknevatel märgaladel parasvöötmeist kuni troopikani. Parvelise eluviisi tõttu mõjutab jahipidamisega kaasnev märkimisväärne häirimine²⁷ mitu korda suuremat arvu linde, kui jahipidamise käigus tegelikult tapetakse. Siiski seadis hiljuti teaduslikus kirjanduses lindude energeetilist füsioloogiat käsitlenud ülevaade kahtluse alla oletuse, et jahipidamine toob alati kaasa häirimise, mis ohustab märkimisväärselt loodusliku linnustiku ellujäämist (vt punkt 2.6.17). Pealegi ei pruugi püütud isendite suur arv, mis piirdub kohaliku tasandiga, pikemas perspektiivis neid kohalikke populatsioone mõjutada, kui toitu on piisavalt ja lastud linde on võimalik asendada mujalt pärit lindudega või muude bioloogiliste kompensatsioonimehhanismide abil. Ometi ei pruugi see toimida, kui jahikoormus on suur suuremas osas liigi levilast.

2.4.13 Teisest küljest on jahilindude paiksetel liikidel vahel keerukad sotsiaalsed süsteemid, millest kohalik populatsioon võib asjakohase jahimajanduse puhul palju kasu saada. Püütud isendite suur arv võib kaasa tuua populatsiooni arvukuse vähenemise. Veelinnud ja jahilinnud on peamised jahitavad liigid Euroopas, hõlmates 71% kõikidest II lisa taksoneist. II lisas loetletud liikide ülejäänud kategooriad on kajakad (7%), tuvid (6%) ja värvulised (15%).

- **Mõistlik kasutamine ja mõju populatsioonile**

2.4.14 Eeldusel, et direktiivi üldiseks eesmärgiks on lindude arvukuse säilitamine soodsa kaitsestaatuse juures²⁸, peaks see peegelduma mõistliku kasutamise põhimõttes. Populatsiooni dünaamika üldise mõistmise ja rändlindude püüdmise teooria alusel võib järeldada, et vähesel püüdmisel on tõenäoliselt väike mõju populatsiooni kevadisele arvukusele²⁹. Keskmine püüdmine ei põhjusta tõenäoliselt jahitavate liikide populatsioonide vähenemist, kuid vähendab populatsioonide kevadist arvukust. Väga ulatuslik püüdmine viib tõenäoliselt populatsioonide vähenemiseni. Enamiku liikide osas pole see püüdmise tase teada³⁰.

²⁷ Märgalade lindude märkimisväärne häirimine, mis on tingitud jahipidamisest, võib kaasa tuua ressursi mittetäieliku kasutamise ning avaldada survet mittejahitavatele liikidele. Kohalik ümberpaiknemine ja vahepeatuste väiksem arv võivad mõjutada populatsioonide lennuteed seoses talvituvate lindude sõltuvusega nende tihedusest. Siiski ei teata häirimise mõjust lennutee populatsioonidele praegu piisavalt ning seda tuleb veel uurida.

²⁸ Kuigi terminit „soodne kaitsestaatuse” ei ole direktiivis selgesõnaliselt nimetatud (võeti tarvitusele elupaikade direktiivis 1992), tuleneb see direktiivi artikli 2 nõuetest.

²⁹ See sõltub püüdmise ajastusest. Vähesel kevadisel püüdmisel, mil populatsiooni arvukus on aasta madalaimas seisus, võib olla ebaproportsionaalne mõju populatsiooni struktuurile, kui liigi ränne on diferentseeritud.

³⁰ ORNIS-komitee töödokument nr XI/189/91, nagu see on taasesitatud direktiivi 79/409/EMÜ (loodusliku linnustiku kaitse kohta) rakendamise teises aruandes (KOM (93) 572, 24.11.1993, lk 11).

- 2.4.15 Et jahipidamine ei tooks kaasa jahitavate liikide arvukuse vähenemist, tuleb looduskeskkonna majandamisel üldiselt jälgida, et liikidele jahipidamine ei ületaks vahemikku maksimaalse ja optimaalse säästliku saagikuse vahel³¹. Tundub, et paiksete liikide puhul on seda mõistet kergem rakendada kui rändliikide puhul. Kui puuduvad usaldusväärsed andmed populatsioonide dünaamika ning paiksete liikide ja rändliikide püüdmise kohta, tuleks ulatuslikust püüdmisest üldiselt hoiduda.
- 2.4.16 Lisaks sellele on tarvis kvaliteetseid, teaduslikult põhjendatud seiremehhanisme, et tagada mis tahes kasutuse püsimine tasemel, mida looduslikud populatsioonid taluvad, mõjutamata seejuures negatiivselt liigi rolli ökosüsteemis või ökosüsteemi ennast. See peaks hõlmama teavet jahistatistika kohta, mis praegu Euroopa Liidus enamiku liikide osas puudub või on halvas seisus³².

- **Mõistlik kasutamine ja elupaikade kasutamine**

- 2.4.17 Jahipidamisest ja inimtegevusest tingitud märkimisväärne häirimine piirab tõenäoliselt elupaikade kasutamist. Selle tagajärjel võib juhtuda, et linnud, kellele jahti peetakse, peavad katma pikemaid vahemaid või kohandama oma käitumist, et pääseda jahtimise eest. Võib isegi juhtuda, et linnud ei kasuta inimestega suhteliselt tihedalt asustatud elupaiku. Seepärast on tähtis tagada, et sellise inimtegevuse juhtimisel välditaks häirimist, mis vähendaks märkimisväärselt kõnealuste paikade kaitsenäitajaid (vt ka juhendi punkt 1.5).
- 2.4.18 Eriti aktuaalne on see märgalade puhul, kus looduslik linnustik on tihe, hõlmates ka liike, kellele peetakse jahti. Komisjoni teatises mõistliku kasutamise ja märgalade kaitse kohta³³ on käsitletud märgalade ressurside säästvat kasutamist kui märgalade ühte võtmeküsimust. Konkreetselt on viidatud lindude kasutamisele: „*Veelindude jahtimine Euroopa märgaladel on populaarne vaba aja veetmise vorm ning võib olla märgalade omanikele tähtsaks sissetulekuallikaks. Jahiühingutest on õigustatult saamas märgalade kaitse vallas edasiviiv jõud. Veelindude ressursi säästliku kasutamise põhimõte võib oluliselt kaasa aidata märgalade kaitsele, tingimusel et see*

³¹ Säästlikku saagikust võib defineerida kui ressurside eemaldamist keskkonnast kiirusel, mis võimaldab nende tasakaalustatud asendamist looduslike protsesside poolt. Tavapärastes tingimustes säilitavad tihedusest sõltuvad protsessid lindude populatsioonid stabiilsel tasemel. Liigi saagikus on otseses seoses selle liigi paljunemiskiiruse ja ellujäämise määraga. Kuigi iga-aastane püüdmine võib võtta populatsioonilt üsna suure hulga isendeid, korvab selle madal loomulik suremus ja/või suurem ellujäämise määr. Suurim arv linde, kellele võib igal aastal jahti pidada, saadakse, kui suurim arv linde paljuneb võimalikult kiiresti. See saavutatakse, kui paljunduskarja vähendatakse oluliselt allapoole elupaiga uuenemise võimet (Newton, I. 1998. Population limitation in Birds). Jahipidamisega vähenevad tavaliselt madala loodusliku suremusega lindude (K-strateegid, nt haned) püsivad populatsioonid, kuid nende paljunemiskiirus on suurem kui populatsioonidel, kellele jahti ei peeta. Seda kutsutakse „maksimaalseks säästlikuks saagikuseks“. Ökoloogiliste süsteemide omapärade tõttu kinnitatakse püüginäärad tavaliselt veidi madalamal tasemel ning seda kutsutakse „optimaalseks säästlikuks saagikuseks“. Populatsioonide hea majandamine võib seda saagikust tõsta.

³² Muu teave võib olla asjakohane teatud liikide osas, näiteks uuringud vigastusmäärade kohta ning haavlipüssi haavlite mõju kohta ellujäänud lindudele (nt vt Madsen, J. ja H. Noer 1996. Decreased survival of pink-footed geese *Anser brachyrhynchus* carrying shotgun pellet. Wildlife Biology 2 : 75–82).

³³ Märgalade ratsionaalne kasutus ja kaitse (KOM (95) 189, 29.5.1995).

hõlmab mittemürgise laskemoona kasutamist, saagile piirangute seadmist, pelgupaikade piisava võrgustiku loomist jahilindudele ning jahihooaegade kohandamist liigi ökoloogiliste vajadustega. Need on ka aspektid, mida käsitletakse nõukogu direktiivis [...] loodusliku linnustiku kaitse kohta“.

2.4.19 Mõistliku kasutamise kontekstis oleks vaja käsitleda ka laskemoona tinahaavlitest tuleneva keskkonareostuse küsimust. Järjest rohkem tunnistatakse, et tinahaavlite kasutamine kujutab endast märkimisväärset ohtu looduslikult esinevatele lindudele ja nende elupaikadele, eelkõige märgaladele³⁴. Kuna linnudirektiivis pole tinahaavleid konkreetselt mainitud, on nende igasugune erikaitsealadel kasutamine, millega kaasneb elupaiga kvaliteedi halvenemine või oluline häirimine, vastuolus nende alade kaitsevajadustega. Vajadust tinahaavlite kasutamise järkjärgulise lõpetamise järele on juba tunnustatud rahvusvahelistel foorumitel, näiteks Ramsari konventsioonis ja Aafrika–Euraasia veelindude kaitse kokkuleppes.

- **Jahipidamine ja jahilindude majandamine**

2.4.20 Mõistliku kasutamise idee peaks hõlmama ka jahilindude majandamisest tulenevaid positiivseid tagajärgi. Selleks tuleb rakendada mitmeid meetmeid, näiteks tagada elupaikade parem kvaliteet, parem toit ning kiskluse, haiguste ja salaküttimise vähenemine, mis parandavad jahitavate ja mittejahitavate liikide elutingimusi. Kuigi iga-aastane püüdmine võib võtta populatsioonilt üsna suure hulga isendeid, korvab selle madal loomulik suremus ja/või suurem paljunemiskiirus. Hea majandamistava peab puhul tuleb kooskõlas mõistliku kasutamise põhimõttega võtta arvesse ka mittejahitavate liikide ja ökosüsteemide vajadusi. See võib majandatud alal kaasa tuua jahilindude ja teiste liikide populatsiooni märgatavalt suurema arvukuse kui majandamata aladel. Kõnealune põhimõte vastandub märkimisväärselt looduskeskkonna ressurside kasutamisega olukorras, kus majandamist ei toimu. Populatsioon, kust on isendeid püütud, isegi kui see on stabiilne ja jahti peetakse säästvalt, säilib paratamatult madalama taseme juures kui sarnastes tingimustes populatsioon, kust ei ole isendeid püütud. Jahilindude majandamise soodsad tagajärjed on kõige selgemini märgatavad paiksete liikide puhul³⁵.

2.4.21 Mõned tähtsaimad Euroopa loodusalad on elanud arenguga kaasas käiva surve ja hävitustöö üle tänu jahiloomade majandamisega seotud huvidele. Näiteks on Ühendkuningriigis asuvad Euroopa suurimad kanarbikunõmmed säilinud suures osas just tänu oma väärtusele rabapüü jahti seisukohast, mis oli oluliseks põhjuseks, miks takistati selle elupaiga hävimist ärieesmärgilise metsastamise või muude ohtude läbi. Hispaanias on iberia kääpakotka (*Aquila adalberti*) allesjäänud populatsioonid säilinud suurtes eraomanduses olevates jahivaldustes, kus varem keskenduti peaaegu eranditult suurte jahiloomade jahile. Prantsusmaal on nurmkana (*Perdix perdix*) looduslikud populatsioonid

³⁴ Vt näiteks Newsletter of the African Eurasian Waterbird Agreement, Special edition: Lead Poisoning in Waterbirds through the ingestion of spent lead shot. Eriväljaanne 1, september 2002.

³⁵ Tuleb siiski märkida, et teatavaid märgalasid majandatakse rändveelindude tarvis aktiivselt (nt *Camargue* Prantsusmaal). Soode majandamine on samuti vahetult seotud tikutaja *Gallinago gallinago* jahiga.

säilitanud oma arvukuse teatavates intensiivse põllumajandustootmisega piirkondades (nt Beauce, Picardie) tänu majandamiseks tehtud jõupingutustele, eelkõige tänu jahimeeste rahalise toetusega loodud tuhandetele hektaritele „säilitatud looduskeskkonnale”.

2.4.22 Seega võib jahipidamine aidata kaitsele kaasa mõistliku kasutamise läbi. Sihtliikide tingimuste parandamiseks võetud meetmed ei paranda mitte ainult säästvat saagikust, vaid võivad kasu tuua ka mitmete teiste sarnaste vajadustega loomadele ja taimedele. Faasani (*Phasianus colchicus*) jaoks majandatav metsamaa on palju mitmekesisem kui ainuüksi metsanduse eesmärgil majandatav metsamaa. Nurmkana (*Perdix perdix*) abistamiseks majandatud põlluservadest saavad kasu ka looduslikud lilled, liblikad ja teised selgrootud.

2.4.23 Ometi võib ühe liigi arvukuse kunstlikule tõstmisele keskendatud jahimajandus olla kahjulik mõnede teiste liikidele, eriti kui see on seotud röövlindude ebaseadusliku tagakiusamisega.

- **Mõistlik kasutamine ja jahitavate liikide kaitsestaatus**

2.4.24 Linnuliigi ebasoodsaks kaitsestaatuseks loetakse seda, kui asjaomase liigi suhtes toimivate tegurite summa mõjutab negatiivselt selle liigi populatsiooni levikut ja arvukust³⁶. See hõlmab ka olukordi, kus andmed populatsiooni dünaamika kohta näitavad, et liik ei jää oma looduslikus elupaigas pikema aja jooksul elujõuliseks püsima³⁷. Loomulikult pole soovitatav sellistele liikidele või populatsioonidele jahti pidada, isegi mitte juhul, kui jahipidamine ei põhjusta ebasoodsat kaitsestaatuset ega aita sellele kaasa. Samas võib liigile jahti pidamise lubamine anda tugeva tõuke elupaiga majandamisele ning pidurdada muid populatsiooni kahanemist põhjustavaid tegureid, aidates nii kaasa eesmärgi saavutamisele, milleks on populatsioonide soodne kaitsestaatus.

2.4.25 Ebasoodsa kaitsestaatusega liikidele jahti pidamise lubamise küsimus tõstatati direktiivi II lisa viimaseid parandusettepanekuid käsitleval arutelul. Euroopa Parlamendi keskkonna, rahvatervise ja tarbijakaitse komitee aruande³⁸

³⁶ Liigi kaitsestaatus mõiste on määratletud nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ artikli 1 punktis i: „asjaomast liiki mõjutavate tegurite summa, mis pikema aja jooksul võib mõjutada liigi levikut ja populatsiooni arvukust ...”. Kaitsestaatus loetakse soodsaks, kui: „asjaomase liigi populatsiooni dünaamika andmed näitavad, et liik on oma looduslikus elupaigas elujõuline püsunud pikema aja jooksul, ja liigi looduslik levila ei ole vähenemas ega ei vähene ka lähitulevikus ning selle liigi populatsiooni pikaajaliseks säilimiseks on olemas piisavalt suur elupaik, mis tõenäoliselt ka tulevikus ei vähene;”. Kuigi mõistet ei ole direktiivis 79/409/EMÜ selgesõnaliselt mainitud, on seda toetavad põhimõtted võrdselt kohaldatavad ka käesoleva direktiivi eesmärkide suhtes.

³⁷ Soodne kaitsestaatus eeldab populatsiooni elujõulisust: elujõulise populatsiooni arvukuse kontseptsioon, mis väljendab ellujäämise künnist vastandatuna väljasuremisele (Fiedler & Jain 1992, Conservation Biology). Populatsioonide elujõulisus ongi aluseks nõudele, mis on sätestatud direktiivi artiklis 2, mis sisaldab populatsiooni säilitamise üldist kohustust. Elujõulised populatsioonid viitavad vaieldamatult kindlale kaitsestaatusel, kuid see hõlmab muudki peale stabiilse populatsiooni. Välised jõud, nagu elupaiga kaotamine, liigne püüdmine ja konkurents sissetoodud liikidega, viivad tihti populatsiooni vähenemiseni. Juhuslikud kõrvalekalduused, mis populatsiooni vähenemisel sagenevad, võivad kaasa tuua isegi sellise populatsiooni väljasuremise, mille juurde kasv on tavaliselt positiivne ka allpool taluvusläve.

³⁸ PE 154.220 (lõplik)

(komisjoni 1991. aasta ettepaneku³⁹ kohta muuta linnudirektiivi) punktis 2.7 on öeldud: „Kui liigi arvukus väheneb, ei saa jahipidamine olla säästev, välja arvatud juhul, kui see on nõuetekohaselt toimiva majandamiskava osa, mis hõlmab ka elupaikade kaitset ja muid arvukuse vähenemist aeglustavaid ja lõpuks seda protsessi vastupidiseks pööravaid meetmeid”.

- 2.4.26 Kui koostatakse sellised kaitsekorralduskavad, mille eesmärgiks on liigi arvukuse taastamine, tuleb neid kohaldada kõikide populatsioonide, nii perifeersete kui kesksete suhtes. On tõsi, et perifeersed populatsioonid võivad mängida iseäranis tähtsat rolli protsessis, mille kaudu liigid kohanduvad keskkonnamuudatustega. Euroopa kontekstis on selline protsess põhjanev. Peale selle võivad sellised kavad eksisteerida erinevatel territoriaalsetel tasanditel (nt ELi, riigi või kohalikul tasandil).
- 2.4.27 Koostamisel on ühenduse kaitsekorralduskavad II lisas loetletud liikide jaoks, kelle kaitsestaatus on määratletud kui ebasoodne. Kavad, mille liikmesriigid on juba ORNIS-komitee raames heaks kiitnud, on kättesaadavad keskkonna peadirektoraadi veebisaidil. Kõnealustel raamkavadel ei ole direktiivi alusel eraldi õiguslikku staatust. Siiski võib nende kavade elluviimise edukuse ja jahitavate liikide arvukuse vähenemise või protsessi ümberpöördumise põhjal, mida saab kindlaks teha asjakohase seire abil, määrata, kas jätkuv jahipidamine liigile on direktiivi alusel õigustatud või on vaja võtta muid meetmeid.
- 2.4.28 Kaitsekorralduskavasid, mille eesmärgiks on liigi arvukuse taastamine, tuleb toetada seireprogrammidega, mille abil on võimalik avastada asjaomase liigi kaitsestaatuses toimunud muutusi. Seire peaks hõlmama jahisaagi hindamist ning selle rolli hindamist, mida saak mängib populatsiooni dünaamikas.
- 2.4.29 Lõpetuseks tuleks märkida, et jahiühingute nõusolekul liikmesriikide poolt kehtestatud ajutine keeld pidada jahti ebasoodsa kaitsestaatusel liikidele, mille ebasoodne kaitsestaatus ei tulene tingimata kütimisest, on potentsiaalselt oluline lähenemisviis. Selline lähenemisviis koos liikide kaitsetegevuskavaga võib olla tugevaks ajendiks muudele huvitatud isikutele, kaasa arvatud jahimeestele, ning panna neid tegema koostööd liigi arvukuse taastamiseks soodsa kaitsestaatusel saavutamiseni. Jahimeeste jaoks on oluline see, et sellist jahikeeldu nähtaks kui ajutist, mis ei vii enam-vähem automaatselt alalise jahikeeluni.

- **Mõistlik kasutamine ning koolitus, väljaõpe ja teadlikkus**

- 2.4.30 Looduslike ressursside mõistliku kasutamise idee kätkeb endas ka asjakohaste teadmiste ja oskuste omandamist. Jahimehed peavad olema informeeritud vajadusest liikide nõuetekohase määramise, hea tava, jahipidamist käsitlevate seaduste, aruandlusvajaduse jms järele. Ebaseaduslikud tegevused (kaitsealuste liikide kütimine, ebaseaduslike püügivahendite kasutamine, hooajaväline või keelatud piirkonnas kütimine, mürkide ebaseaduslik

³⁹ KOM (91) 0042 – C3 – 0180/91.

kasutamine) on vastuolus mõistliku kasutamise põhimõttega ning ei ole kooskõlas kaitsmise põhimõttega säästva kasutamise läbi. Lisaks võib väikese arvu jahimeeste ebaseaduslik tegevus tõsiselt kahjustada jahipidamise mainet tervikuna. Kuna jahimehed on kõige tõhusamad jahialade hooldajad, on nende pikaajalistes huvides olla nimetatud tegevuste vastu ning seda ka laiemalt teada anda. Samuti on vaja teavitada inimesi kaitse põhimõttest läbi säästva kasutamise.

ÖKOLOOGILISELT TASAKAALUSTATUD PIIRAMISE PÕHIMÕTE

- 2.4.31 Seda põhimõtet ei ole direktiivis määratletud. Siiski märgitakse linnudirektiivi preambuli 8. põhjenduses, et see ei pruugi viidata esmajoones harrastuslikule kasutusele, vaid populatsiooni majandamisele, mille eesmärgiks on liikide kaitse: „kaitsmise eesmärk on loodusvarade kui Euroopa rahvaste pärandi lahutamatu osa pikaajaline kaitse ja majandamine; *see võimaldab loodusvarasid kontrollida ja juhib nende kasutamist liikidevahelise loodusliku tasakaalu hoidmiseks ja kohandamiseks vajalike meetmete alusel mõistlikkuse piires*”.
- 2.4.32 Peale selle mainitakse artiklis 1 „kaitset, hoidmist ja kontrolli”, sel ajal, kui vastavalt artiklile 2 rakendatakse meetmeid arvukuse hoidmiseks või arvukuse kohandamiseks vastavalt sellele tasemele „mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi”. Viimane võib tähendada seda, et kontroll ei ole keskendunud mitte ainult liikidevahelise loodusliku tasakaalu hoidmisele, vaid võib olla suunatud ka majanduslike huvide kaitsmisele (nt kahjude vältimine).
- 2.4.33 Ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramine eeldab, et võetavad meetmed peavad olema ökoloogiliselt tõhusad ning proportsioonis lahendatava probleemiga, arvestades asjaomase liigi kaitsestaatust. Piiramismeetmeid võib pidada vajalikuks üksnes mõnede II lisasse kantud liikide puhul (nt varesed, tuvid, kajakad). See tundub olevat peamiseks põhjuseks, miks direktiivi kohandamisel 1994. aastal kanti II/2 lisasse viis liiki vareslasi (*Corvidae*).
- 2.4.34 Enamike teiste jahiliikide piiramismeetmed seevastu on suunatud arvukuse suurendamisele või taastamisele, pidades silmas nii kaitset kui jahialaseid huvisid.
- 2.4.35 Kõnealuse põhimõtte rakendamine artikli 7 lõike 4 raames pakub suuremaid võimalusi taimestiku ja loomastiku kaitse piiramismeetmete osas, mida võib erandina rakendada artikli 9 lõike 1 punkti a alusel. Siiski on ebaselge, kui suures ulatuses võib kahju tekitavate lindude populatsioone ainuüksi plaanilise jahihooaja vältel tõhusalt piirata. Tuleb uurida muid meetodeid, näiteks lindude hirmutamist, mis võivad lahendada kahjudega seotud probleemi vähemalt ajutiselt ja kohalikul tasandil.
- 2.4.36 Kaalumist vajavad ka teised ökoloogiliselt tasakaalustatud piiramise aspektid. Muu hulgas on vaja kaaluda, millisel määral peaks piiramine olema seotud liikide demograafiliselt tasakaalustatud kasutamise tagamisega (nt mitte

kõrvaldades liigselt kummagi soo või ühegi vanuserühma isendeid). Samuti tuleb tagada, et mõju populatsioonidele, kus püüki on teostatud, ei viiks ökosüsteemi tasakaalust välja (mõne muu liigi arenemise soodustamine vähese konkurentsi kaudu).

2.5 Jahihooaegade kehtestamisega seotud konkreetsed tingimused

- 2.5.1 Direktiivi artikli 7 lõikes 4 on sätestatud terve rida jahihooaegade kehtestamisega seotud olulisi põhimõtteid, mille eesmärgiks on tagada, et küttimine ei leiaks aset jahitavate liikide jaoks aasta selles osas, mil nad on kõige haavatavamad.
- 2.5.2 Paiksete liikide puhul on nõutud, et neile ei peetaks jahti poegade üleskasvatamise ajal ega sigimise erinevatel etappidel. Rändliikide puhul on nõutud, et neile ei peetaks jahti sigimise ega pesitsusaladele naasmise ajal.
- 2.5.3 Kohus on märkinud, et direktiivi artikli 7 lõike 4 teise ja kolmanda lause eesmärk on tagada terviklik kaitstesüsteem perioodideks, mil loodusliku linnustiku ellujäämine on eriti ohustatud. Seega ei saa enamiku linnuliikide puhul kaitse jahitegevuse eest piirduda üksnes kindlaksmääratud keskmise sigivustsükli ja rändeperioodiga.⁴⁰

PEAMISED KONTSEPTSIOONID: SIGIMINE JA KEVADRÄNNE

- 2.5.4 Komisjon ja ORNIS-komitee on Euroopa Kohtu 1994. aasta otsuse valguses tunnustanud vajadust artikli 7 lõike 4 kontseptsioonide selge tõlgendamise järele ja tunnustanud vajadust teada, kuidas kõnealuseid kontseptsioone kohaldada II lisas loetletud linnuliikide suhtes, ning kontrollinud kevadrännet ja sigimist käsitlevat teavet iga II lisas loetletud liigi ja iga liikmesriigi osas, kus seda liiki esineb.⁴¹ ORNIS-komitee on heaks kiitnud kontrolli tulemused, milles on sätestatud nii „sigimisperioodi” kui „pesitsusaladele naasmise” määratlused, mida käsitletakse täpsemalt edaspidi.

⁴⁰ 17. jaanuari 1991. aastal otsus kohtuasjas C-157/89: komisjon v Itaalia, EKL 1991, lk 57, punkt 14. Viiteid täieliku kaitse kontseptsioonile on ka järgmistes kohtuotsustes: 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-435/92: Association pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-et-Loire ja Préfet de Loire-Atlantique, EKL 1994, lk 67, ning 7. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-38/99: komisjon v Prantsusmaa, EKL 2000, lk 10941.

⁴¹ Direktiivi 79/409/EMÜ artikli 7 lõike 4 peamised kontseptsioonid. II lisas loetletud linnuliikide sigimisperiood ja kevadränne ELis. September 2001 (dokument on kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/key_concepts_en.htm).

- **Sigimisperiood**⁴²

2.5.5 „**Pesitsushooaja**”⁴³ määratlemisel kasutati Crampi ja Simmonsi (1997)⁴⁴ määratlust: „pesitsushooaeg on periood, mil linnud munevad munad ja hauvad välja pojad ning kasvatavad neid nende lennuvõimeliseks saamiseni.” „**Sigimisperiood**” seevastu ei hõlma mitte ainult pesitsushooaega, vaid ka pesitsusalade hõivamist ning noorlindude vanematest sõltumise perioodi pärast pesast lahkumist (eelnevalt on seda käsitletud komisjoni 1993. aasta aruandes linnudirektiivi rakendamise kohta⁴⁵). ORNIS-komitee kiitis heaks sigimise erinevaid etappe käsitleva kava kui asjakohase üldise kava sigimisperioodi kohta (vt joonis 2). Kõnealuse üldise kava üksikute osade järgnevus ja tähtsus võivad liigiti erineda erinevuste tõttu sigimisbioloogias.

- **Pesitsusaladele naasmine**⁴⁶

2.5.6 Pesitsusaladele naasmine on ühes või mitmes etapis toimuv lindude iga-aastane siirdumine talvitumisaladelt pesitsusaladele. Talvitumisperiood lõppeb rändlindude lahkumisega talvitumisaladelt, kus nad on pärast sügürrände lõppu olnud enam-vähem paiksed. Pesitsusaladele naasmist kutsutakse harilikult paaritumiseelseks ehk kevadrändeks.

2.5.7 Euroopas toimub tagasiränne peamiselt põhja, kirdesse ja loodesse. See tähendab, et Aafrika talvitumisaladelt Põhja-Euroopas asuvatele pesitsusaladele liikuvad rändlinnud ületavad esmalt Vahemere ning läbivad seejärel Kesk-Euroopa. Harilikult võtab selline ränne aega mitu nädalat (sinna sisse jäävad ka peatused puhkepaikades), kuid üksikud linnud võivad läbida teekonna ühe või mõne päevaga. Rändeperioodi algus, lõpp ja kestus konkreetses riigis sõltub mitmetest bioloogilistest, geograafilistest ja metodoloogilistest teguritest.

2.5.8 Mis puudutab kevadrände algust, siis ühe liigi sama piirkonna kõik esindajad ei lõpeta talvitumisperioodi üheaegselt. Erinevusi pole mitte ainult üksikute isendite osas, vaid samadel aladel talvituvad ka eri aastatsüklitega lindude populatsioonid. Näiteks põhjapoolsematesse populatsioonidesse kuuluvad linnud alustavad rännet palju hiljem kui kaugemal lõuna pool pesitsevad linnud. Äärmuslik näide on nn ülehüppav ränne (nt punajalg-tildri (*Tringa totanus*) puhul): põhjapoolsematel laiuskraadidel pesitsevad linnud katavad pikemaid vahemaid, lennates lõunapoolsematele talvitusalaadele kui need, kes pesitsevad lõuna pool.

⁴² Artikli 7 lõikes 4 viidatakse nii „poegade üleskasvatamise ajale” kui „sigimise erinevatele etappidele” (vrld prantsuskeelses versioonis „les différents stades de reproduction et de dépendance”; saksakeelses versioonis „Einzelnen Phasen der Brut- und Aufzuchtzeit”; hollandikeelses versioonis „zolang de jonge vogels het nest nog niet hebben verlaten”).

⁴³ Ingliskeelset terminit „breeding season” loetakse sünonüümseks artikli 7 lõikes 4 kasutatud terminiga „rearing season” ja sellest korrektsemaks.

⁴⁴ Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (eds.). 1977. *Birds of the Western Palearctic*, Volume 1. Oxford, Oxford University Press. Lk 722 jj.

⁴⁵ KOM(93) 572 (lõplik). Teine aruanne direktiivi 79/409/EMÜ (loodusliku linnustiku kaitse kohta) rakendamise kohta. Brüssel, 24. november 1993.

⁴⁶ Nii „breeding areas” kui ka „rearing grounds” on tõlgitud kui „pesitsusala”.

2.5.9 Asjaolu, et linnud lahkuvad talvitumisaladelt, ei tähenda tingimata seda, et nad alustavad tagasirännet. Linnud võivad liikuda teistele talvitumisaladele kohalike ökoloogiliste tingimuste muutumise, toiduvarude lõppemise, häirimise või ilmastikutingimuste muutumise tõttu. Olukord võib olla veelgi keerulisem, kui sama liiki rändlinnud ja paiksed linnud eksisteerivad koos samal talvitumisalal. Seega võivad suurte riikide andmetes ilmned märkimisväärsed vastuolud. Suured erinevused naaberpiirkondade vahel võivad peegeldada rohkem ökoloogilisi erinevusi kui tegelikke erinevusi rände ajastuses. Kuigi näiteks Hispaania lõunaosa (Andaluusia) ja Itaalia lõunaosa (Sitsiilia) asuvad samal laiuskraadil (37°), ei tähenda see tingimata seda, et rändlinnud saabuvad sinna üheaegselt, kuna tegemist võib olla eri populatsioonidega.

2.5.10 Rändeperioodi kestus ei sõltu ainult riigi põhja-lõunasuunalisest ulatusest, vaid ka puhkepaikade olemasolust ja nende kasutamisest. Tüüpiline näide on võõtsaba-vigle (*Limosa lapponica*), kes rändab talvitumisaladelt Aafrikas pesitsusaladele Siberis. Pärast pidevat lendu Banc d'Arguin'ist Lääne-Aafrikas peatuvad nad mõne nädala Waddensee lahes. Rändeperioodi kestust määratakse ka lindude arvu ja geograafilise levila järgi: väike populatsioon võib üle lennata mõne päeva jooksul, samal ajal kui paljudel ulatusliku pesitsusalaga liikidel võib olla pikk rändeperiood, mis kestab mitu kuud. Lisaks sellele pikeneb rändeperiood ka juhul, kui riiki läbivad mitmed eri rändegraafikuga populatsioonid.

- **Peamiste kontseptsioonide määratluste kohaldamine II lisas loetletud eri liikide suhtes**

2.5.11 Üldiselt tähendab rändliikide puhul sigimisetapp, mis märgib sigimisperioodi algust, „pesitsuspaikade hõivamist”. Pesitsuspaikade hõivamist on siiski keeruline määrata, kui liik on peamiselt paikne või kui segunevad paiksed ja rändlinnud. Nendel juhtudel on sigimisperioodi algust tähistavaks etapiks „pesa ehitamine”. Olukordades, kus etappi on raske eristada, viidatakse vastavale dekaadide arvule, mida loetakse munemise algusest (mis on enamiku liikide puhul hästi teada).

2.5.12 Üldiselt tähendab etapp, mis märgib sigimisperioodi lõppu, „noorlindude lennuvõimeliseks saamist”, st kõikide pesakondade, mõnede liikide (nt ruiklaste (*Rallidae*), tuvilaste (*Columbidae*), rästaslaste (*Turdidae*)) puhul ka teise ja kolmanda pesakonna lindude lennuvõimeliseks saamist. Lennuvõimelisus tähendab, et noorlinnud on võimelised pidevalt lendama peaaegu sama hästi kui täiskasvanud linnud, ning vastab terminile „noorlindude iseseisvumine”. Siiski saavad teatavatesse liikidesse kuuluvad linnud (nt vareslased (*Corvidae*)) lennuvõimeliseks enne „noorlindude iseseisvumist”. Noorlinnud on iseseisvad, kui vanemate hoolitsuse ja/või toitumise lakkamise korral noorlindude ellujäämisvõimalused märgatavalt ei vähene. Olukordades, kus „noorlindude lennuvõimeliseks saamist / iseseisvumist” on raske eristada, viidatakse vastavale dekaadide arvule, mida loetakse haudumise lõppemisest.

2.5.13 Etapp, mida kasutatakse iga II lisas loetletud liigi sigimisperioodi alguse ja lõpu tähistamiseks, on määratletud vastavalt liigi bioloogiale. Selle ja eri liikmesriikidelt saadud olemasoleva teabe põhjal on määratletud iga liigi paaritumiseelne ja sigimisperiood⁴⁷. Arvestatakse ka sellega, et liikide andmete kvaliteet erineb tõenäoliselt üle kogu ELi ning et andmeid peab korrapäraselt uuendama, võttes arvesse uusi ja paremaid andmeid nende kättesaadavaks muutumisel. Lisaks korrapärasele läbivaatamisele on vaja võtta arvesse kõiki rändes või sigimise ajastuses toimunud muutusi, mis võivad olla tingitud kliimamuutustest, ning võtta arvesse ajalisi muutusi, mis on tingitud muust keskkonnasurvest.

2.6 Täieliku kaitsesüsteemi tagamine, kui kaalutakse mittekattuvate algus- ja lõppkuupäevade kehtestamist

2.6.1 Vastavalt Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele ei anta direktiiviga liikmesriikide ametiasutustele volitusi kehtestada linnuliigiti varieeruvaid jahihooaja lõppkuupäevi, välja arvatud juhul, kui asjaomane liikmesriik esitab iga üksiku juhu kohta teaduslikel ja tehnilistel andmetel põhinevaid tõendeid selle kohta, et jahihooaja lõppkuupäevade mittekattumine ei takista sellisest mittekattumisest mõjutatavate linnuliikide täielikku kaitsmist⁴⁸. Tingimusel, et on tagatud „liigi täielik kaitse”, on kohus leidnud, et selliste lõppkuupäevade kehtestamine, mis ei ole liikmesriigi territooriumi eri osade puhul kattuvad, on direktiiviga kooskõlas⁴⁹.

2.6.2 Kohtuasjades C-435/92 ja C-38/99 tõdes kohus, et lõppkuupäevade mittekattumise puhul on kaks takistust, mis kehtivad ka alguskuupäevade kohta: teiste liikide häirimine ja segiajamise oht. Neid käsitletakse allpool ning antakse soovitusi nende probleemide lahendamiseks.

SEGIAJAMISE OHT

2.6.3 See sõltub paljudest teguritest, sealhulgas eelkõige sarnasusest nende jahitavate liikide vahel, mille jahihooaeg kestab, ja nende vahel, mille jahihooaeg on lõppenud või alles algab, jahipidamistingimustest ja jahimeeste asjatundlikkusest.

⁴⁷ Iga liigi hõlmavate andmete esitamisel rakendati mitmeid üldisi põhimõtteid (vt peamisi kontseptsioone käsitleva aruande lk 7). Kui kevadrände või sigimise ajastuse kohta on mitmeid kuupäevi, on valitud neist kõige varasem. Kui aastate lõikes esineb pidevalt märkimisväärseid erinevusi, on võetud arvesse kõige esimeste perioodide andmed. Kui riigist rändavad läbi eri populatsioonid, on võetud aluseks kõige varem rändav populatsioon. Siiski ei ole arvesse võetud äärmuslikke, üksikuid ja ebaühtlasi andmeid nende ettearvamatuset tõttu.

⁴⁸ 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-435/92: Association pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-et-Loire ja Préfet de Loire-Atlantique, EKL 1994, lk 67, punkt 22; 7. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-38/99: komisjon v Prantsusmaa, EKL 2000, lk 10941, punkt 43.

⁴⁹ 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-435/92: Association pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-et-Loire ja Préfet de Loire-Atlantique, EKL 1994, lk 67, punkt 27.

- 2.6.4 Kohtuasjas C-435/92⁵⁰ märkis kohus, et mis puutub ohtu, et teatavate selliste liikide arvukus, mille jahihooaeg on lõppenud, väheneb kaudselt segiajamise tõttu liikidega, mille jahihooaeg kestab, siis tuleb rõhutada, et direktiivi artikli 7 lõike 4 kolmas lause on ette nähtud spetsiaalselt selleks, et kaitsta kõnealuseid liike vähenemisohu eest jahipidamise tõttu kevadrände ajal, nõudes liikmesriikidelt kõigi vajalike meetmete võtmist jahipidamise keelustamiseks sel perioodil.
- 2.6.5 Eri linnuliikide segiajamise oht on leidnud laia kõlapinda ning seda on käsitletud paljudes asjatundjate koostatud välimäärajates⁵¹. Selliste kriteeriumide alusel nagu välimuse ja sulestiku sarnasus, elupaikade kasutamine ja käitumine (kaasa arvatud lindude kutsed) on võimalik liigitada jahitavaid liike sarnaste liikide gruppidesse, et viia segiajamise risk miinimumini. See peaks olema nende pädevate asutuste ülesanne, kes vastutavad jahihooaegade kehtestamise eest. Joonisel 3 on esitatud üks võimalik liigitamise skeem.
- 2.6.6 Kui jahikuupäevade mittekattumine on lubatud, tuleb iga sarnaste liikide grupi puhul kehtestada jahihooaja algus- ja lõppkuupäevad nii, et need ei kattuks direktiiviga sätestatud keeluperioodidega.
- 2.6.7 Iga sarnaste liikide gruppi tuleb kohandada vastavalt jahipidamise ajale ja kohale. Selleks, et oht oleks tõeline, peab jahitav liik (või liikide grupp) esiteks esinema ja olema asjaomases ajavahemikus antud alal jahitav. Teiseks peavad muud segiaetavad jahitavad liigid, mille jahihooaeg on lõppenud, esinema prognoositavalt ja märkimisväärsel arvul.
- 2.6.8 Mis puudutab jahipidamist varasügisel, siis tuleb lisaks märkida, et ujupartide liigid on sel perioodil puhkesulestikus (isaste sulestik muutub sulgimise järel sarnaseks emaste lindude sulestikuga), mis teeb nende eristamise sel ajal eriti keeruliseks.
- 2.6.9 Lisaks sellele teeb segiajamise probleemi veel keerulisemaks asjaolu, et eri linnuliigid eksisteerivad sageli koos. Näiteks pardid, kurvitsad ja rästad liiguvad tihti ühistes parvedes. Partide grupp võib koosneda neljast või isegi viiest eri liigist. Sellistel tingimustel võib lindude valikuline laskmine olla väga keeruline.
- 2.6.10 Segiaetavate liikide kategooriad keskenduvad direktiivi II lisas loetletud jahitavate liikide eri gruppidele. Tuleb siiski märkida, et segiajamise oht ei piirdu ainult jahitavate liikidega ja see võib ohustada teatavaid ohualteid ja ohustatud liike (nt valgesilm-vart (*Aythya nyroca*), marmorpart (*Marmaronetta angustirostris*), väike-laukhani (*Anser erythropus*), sagarlauk

⁵⁰ 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-435/92: Association pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-et-Loire ja Préfet de Loire-Atlantique, EKL 1994, lk 67, punkt 18.

⁵¹ Linnuliikide keeruliste gruppide määramisele keskenduvate välimäärajate headeks näideteks on „The Macmillan Guide to Bird Identification”, autorid Alan Harris, Laurel Tucker ja Keith Vinicombe. 1989. ISBN 1-85627-641-4, ning kaasväljaanne „The Macmillan Birder’s Guide to European and Middle Eastern Birds”, autorid Alan Harris, Hadoram Shirihai ja David Christie, 1996.

(*Fulica cristata*)) eelkõige aladel, kus peetakse jahti. Seda probleemi tuleb käsitleda nende alade majandamise üldises kontekstis.

- 2.6.11 Teine asjaolu, mida tuleb arvesse võtta, on jahipidamise tingimused. See sõltub sellistest teguritest nagu vaatluskaugus. Mida kaugemal lind jahimehest on, seda raskem on määrata sellele iseloomulikke tunnuseid (suurus, sulestik jne). Lendava linnu äratundmine sõltub ajast, mille jooksul lind on nähtav, ja see võib olla üsna lühike. Seepärast mõjutab jahipidamise viis tõenäoliselt segiajamise ohtu.
- 2.6.12 Samuti võivad olulist rolli mängida valgustingimused. Halb nähtavus päikesetõusu või -loojangu ajal ja öösel võib märgatavalt raskendada linnuliikide eristamist⁵². Sellised ilmastikunähtused nagu udu ja vihm võivad samuti vähendada võimalust linde looduses ära tunda.
- 2.6.13 Lõpetuseks on suur mõju ka jahimeeste asjatundlikkusel. See sõltub jahimehe koolitusest ja kogemustest. See on oluline kogu jahihooaja vältel ning on abiks jahitavate ja kaitsealuste liikide eristamisel (nt suurrüdi (*Calidris canutus*) eristamisel teistest kurvitsalistest, põldlõokese (*Alauda arvensis*) eristamisel teistest lõolastest). Jahimeeste koolituse ja teadlikkust tõstvate kavade elluviimist tuleks vastavalt vajadusele soodustada või kui need juba on olemas, siis täiustada. Jahimehed ei tohiks lasta linde, mille liigis nad ei ole kindlad. Paljud jahimehed spetsialiseeruvad siiski kindlale linnugrupile ja kütivad harva liike, millega neil puuduvad varasemad kogemused. Sel viisil saavad jahimeestest spetsialistid oma sihtliikide äratundmises.

HÄIRIMISE OHT

- 2.6.14 Häirimise oht sõltub muu hulgas jahipidamise viisist, intensiivsusest, sagedusest, kestusest, asjaomastest liikidest, kasutatavatest elupaikadest ning alternatiivsete pelgupaikade olemasolust.
- 2.6.15 Kohtuasjas C-435/92⁵³ märkis kohus, et jahipidamine võib häirida looduskeskkonda ning mõjutada asjaomaste liikide kaitsestaatust, sõltumata sellest, millises ulatuses see arvukust vähendab. Kohus nentis, et kõnealuse tegevuse tagajärjed on eriti tõsised selliste lindude gruppidele, kes rände ja talvitumise ajal kogunevad parvedesse ning puhkavad aladel, mis on tihti väga piiratud või isegi kinnised. Jahipidamisest tingitud häirimise tõttu on need linnud sunnitud kulutama oma energiat asukoha vahetamisele ja põgenemisele, mistõttu väheneb rände eesmärgil toitumisele ja puhkamisele kulutatav aeg. Aruannetest selgub, et selline häirimine mõjub halvasti iga üksiku linnu energiatasemele ja kõikide asjaomaste populatsioonide suremusele. Teistest liikidest lindude kütimisest tingitud häirimise mõjud on eriti märkimisväärsed varasema tagasirändega liikide puhul.

⁵² Jahimehed ise on koostanud sellekohaseid lindude identifitseerimise juhiseid (nt „Reconnaître les oiseaux la nuit”, autor Philippe du Cheyron, Association Picarde des chasseurs de gibier d’eau).

⁵³ 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-435/92: Association pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-et-Loire ja Préfet de Loire-Atlantique, EKL 1994, lk 67, punkt 17.

- 2.6.16 Leitakse, et häirimine mõjutab kõige tõenäolisemalt lindude populatsioone nendel perioodidel aastas, kui toitu on vähe või seda pole üldse ning lindudel on raskusi energia- ja toitainevajaduste rahuldamisega⁵⁴. See on eriti oluline siis, kui lindudel on vaja koguda energiavarusid enne perioode, mil neid eriti vaja läheb, näiteks enne rännet või raskeid ilmastikutingimusi või enne pesitsushooaega⁵⁵. Mis puutub rasketesse ilmastikutingimustesse, siis on mitmed liikmesriigid võtnud vastu sätteid külma ilmaga kütamise keelustamiseks.
- 2.6.17 Hiljutine teadusliku kirjanduse ülevaade lindude energeetilise füsioloogia kohta esitas väljakutse arvamusele, et jahipidamine toob alati kaasa märkimisväärse häirimise, mis ohustab oluliselt lindude populatsioonide ellujäämist⁵⁶. Lindude energiatasakaal on nende sigimisedukuse ja ellujäämispotentsiaali määramisel võtmeteguriks. Kõnealuses ülevaates selgitatakse, et teatavatel tingimustel võivad linnud üles näidata suurt füsioloogilist ja käitumuslikku kohanemisvõimet toidu omastamise kiiruse suurendamise ning öise ja päevase toitumise äravahetamise kaudu, et korvata märkimisväärset energeetilist ja toitumisstressi, mida põhjustab häirimine, kaasa arvatud jahipidamisest tingitud häirimine. Kui lindudel on kasvõi ajutine juurdepääs piisavas koguses toiduvarudele (st häirimise ja toidu kättesaadavuse vastuvõetavate tasemete juures), on nad vastuseks häirimisallikatele võimelised kompenseerima muutusi energiatasakaalus (vt sukelpartidega suurtel madalatel järvedel läbiviidud uurimuse tulemused⁵⁷). Isegi kui häirimise tõttu esineb märkimisväärseid muutusi käitumises, on mõju energiatasakaalule väike.
- 2.6.18 Käitumuslikud reaktsioonid häirimisele on siiski keerulised ja eelkõige intensiivse jahipidamise korral võidakse neid alahinnata. Näiteks võib lindude maandumisest toitumise jätkamiseni kuluda kuni üks tund (korduva häirimise puhul kuni kaks tundi). See võib mõjutada teisi käitumuslikke tegevusi (sotsiaalseid tegevusi, sulestiku puhastamist, puhkamist, paaritumist). Häirimine põhjustab tõenäoliselt ka suurendatud valvelolekut, mis takistab toitumist. Praegu on läbi viidud ka liiga vähe uurimusi, mis toetaksid arvamust, et lindudel on häirimise kompenseerimiseks vaba ja piisav juurdepääs toiduresurssidele. Linnud otsivad alternatiivseid rahulikke alasid, mis ei pruugi olla lähedal või seal ei pruugi olla piisavalt toitu. Lisaks sellele on lindude eri kategooriate tundlikkus häirimise suhtes erinev, mis mõjutab

⁵⁴ Madsen, J. 1995. Impacts of disturbance on migratory waterfowl. *Ibis* 137, Suppl 1: 67–74.

⁵⁵ Mainguy, J., Bety, J., Gauthier, G. and Giroux, J.-F. Are body condition and reproductive effort of laying greater snow geese affected by the spring hunt? *The Condor* 104: 156–161.

⁵⁶ Boos, M., J-P. Arnauduc, J-P. Robin. 2002 „Effets du dérangement sur l'énergétique chez les oiseaux et les possibilités de compensation nutritionnelles”. Rapport final de convention de recherche CNRS/FNC. Centre d'Ecologie et Physiologie Energétiques, Prantsusmaa. Eeldused, mis olid kõnealuse uurimuse järelduste aluseks, olid järgmised: keskmine häirimissagedus, millele linnud lendutõusmisega aktiivselt reageerivad, oli 1–2,5 häirimist tunnis; keskmine lennuaeg häirimise kohta oli 1–2 minutit; häirimisperiood kestis üle kümne tunni päevas; toiduvarud ei olnud piiravaks teguriks; linnud polnud sigimiseks, eelkõige munemiseks, ettevalmistumise viimases etapis.

⁵⁷ Evans, D.M. and K.R. Day (2001). Does shooting disturbance affect diving ducks wintering on shallow lakes? A case study on Lough Neagh, Northern Ireland. *Biological conservation* 98: 315–323. Evans, D.M. and K.R. Day (2002). Hunting disturbance on a large shallow lake: the effectiveness of waterfowl refuges. *Ibis* 144 : 2–8. Tuleb märkida, et linnud kasutasid jahipidamise ajal pelgupaigana suurt ala kaldast eemal ning enamik liike toitusid öösel, kui jahti ei peetud.

nende bioloogiat, käitumist ja sõltuvust erinevatest elupaikadest. Hoolimata sellest, et toitumiskäitumine võib olla häiritud, puuduvad uuringud, mis teeksid kindlaks, kas linnud saavad lühema või pikema aja jooksul piisavalt toituda, eelkõige kuna energia saamist toidu kaudu tuleb käsitleda nii lühema kui ka pikema aja vältel.

- 2.6.19 Empiiriliste uuringute puudumisel ei ole piisavalt andmeid selle kohta, kuidas mõjutab energiatasakaalu puudumine sigimisedukust ja liikide ellujäämist. Vastavalt eespool nimetatud ülevaate järeldustele ei suuda linnud kadusid kompenseerida, kui lisaks häirimisest tingitud energiakaole puudub neil juurdepääs toiduresurssidele järgnevate päevade jooksul (nt ebasoodsate ilmastikutingimuste tõttu), või aktiivse perioodi ajal enne sigimist ja selle ajal. Seda viimast seisukohta toetavad hanedega (kes on energiavarujad, st sõltuvad enne pesitsusaladele saabumist kogutud energiavarudest) läbiviidud uuringud, mis on näidanud, et häirimine võib oluliselt vähendada sigimisedukust⁵⁸.
- 2.6.20 Mittekattuvate jahihooegade lubamine kevadrände ajal ohustab linde tõenäoliselt rohkem kui sigimisperioodi lõpus, mis on tingitud lindude suuremast energiavajadusest sel perioodil. Ka muud tegurid võivad oma rolli mängida (nt augustiga võrreldes lühemad päevad veebruaris ja seega lühem aeg päevavalgel toitumiseks). Kogu aastatsükli hõlmav energiastrateegia on oluline tegur. Eri veelindude puhul on tõestatud, et veebruaris toimub spontaanselt ja endogeenselt juhitud toitainevarude kadu isegi siis, kui toitu on *ad libitum*. Selline keha reservide reguleerimine on seotud toidu tarbimise tahtliku vähendamisega⁵⁹. Lisaks sellele erineb populatsiooni demograafia nimetatud perioodidel oluliselt: kevadel on populatsioonis suhteliselt suur täiskasvanute kohort, kes on potentsiaalsed sigijad, ning see täieneb sügiseks suure hulga noorlindudega.
- 2.6.21 Selleks, et täpsemalt hinnata häirimise, näiteks jahipidamise mõju populatsioonidele ja nende kaitsestaatusele, puudub järjepidev teave ja uuringud lindude kohta lennutee tasandil⁶⁰. Eri uuringud on näidanud, et halvasti korraldatud jahimajandus võib oluliselt vähendada märgalade taluvusläve veelindude ülalpidamisel. Jahialade paiknemine toitumisalade suhtes võib samuti oluline olla.
- 2.6.22 Inimtegevuse potentsiaalse mõju vähendamisel lindude populatsioonidele jahihooegade mittekattuvatel perioodidel tuleb seega arvestada vajadusega täiendavate puutumata pelgupaikade järele, mis pakuvad asjaomastele lindudele nii puhke- kui toitumisvõimalusi. Selliste alade kujundamisel tuleb tagada, et seal oleks piisavalt võimalusi kvaliteetseks toitumiseks ja muudeks tegevusteks. See kõik tuleb välja selgitada iga ala puhul eraldi, pidades silmas jahihooegade mittekattuvatest perioodidest mõjutatud jahitavate liikide

⁵⁸ Madsen, J. 1995. Impacts of disturbance on migratory waterfowl. *Ibis*. 139 : S67–S74. Mainguy, J. , J. Bzty, G. Gauthier, J-F Giroux. 2002. Are body condition and reproductive effort of laying Greater Snow Geese affected by the Spring hunt? *The Condor* 104: 156–161. Tuleb märkida, et need uuringud viitavad ulatuslikule häirimisele kevadel.

⁵⁹ M. Boos, pers. comm.

⁶⁰ Vt näiteks Hill, D., D. Hockin, D. Price, G. Tucker, R. Morris, J. Treweek. 1997. Bird disturbance: improving the quality and utility of disturbance research. *J. Appl. Ecol.* 34, 275–288.

ökoloogilisi, käitumuslikke, toitain- ja energiavajadusi. Viimasel ajal on seda teemat ka rohkem uuritud ning on välja töötatud asjakohased ja tõhusamad meetodid olemasolevate pelgupaikade ja puhveralade majandamiseks, eelkõige märgaladel⁶¹.

MILLISED TINGIMUSED PEAVAD OLEMA TÄIDETUD, KUI LIIKMESRIIK SOOVIK KEHTESTADA DIREKTIIVI ARTIKLI 7 LÕIKE 4 ALUSEL JAHIHOOAEGADE MITTEKATTUVAID ALGUS- JA LÕPPKUUPÄEVI?

- 2.6.23 Selleks et tagada vastavus Euroopa Kohtu täieliku kaitse põhimõtte tõlgendusega, peavad liikmesriigid olema võimelised tõestama vastaval geograafilisel tasandil, kus mittekattuvust plaanitakse kohaldada, et puudub märkimisväärne segiajamise ja häirimise oht.
- 2.6.24 Segiajamise ohu osas on vaja kategoriseerida samu elupaigatüüpe üheaegselt kasutatavate sarnaste jahitavate liikide grupid ning kehtestada nende gruppide suhtes samad jahihooaja algus- ja lõppkuupäevad nii, et ei tekiks kattuvust keeluperioodidega. Samuti tuleb jälgida, et tingimused, milles jahti peetakse, ei põhjustaks eri jahitavate liikide märkimisväärset segiajamise ohtu.
- 2.6.25 Häirimise ohu osas on vaja tõestada, et jahipidamise intensiivsus, sagedus ja kestus on tasakaalus ning et läheduses on olemas piisavalt küllaldast toitu ja puhkepaiku pakkuvaid segamatuid alasid.
- 2.6.26 Eespool nimetatud sätetest kinnipidamise tagamiseks peavad olema piisavad täitemeetmed.
- 2.6.27 Aladel, kus võidakse kehtestada mittekattuvad jahihooajad⁶², võib kompleksne planeerimine, mille puhul võetakse arvesse jahipidamise ja muude häirivate tegurite mõju lindudele ja nendepoolsele looduslike ressursside kasutamisele, olla väärtuslik juhtimismehhanism. Selline planeerimine peaks hõlmama teaduslikku seiret, et hinnata potentsiaalset mõju asjaomastele linnuliikidele.
- 2.6.28 Soovitatav skeem tingimuste kohta, mis peavad olema täidetud, et tagada jahihooaja mittekattuvate algus- ja lõppkuupäevade vastavus, on esitatud joonisel 4.

⁶¹ Näiteks järgmised uuringud: Fox, A.D. ja J. Madsen (1997). Behavioural and distributional effects of hunting disturbance on waterbirds in Europe: implications for refuge design. *J. Appl. Ecol.* 35: 386–397. Madsen, J. 1998a. Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. I. Baseline of the disturbance effects of recreational activities. *J. Appl. Ecol.* 35: 386–397. Madsen, J. 1998b. Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. II. Tests of hunting disturbance effects. *J. Appl. Ecol.* 35: 398–417. Rogers, J.A. Jr. et H.T. Smith. 1997. Buffer zone distances to protect foraging and loafing waterbirds from human disturbance in Florida. *Wildl. Soc. Bull.* 25 : 139–145.

⁶² Sellise planeerimise ulatuse kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta selle ala geograafilist ulatust, kus mittekattuvust kohaldatakse.

2.7 Kattuvuste analüüs

- 2.7.1 Kehtivate jahihooaegade ja liikmesriikides jahitavate liikide kokkulepitud paaritumiseelsete ja sigimisperioodide esialgsel võrdlemisel selgus, et esineb terve rida potentsiaalseid või tegelikke kattuvusi⁶³, mille ulatus liigiti varieerub. See kehtib kõikide liikmesriikide kohta, kuigi enamikul neist on probleeme suhteliselt väheste liikide osas. Kattuvuse probleem tundub olevat suurem nendes liikmesriikides, kus jahihooajad on kehtestatud piirkondlikul tasandil. Tuleb siiski märkida, et enamike liikide osas liikmesriikides kattuvusi ei esine.
- 2.7.2 Peamiste kontseptsioonide analüüsi aruandes on sigimisperioode ja kevadrännet käsitlevad andmed esitatud kümnepäevaste perioodidena (dekaadidena). Seega on täpsusaste kümme päeva. Seega liigitatakse jahikuupäeva ja kevadrände või sigimisperioodi ühe dekaadi pikkune kattumine teoreetiliseks kattumiseks, kuna on võimalik, et selle perioodi jooksul tegelikku kattumist ei esine. Suuremate kui ühedekaadiliste kattumiste puhul sellist määramatust ei ole ja seega on tegemist tegeliku kattumisega.
- 2.7.3 Lisaks sellele võib esineda olukordi, kus suurema liikmesriigi konkreetses piirkonnas on jahipidamine artikli 7 lõike 4 nõuetega tegelikult kooskõlas, kuna pesitsusperiood võib seal lõppeda või tagasiränne alata hiljem kui riigis tervikuna, nagu näitas liikmesriikide tasandil läbiviidud kattuvuste analüüs.
- 2.7.4 Kõnealune analüüs näitas, et kattuvusprobleeme esineb nii sigimisperioodide kui ka kevadrände osas. Mõnede kehtivate jahieeskirjadega on lubatud jahipidamine:
- mis kestab ka kevadrände ajal (ja mõnel juhul ka samaaegselt sigimisperioodi ajal);
 - mis algab enne sigimisperioodi lõppu;
 - sigimisperioodi muudel etappidel.
- 2.7.5 Kõige problemaatilisem liik on kaelustuvi (meigas) (*Columba palumbus*) (kattuvus 13 liikmesriigis, kusjuures Irimaal on see 15 dekaadi). Sinikael-pardi (*Anas platyrhynchos*) osas on probleeme kaheksas liikmesriigis (kattuvus kuni 5 dekaadi). Mitmes liikmesriigis on kattuvusi (või teoreetilisi kattuvusi) mõnede vareseliikide (*Corvidae*) osas (kattuvus kuni 9 dekaadi).
- 2.7.6 Paljud kattuvused esinevad liikide puhul, millel on pikk (või hiline) sigimisperiood ja/või varajane rändeperiood. Kattuvusi on võimalik veel seletada sellega, et jahipidamine tavapärasel ajal on ebasobiv või ei esine sel ajal jahitavaid liike. Kattuvuste eri kategooriate üksikasjalikum ülevaade on esitatud 3. peatükis.
- 2.7.7 Selgub, et esineb artikli 7 lõike 4 kohaseid jahipidamise juhtusid, mida võib põhjendada kahju tekitavate liikide kontrolli all hoidmisega vastavalt direktiivi artikli 9 lõikele 1.

• Kattuvusprobleemi võimalikud lahendused

⁶³ Kattuvuste analüüs. Keskkonna peadirektoraat, 2002.

- 2.7.8 Iga kattuvuse juhtum peab täielikult vastama artikli 7 lõike 4 nõuetele. Seega on kõikidel juhtudel vaja viia kooskõlla riigi ja/või piirkondlikud õigusnormid, millega kehtestatakse artikli 7 lõikest 4 lähtuvad jahipidamiskuupäevad.
- 2.7.9 Siiski tunnistatakse, et andmete tõlgendamisel võib üles näidata teatavat paindlikkust, pidades silmas jahihooaja algus- ja lõppkuupäevade kindlaksmääramist vastavalt direktiivi artikli 7 lõikele 4. Peamisi kontseptsioone sisaldav dokument on võimaldanud jahitavate linnuliikide paaritumiseelsete ja rändeperioodide kindlaksmääramisel välja jätta ebaühtlased, üksikud ja äärmuslikud andmed. Lisaks sellele on võimalik välja jätta kattuvused ühe 10-päevase perioodi ulatuses, kuna neid võib andmete täpsusastme põhjal käsitada teoreetiliste kattuvustena (vt punkt 2.7.2).
- 2.7.10 Kui jahihooajad on kehtestatud terve riigi jaoks, ei tohi need kattuda peamisi kontseptsioone käsitlevas dokumendis määratletud pesitsus- ja tagasirändeperioodidega. Kui piirkondlikud jahihooajad kattuvad kogu riigis kindlaksmääratud sigimis- ja tagasirändeperioodidega, võib teaduslike ja tehniliste andmete alusel tõestada, et tegelikult sellist kattuvust ei esine, kuna asjaomasel piirkonnas lõpeb pesitsemine varem või algab tagasiränne hiljem. Selline olukord võib ette tulla eelkõige riikides, kus lõuna- ja põhjaalade kliimaatilised tingimused erinevad üksteisest märkimisväärselt⁶⁴ ja/või kus merepinnast eri kõrgustel asuvatel piirkondadel on sarnased kliimaatilised erinevused. Iga sellise juhtumi puhul on tarvis kindlaks määrata selgelt eristuvad piirkonnad, kus erinevad algus- ja lõppkuupäevad on põhjendatud kevadrände ja/või sigimisperiodide kohta käivate selgete teaduslike tõenditega. Piirkondlike andmete puudumisel peab kattuvuse analüüs põhinema riigi andmetel (kui need pole kättesaadavad, võib viidata Euroopa naaberriikide andmetele, vrdl otsus C-157/89, punkt 16). Tuleb siiski märkida, et pikk vahemaa ühe riigi piires ei ole rändemudelite piirkondlike erinevuste tõestamiseks piisav, sest rändlinnud võivad katta sadu kilomeetreid päevas.
- 2.7.11 Kui pikema sigimisperiodiga liigi geograafiline pesitsusala ühes liikmesriigis on selgelt piiritletud ja kui selle liigi kohalik pesitsemine toimub hilja, võib lubada jahihooaja varasema alguse kehtestamist sama liigi suhtes väljaspool seda piirkonda. Sellistel juhtudel peaksid geograafilised alad olema piisava suurusega tagamaks, et hiliste pesitsejatega aladel ei algaks jahihooaeg enne sigimisperiodi lõppu.
- 2.7.12 Erilist tähelepanu väärivad olukorrad seoses sinikael-pardiga (*Anas platyrhynchos*), millel on mõnes liikmesriigis pikem kombineeritud paaritumiseelne ja sigimisperiod (vt ka punkt 3.4.33 ja joonis 7). Mõnes riigis koosneb suur osa populatsioonist vangistuses kasvatatud isenditest⁶⁵. Vangistuses kasvatatud isendite kui selliste suhtes ei kohaldata direktiivi

⁶⁴ Näiteks toimub Rootsi lõunaosa järvedel jääminek 15. märtsi paiku, mägises põhjasosas aga 15. juuni paiku. Erinevus on seega kuni üheksa dekaadi ja sel on ulatuslikud fenoloogilised tagajärjed.

⁶⁵ Näiteks on Prantsusmaal pesitsev sinikael-pardi populatsioon hinnanguliselt 30 000–60 000 paari, samas toodavad linnukasvatavad igal aastal 1,4 miljonit sinikael-parti (allikas: Y.Ferrand, Office National de la Chasse et de la Faune Sauvage).

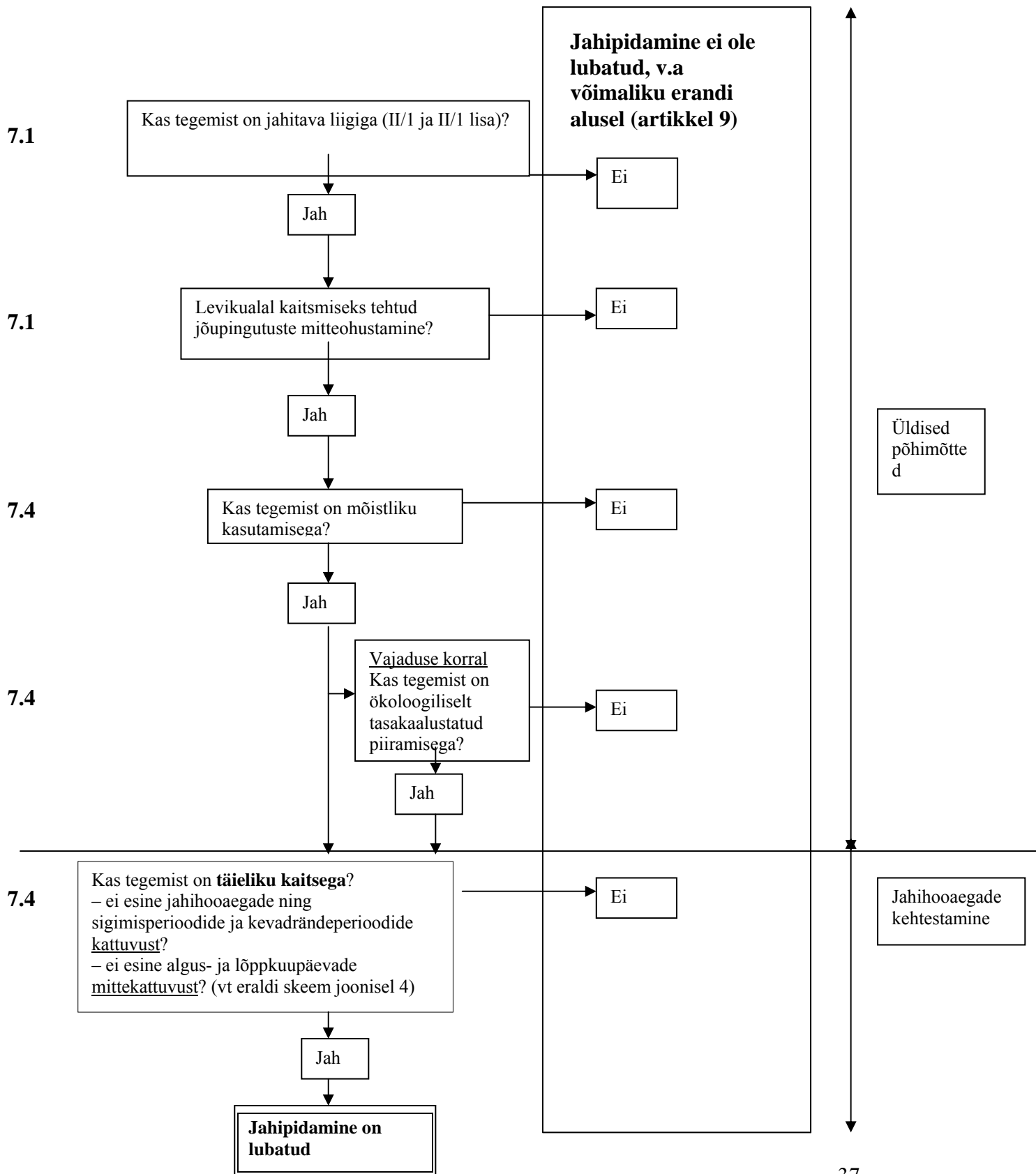
tingimusi (seda kinnitas Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-149/94⁶⁶). Direktiivi rakendamisel tuleb arvestada vangistuses kasvatatud ja looduslike isendite segunemisega. Suure arvu vangistuses kasvatatud lindude laskmine populatsiooni võib kaasa tuua populatsiooni ebanormaalse käitumise, sealhulgas kevadrände ja sigimisperiodidega seotud käitumishäired. Tundub, et see puudutab eelkõige kõnealuse liigi pikenenud pesitsemisperioode⁶⁷. Arvestades, et väga tehislikud, inimese poolt pealesurutud tegurid domineerivad bioloogiliste üle, tundub asjakohane lubada riikides, kus mittelooduslik populatsioon on protsentuaalselt suur, kõrvalekaldeid kevadrände ja pesitsuskuupäevade osas kõnealuse liigi jahihooaegade kehtestamisel artikli 7 alusel, et viia need kooskõlla teiste sarnaste ujupartide suhtes kehtestatud jahihooaegadega. Lisaväärtusena väheneb kõnealusel perioodil nende teiste liikide jahikoormus, mis pole nii arvukad kui sinikaelpardid.

- 2.7.13 Veel üks ilmne lahendus kattuvuste vältimiseks artikli 7 lõike 4 alusel on jahihooaja lühendamine või nihutamine, mida võib vajadusel kombineerida jahipäevade arvu proportsionaalse suurendamisega (kui jahipidamine piirdub teatavate nädalapäevadega).
- 2.7.14 Igal juhul tuleb selliseid lahendusi kaaluda, kui peetakse vajalikuks artikli 9 kohast erandit. Käesoleva juhendi järgmises peatükis käsitletakse jahipidamise lubamist teatavas ulatuses direktiivi artikli 9 erandite alusel. Mitmeid kahju tekitavaid liike, mille suhtes kehtivad praegu kattuvad jahihooajad, võib täpsemini käsitleda direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti a alusel. Juhendi järgmises peatükis käsitletakse ka võimalust pidada teatavatele liikidele jahti väljaspool jahihooaega, mis on mõistlik kasutamine artikli 9 lõike 1 punkti c alusel.

⁶⁶ 8. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-149/94: kriminaalmenetlus Didier Vergy vastu, EKL 1996, lk 299.

⁶⁷ Cramp ja Simmons KEL, *Birds of the Western Palearctic*, 1977, lk 516, Oxford University Press.

Ülevaade küsimustest, mida tuleb kaaluda enne jahipidamise lubamist ja jahihooegade kehtestamist vastavalt artiklile 7.

3 ARTIKLI 9 SÄTTED

Artikli 9 tekst

„1. Liikmesriigid võivad teiste rahuldavate lahenduste puudumisel teha erandeid artiklite 5, 6, 7 ja 8 sätetest järgmistel põhjustel:

*a)– rahva tervise ja ohutuse huvides,
– lennuohutuse huvides,
– vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele,
– taimestiku ja loomastiku kaitseks;*

b) teadus- ja õppetöö, taasisustamise, uuesti loodusesse laskmise ja selleks vajaliku paljundamise eesmärgil;

c) lubamaks range järelevalve tingimustes ja valikuliselt teatavate lindude vähesel arvul püüdmist, pidamist või muud mõistlikku kasutamist.

2. Erandite puhul peab olema täpsustatud:

*– milliste liikide suhtes erandeid kohaldatakse,
– püüdmiseks või tapmiseks lubatud vahendid, seadised või viisid,
– millise riski tingimustel ja millisel ajal ning kus selliseid erandeid võib lubada,
– asutus, kes on volitatud kinnitama, et nõutud tingimused on täidetud, ning otsustama, milliseid vahendeid, seadiseid või viise võib kasutada, millises ulatuses ja kellel see on lubatud,
– milliseid kontrollimeetmeid rakendatakse.*

3. Liikmesriigid saadavad igal aastal komisjonile aruande käesoleva artikli rakendamise kohta.

4. Komisjon tagab kättesaadava teabe ja eelkõige talle vastavalt lõikele 3 edastatud teabe põhjal igal ajal, et kõnealuste erandite tagajärjed ei ole vastuolus käesoleva direktiiviga. Selleks võtab komisjon vajalikke meetmeid.”

3.1 Sissejuhatus

3.1.1 Erandid on mõõndused, millega lubatakse seaduste paindlikumat rakendamist. Piiratud arv tegevusi, mis on linnudirektiivi (artiklid 5–8) alusel tavaliselt keelatud, on erandina lubatud, kui esinevad või võivad tekkida konkreetsed probleemid või olukorrad. Võimalused kõnealuste erandite tegemiseks on piiratud. Erandite tegemist tuleb põhjendada direktiivi üldiste eesmärkide suhtes ning tuleb järgida erandite tegemise konkreetseid tingimusi, mida on kirjeldatud artiklis 9. Liikmesriigid ei pea enne erandite tegemist komisjoniga konsulteerima, kuid on kohustatud andma tehtud eranditest komisjonile aru iga-aastastes erandeid käsitlevates aruannetes.

3.1.2 Käesolevas peatükis käsitletakse erandite tegemisega seotud olulisi kaalutlusi, eelkõige jahipidamise osas. Esiteks vaadeldakse vormilisi juriidilisi kaalutlusi. Teiseks selgitatakse, miks on vaja tagada, et tingimused erandite tegemiseks oleksid täidetud. Edasi käsitletakse kolme peamist tingimust erandite tegemiseks. Need on „teiste rahuldavate lahenduste puudumine”, vajadus tõestada, et üks artikli 9 lõike 1 punktides a–c sätestatud tingimustest on täidetud, ning punkt, kus käsitletakse vajadust rahuldada artikli 9 lõikes 2 sätestatud vorminõudeid. Lõpuks viidatakse liikmesriikide poolt artikli 9 lõike 3 alusel esitatavatele aruannetele erandite kohta ning komisjoni rollile artikli 9 lõike 4 alusel selle tagamisel, et kõnealused erandid oleksid direktiiviga kooskõlas.

3.2 Vormilised juriidilised kaalutlused

3.2.1 Mis tahes erandite tegemisel tuleb arvesse võtta teatavaid olulisi vormilisi kaalutlusi.

3.2.2 Riigi õigusaktid, millel erandid põhinevad, peavad peegeldama täielikult ja täpselt artikli 9 sätteid. Direktiivi ülevõtmist käsitleva pretsedendiõiguse⁶⁸ kohaselt on Euroopa Kohus märkinud, et kriteeriumeid, mille alusel saavad liikmesriigid kõrvale kalduda direktiivis sätestatud keeldudest, tuleb korrata konkreetsetes siseriiklikes sätetes, kuna ülevõtmise täpsus on erakordselt oluline juhul, kus ühise pärandi korraldamine liikmesriikide territooriumidel on usaldatud vastavatele liikmesriikidele. Kohtuasjas C-159/99: komisjon v Itaalia, mis käsitles ka direktiivi ülevõtmist, leidis kohus, et direktiivide sätteid tuleb rakendada nii, et need oleksid ühemõtteliselt siduvad, konkreetset, täpsed ja selged, mis on vajalik õiguskindluse nõuete rahuldamiseks⁶⁹.

3.2.3 Kohtuasjas C-339/87 kinnitas kohus lisaks, et artikli 9 nõuete järgimine praktikas ei asenda nõuetekohast vormilist ülevõtmist. Kohus märkis, et kõigest haldustavasid, mida ametiasutused võivad nende olemusest tulenevalt muuta, ei saa käsitada liikmesriikidele, kellele direktiiv on adresseeritud vastavalt asutamiselepingu artiklile 189, pandud kohustuse nõuetekohase täitmisenä⁷⁰.

3.2.4 Erandid ei tohiks olla küsitavad seetõttu, et need ei ole kooskõlas sätetega, millel need põhinevad. Eelkõige peavad keelud ja muud nõuded, millest erandeid tehakse, olema riigi õigusse nõuetekohaselt üle võetud. Üldiste juriidiliste põhimõtete kohaselt tuleb erandite õigustamiseks esitatud põhjendusi tõlgendada rangelt, et vältida direktiivi peamiste sätete kahjustamist.

⁶⁸ Näiteks: 15. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-339/87: komisjon v Madalmaad, EKL 1990, lk 851, punkt 28; 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, punkt 24.

⁶⁹ 17. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-159/99: komisjon v Itaalia, EKL 2001, lk 4007, punkt 32.

⁷⁰ 15. märtsi 1990. aastal otsus kohtuasjas C-339/87, komisjon v Madalmaad, EKL 1990, lk 851. See seisukoht peegeldab kohtu varasemat, 23. veebruari 1988. aasta otsust kohtuasjas 429/85: komisjon v Itaalia, EKL 1988, lk 843.

- 3.2.5 Kohus on kinnitanud⁷¹, et artiklit 9 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega antakse liikmesriikidele volitused teha erandeid kaitstud liikidele jahipidamise üldisest keelust, mis on sätestatud direktiivi artiklites 5 ja 7, üksnes selliste meetmete kaudu, mille puhul viidatakse piisavalt üksikasjalikult artikli 9 lõigetes 1 ja 2 osutatud faktoritele. Liikmesriikide ametiasutused peavad erandite tegemises seisneva pädevuse elluviimisel vastavalt direktiivi artiklile 9 arvestama mitmeid hinnatavaid asjaolusid, mis puudutavad geograafilisi, kliimaatilisi, keskkonnavalaseid ja bioloogilisi tingimusi, iseäranis liikide aastase sigimise ja loodusliku suremuse suhtarvu⁷². Seega peaks luba või muu erandit hõlmav dokument olema täielik ja viitama selgesõnaliselt tingimustele, millele erand peab vastama.
- 3.2.6 See võimaldab komisjonil, Euroopa Kohtul⁷³ ja peamiselt riigi ametiasutustel teostada järelevalvet tehtud erandite üle. Tuleks meenutada, et vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 242 ja 243 võib kohus määrata, et vaidlusaluse õigusakti kohaldamine tuleb peatada, kui tema arvates asjaolud seda nõuavad, ja võib igasuguse tema lahendada antud asja puhul ette kirjutada vajalikke ajutisi meetmeid. Hiljutises kohtuasjas⁷⁴ nõudis kohus, et Itaalia peataks sellise piirkondliku õigusakti kohaldamise, millega tehti erandeid jahikeelust.
- 3.2.7 Erandite tegemisel langeb tõendamiskohustus⁷⁵ riigi ametiasutustele, kes peavad oma otsuseid põhjendama selgesõnaliselt ja piisavalt. Kohus on seisukohal, et „selles valdkonnas kohaldatavad õigusnormid [peavad] sätestama selgelt ja täpselt erandite kohaldamise tingimused ning kohustama erandite kohaldamise eest vastutavaid asutusi nendega arvestama. Seoses erandite tegemise korraga, mida tuleb kitsalt tõlgendada ning mis paneb erandipõhise tingimustele vastavuse tõendamiskoormuse erandi kohta otsustavale asutusele, tagavad liikmesriigid, et igasugust kaitsealuseid liike puudutavat sekkumist lubatakse ainult niisuguste otsuste alusel, millel on täpne ja piisav põhjendus, milles on viidatud direktiivi artikli 9 lõigetes 1 ja 2 sätestatud põhjustele, tingimustele ja nõuetele.“⁷⁶
- 3.2.8 Lisaks on kohus andnud kasulikke selgitusi seoses erandite tegemise otsuseid käsitlevate riigisiseste kontrollisüsteemide tõhususega. Kohtuasjas C-60/05⁷⁷ rõhutas kohus, et „kõnealuses valdkonnas kohaldatav siseriiklik menetlus peab tagama mitte ainult seda, et direktiiviga ettenähtud kaitseüsteemi erandeid

⁷¹ 7. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-118/94: Associazione Italiana per il WWF ja teised v Regione Veneto, EKL 1996, lk 1223, punkt 21, ning 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, **punkt 10.**

⁷² 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, punkt 25.

⁷³ Näiteks kohtuasjas, mis käsitleb linnuliimi kasutamist Valencia (Hispaania) autonoomses piirkonnas (meetodit tuntakse nime all „parany“), viitab kohus preambulile vaidlusaluses dekreedis, millega erand on tehtud (9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619).

⁷⁴ 19. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-503/06R: komisjon v Itaalia, EKL 2006, lk 141.

⁷⁵ Vt näiteks kevadist jahti käsitlev kohtuasi (15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome, EKL 2005, lk 11033), mille puhul Soome valitsus ei olnud esitanud tõendeid oma väidete toetuseks (nt punktid 35, 39 ja 41).

⁷⁶ 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, punkt 34.

⁷⁷ 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, peamiselt punktid 42–47.

heakskiitvate otsuste seaduslikkust on võimalik kontrolliga õigeaegselt, vaid ka nendes otsustes sätestatud tingimuste täitmist“⁷⁸. Tuginedes vajadusele tagada riigi pädevate asutuste volitused õigeaegseks ja tõhusaks sekkumiseks, leidis kohus, et „kohaldatavad haldusmenetlused viiakse läbi selliselt, et nii pädevate asutuste jahipidamiskeelu erandeid heakskiitvatele otsustele kui ka nende otsuste täitmisele kohaldatakse õigeaegselt tõhusat kontrolli“.

3.3 Erandite üldiste tingimuste täitmise tagamine

- 3.3.1 Enne kehtiva erandi tegemist artikli 9 alusel peab pädev riiklik asutus kaaluma ja võtma nõuetekohaselt arvesse mitmeid tingimusi, mis on seotud erandi eelneva põhjendamise ja järgneva rakendamiseega.
- 3.3.2 Kohtuasjas C-118/94: Associazione Italiana per il World Wildlife Fund ja teised v Regione Veneto märkis kohus⁷⁸, et artikli 9 rakendamisel on kolm tingimust: „On oluline silmas pidada, et kohus on leidnud, et artiklis 9 sätestatud võimalus teha erandeid jahipidamise piirangutest ning muudest direktiivi artiklites 5, 6 ja 8 sätestatud piirangutest ja keeldudest sõltub kolmest tingimusest. Esiteks peab liikmesriik piirduma erandite tegemisel juhtudega, mille puhul puuduvad teised rahuldavad lahendused. Teiseks peab erand põhinema vähemalt ühel artikli 9 lõike 1 punktides a, b ja c ammendavalt loetletud põhjustest. Kolmandaks peab erand olema koosõlas artikli 9 lõikes 2 sätestatud täpsete vorminõuetega, mille eesmärk on piirata erandite tegemist ainult juhtudega, mil see on vältimatult vajalik, ning võimaldada komisjonil neid kontrollida. Kuigi artikkel 9 võimaldab teha mitmeid erandeid üldisest kaitsesüsteemist, tuleb seda täpsete nõuete ja konkreetsete olukordadega tegelemisel nõuetekohaselt kohaldada (otsus kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia [1987] EKL 3029, punkt 7, ning kohtuasjas 262/85: komisjon v Itaalia, [1987] EKL 3073, punkt 7).”
- 3.3.3 Mis tahes tingimuse täitmata jätmine võib muuta erandi kehtetuks. Seepärast on vajalik, et liikmesriigi ametiasutused uuriksid hoolega kõigi kolme tingimuse kohaldatavust, sõltumata liikmesriigi territooriumil kõnealuse sätte kohaldamise eest vastutavate maakondade arvust ja eripärast.⁷⁹ Nagu juba eespool punktis 3.2.5 märgitud, tuleb mis tahes erandi puhul viidata selgesõnaliselt kõnealustele tingimustele. Käesolevas juhendis käsitletakse kõiki kolme tingimust üksteise järel punktides 3.4, 3.5 ja 3.6.

3.4 Erandi tegemise esimene tingimus: tõestada, et teised rahuldavad lahendused puuduvad

- 3.4.1 Nagu juba eespool punktis 3.3.2 märgitud, on erandi tegemine võimalik juhul, kui teised rahuldavad lahendused puuduvad. See on raamtingimus, millele peavad vastama kõik erandid.

⁷⁸ Vt kohtuotsuse punkt 21.

⁷⁹ Vt eelkõige 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, punkt 41.

ÜLDISED KAALUTLUSED

- 3.4.2 Teiste rahuldavate lahenduste puudumise analüüsimisel tuleb leida vastused kolmele küsimusele: Milline on probleem või konkreetne olukord⁸⁰, millega tuleb tegeleda? Kas on muid lahendusi? Kui jah, siis kas need lahendavad probleemi või konkreetse olukorra, mille jaoks erandit taotletakse? Enne vastuste leidmist teisele ja kolmandale küsimusele peaks olema selge, et probleem või konkreetne olukord vastab artikli 9 lõike 1 punktides a–c kirjeldatud tingimustele.
- 3.4.3 Sellist lähenemisviisi illustreerib kohtuasi C-10/96: Ligue Royale Belge pour la Protection des Oiseaux ASBL, Société d'Études Ornithologiques AVES ASBL v Région Wallonne⁸¹ – Euroopa Kohtu poolt teiste rahuldavate lahenduste puudumise osas tänaseni tehtud otsustest kõige kaugeleulatavam. Kuigi kõnealune kohtuasi hõlmas väga spetsiifilisi asjaolusid, on sellest märkimisväärset abi, kui analüüsitakse üldiselt, kuidas seda tingimust tuleks käsitleda. Seepärast tasub seda vaadelda üksikasjalikumalt.
- 3.4.4 Kohtuasja taust oli see, et Belgia kohus vaidlustas Valloonia piirkonna kaks korraldust, mis lubasid muu hulgas teatavatel tingimustel püüda linde, kes kuuluvad teatavatesse direktiiviga kaitstud liikidesse. Nimetatud erandi eesmärk oli varustada linnuaretajaid looduslike isenditega, et vangistuses toimuv aretustöö oleks edukam. Korralduste vaidlustamisel väitsid Ligue Royale ja AVES, et looduslike lindude püüdmine on direktiivi alusel põhimõtteliselt keelatud ning et erandid sellest keelust on artikli 9 alusel lubatud ainult teiste rahuldavate lahenduste puudumisel, nagu aretustöö tehistingimustes. Nad väitsid, et selliste liikide aretamiseks, keda vastavalt vaidlustatud korraldustele lubati püüda, on olemas laialdased ja piisavad võimalused.
- 3.4.5 Belgia ametiasutused esitasid kaks väidet selle kohta, miks pole looduslikult esinevate lindude püüdmisele rahuldavat alternatiivi. Esimene väide käsitles raskusi, mida toob endaga kaasa linnuaretajatele pandav kohustus teha muudatused, mis on vajalikud edukama aretustöö tagamiseks üksnes vangistuses kasvatatud lindudega. Teine väide oli seotud riskiga, mis ohustab edukat aretustööd vangistuses, kuna vangistuses kasvatatud põhikarjal puudub geneetiline mitmekesisus. Need kaks põhjendust peegelduvad küsimustes, mille Belgia Conseil d'État esitas Euroopa Kohtule tõlgendamiseks⁸².

⁸⁰ Direktiivi põhjendustes viidatakse võimalusele teha erand „teatavates eriolukordades“.

⁸¹ 12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-10/96: Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL ja Société d'études ornithologiques AVES ASBL v Région Wallonne, EKL 1996, lk 6775.

⁸² Kohtule esitatud küsimused olid järgmised:

“1. Kas 2. aprilli 1979. aasta direktiivi 79/409/EMÜ (loodusliku linnustiku kaitse kohta) artiklite 5, 9 ja 18 alusel tohib liikmesriik võtta järk-järgult vähemal määral ja määratletud aja jooksul arvesse asjaolu, et lindude meelelahutuslikel eesmärkidel püüdmise keelamine kohustab paljusid linnuaretajaid muutma oma käitisi ja loobuma teatavatest tavadest, kui asjaomane riik tunnustab, et aretustöö on võimalik, kuid nimetatud põhjusel ei ole see veel laialdaselt teostatav?

2. Kas 2. aprilli 1979. aasta direktiivi 79/409/EMÜ artiklite 5, 9 ja 18 alusel on liikmesriikidel, ja kui siis millises ulatuses, õigus lubada Euroopa territooriumil looduslikult esinevate lindude püüdmist

- 3.4.6 Kokkuvõttes lükkas kohus tagasi esimese väite, kuid kiitis mitmete piiravate tingimustega heaks erandite tegemise võimaluse, et lahendada geneetilisest lähedusest tekkivaid probleeme⁸³.
- 3.4.7 Teiste lahenduste analüüsimisel märkis kohus, et erandi alusel lubatud toimingud (käesoleval juhul looduslikult esinevate lindude püüdmine harrastuslikel eesmärkidel) olid näiteks mõistlikust kasutamisest ning kuulusid seega ammendavate põhjuste hulka, mis kujutavad endast kohtuasjas C-118/94 viidatud teist tingimust (vt eespool punkt 3.3.2), st erand peab põhinema vähemalt ühel artikli 9 lõike 1 punktides a, b või c ammendavalt loetletud põhjusel⁸⁴. See rõhutab teiste rahuldavate lahenduste ja erandi tegemise põhjuste omavahelist seotust. Praktikast tähendab see, et ei ole erilist mõtet uurida teiste lahenduste sisu, kui erandi alusel lubatud toimingud ei ole hõlmatud artikli 9 lõike 1 punktidega a–c.
- 3.4.8 Kohus märkis, et kõnealuse juhtumi asjaolude tõttu oli looduslikult esinevate lindude püüdmisele erandist lähtuvalt ka üks teine lahendus, nimelt aretamine eranditult vangistuses kasvatatud isendeid kasutades.
- 3.4.9 Seejärel uuris kohus, kas seda teist lahendust saab pidada rahuldavaks, märkides järgmist:
- „20. Antud tingimustel ei saa lindude vangistuses aretamist ja paljundamist lugeda teiseks rahuldavaks lahenduseks ainult juhul, kui on kindlaks tehtud, et kõnealune tegevus ei saa olla edukas ilma, et püütaks looduslikult esinevaid linde.*
- 21. Järelikult ei ole asjaolu, et asjaomaste liikide vangistuses aretamine ja paljundamine ei ole veel laiemalt teostatav linnuaretajate käitiste ja juurdunud tavade tõttu, mida on soodustanud direktiivi üldisest eesmärgist kõrvalekalduvad siseriiklikud eeskirjad, iseenesest veel piisav, et tekitada kahtlusi selles osas, et looduslikult esinevate lindude püüdmisele on olemas rahuldav alternatiivne lahendus.”*

eesmärgiga vältida meelelahutuslikul eesmärgil toimivas linnuaretuses probleeme, mis tulenevad isendite geneetilisest lähedusest, mis omakorda lähtub liigsest endogeenselt ristamisest?”

⁸³ Kohus vastas esitatud küsimustele järgmiselt:

„1. Nõukogu 2. aprilli 1979. aasta direktiivi 79/409/EMÜ, eelkõige artikli 9 lõike 1 punkti c, tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigid ei tohi lubada järk-järgult vähemal määral ja piiratud aja jooksul teatavate kaitsealuste liikide püüdmist, et linnuaretajatel oleks võimalik täiendada oma lindlaid, kui nende liikide aretamine ja paljundamine on vangistuses võimalik, kuid pole veel laias ulatuses teostatav põhjusel, et paljud linnuaretajad on sunnitud muutma oma käitisi ja tavasid.

2. Siseriiklikel asutustel on direktiivi 79/409, eelkõige artikli 9 lõike 1 punkti c alusel õigus lubada kaitsealuste liikide püüdmist, eesmärgiga vältida meelelahutuslikul eesmärgil toimivas linnuaretuses probleeme, mis tulenevad isendite geneetilisest lähedusest, mis omakorda lähtub liigsest endogeenselt ristamisest, tingimusel et teised rahuldavad lahendused puuduvad ning mõistetakse, et kindlaks tuleb määrata püütavate isendite arv, mis on probleemide lahendamiseks objektiivselt vajalik, jälgides alati kõnealuses sättes viidatud „vähese arvu” ülemist piiri.”

⁸⁴ Kohus argumenteeris järgmiselt: „15. Esmalt tuleb märkida, et kohus on kohtuasjas 262/85: komisjon v Itaalia, [1987] EKL 3073, punkt 38, leidnud, et looduslikult esinevate lindude püüdmine ja müümine eesmärgiga kasutada neid elava peibutisena või meelelahutuslikel eesmärkidel laatadel ja turgudel võib kuuluda direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis c lubatud mõistliku kasutamise alla. 16. Seepärast ei saa välistada, et teatavate kaitsealuste liikide püüdmine meelelahutuslikel eesmärkidel, näiteks selleks, et võimaldada linnuaretajatel täiendada oma lindlaid, on mõistlik kasutamine artikli 9 lõike 1 punktis c määratletud tähenduses.”

- 3.4.10 Käesolevast lõigust ja kohtujuristi märkustest selgub, et kui on olemas mõni teine lahendus, peavad väited, et antud lahendus pole rahuldav, olema kindlad ja kõigutamatud. Kohtujurist nendib: „Artikli 9 lõike 1 punktide a, b ja c oluliseks ühendavaks jooneks on see, et direktiivis lindude kaitse eesmärgil sätestatud keeld peab taganema muude nõuete ees, seega saab kõnealuse sätte alusel tehtud erand olla üksnes viimane abinõu.“ Selles kontekstis võib mõistet „rahuldav“ tõlgendada nii, et see tähistab siseriiklike ametiasutuste ees seisva konkreetse probleemi lahendust, mille puhul võetakse samal ajal võimalust mööda arvesse direktiivis sätestatud keelde; erandit võib lubada teha ainult juhul, kui ükski teine lahendus pole keeldude eiramiseta võimalik.”
- 3.4.11 Seepärast on selge, et ühtegi teist lahendust ei saa pidada mitterahuldavaks üksnes sellepärast, et see tooks kaasa suuremaid ebamugavusi või sunniks erandist kasu saavaid isikuid muutma oma käitumist. Kohtujurist märgib: „Keskkonnakaitse olemus tingib selle, et teatavad isikute kategooriad võivad olla sunnitud muutma oma käitumist üldise hüvangu nimel; sellisel juhul on „tenderie” või „lindude harrastuslikel eesmärkidel püüdmise” kaotamine direktiivi alusel, mida Belgia nii südikalt Berni konventsiooni ratifitseerides taotles, üheks selliseks näiteks. See, et sellised tegevused võivad olla „esivanemait päritud” või on „ajaloolise ja kultuurilise traditsiooni” osa, ei ole piisavaks põhjuseks, millega õigustada direktiivist erandi tegemist.”
- 3.4.12 Teisalt näitab geneetilise lähedusega seotud ohu alusel erandi tegemise võimaluse ettevaatlik⁸⁵ mõõnmine kohtu poolt, et teatavatel asjaoludel võib teiste rahuldavate alternatiivide puudumisel erandeid siiski lubada. Kohtujurist märgib⁸⁶: „Loomulikult on liikmesriigi kohtu pädevuses teha kindlaks, kas antud olukorras on teisi rahuldavaid lahendusi. Minu arvamuse kohaselt peaks kindlakstegemine põhinema objektiivselt kontrollitavatel näitajatel, näiteks komisjoni soovitatud teaduslikel ja tehnilistel kaalutlustel.“ Õeldu taustal tundub üldiselt mõistlik väita, et mõne teise lahenduse mitterahuldavuse kindlakstegemine peaks põhinema objektiivselt kontrollitavatel teguritel ning et erilist tähelepanu tuleb pöörata lahenduste teaduslikule ja tehnilisele hindamisele. Kohtuasjas C-79/03⁸⁷ keskendus kohus kõnealustele teguritele, et hinnata, kas Hispaanias Valencia autonoomses piirkonnas tehtud erandid linnuliimiga jahipidamise puhul vastavad tingimustele. Tundub, et „tugevalt kinnistunud traditsioonil“ põhinevad argumendid jahipidamistavade toetuseks ei ole piisavad, et õigustada vajadust erandite järele⁸⁸. 16. oktoobri 2003. aasta kohtuotsuses võttis kohus range

⁸⁵ Kohtu ettevaatlikkus väljendub järgmises lõigus: „25. Järgmisena tuleb meeles pidada, et nagu kohtuotsuse punktis 17 juba märgitud, võib direktiivi artikli 5 punktist a teha erandi ainult juhul, kui teisi rahuldavaid lahendusi pole. Eelkõige ei oleks see tingimus rahuldatud juhul, kui geneetilisest lähedusest tulenevaid probleeme oleks võimalik vältida aretusettevõtete vahelise koostöö ja isendite vahetamise teel.”

⁸⁶ Kohtujuristi hr Fennelly poolt 7. novembril 1996 esitatud aramus kohtuasjas C-10/96: Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL ja Société d'études ornithologiques AVES ASBL v Région wallonne, punkt 39.

⁸⁷ 9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619.

⁸⁸ 9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619, punkt 27.

seisukoha erandi „vajaduse” ja „eesmärgi” suhtes⁸⁹. Viimasena tasub välja tuua üks punkt kohtuasjas C-10/96⁹⁰ tehtud otsusest: erand tuleb teha ainult selles ulatuses, nagu see on probleemi lahendamiseks vältimatult vajalik. Seega kui geneetilisest lähedusest tingitud ohu vältimiseks pole teisi rahuldavaid lahendusi peale põhikarja täiendamise loodusest püütud lindudega, tuleb püütavate isendite arv „kindlaks määrata tasemel, mis on probleemide lahendamiseks objektiivselt vajalik”. Kõnealune piirang erineb artikli 9 lõike 1 punktis c sätestatud piirangust (lubab püüdmist „vähesel arvul”), kuigi seda tuleks käsitada kui üldist ülempiiri.

TEISTE RAHULDAVATE LAHENDUSTE PUUDUMINE SEOS JA HIPIDAMISEGA

3.4.13 Kerkib üles peamine küsimus: kas õiguse ja tegelikkuse seisukohalt saab kõnealune tingimus kunagi olla jahipidamise seisukohalt rahuldatud, eelkõige jahihooaegade kavandatava pikendamise seisukohalt? Harrastusliku jahipidamise puhul on see küsimus lahutamatult seotud küsimusega, kas sellist jahipidamist võib pidada mõistlikuks kasutamiseks artikli 9 lõike 1 punkti c tähenduses. Seda on selgitanud Euroopa Kohus oma otsuses kohtuasjas C-182/02: *Ligue pour la protection des oiseaux ja teised*,⁹¹ mille ajendiks oli Prantsuse Conseil d'État eelotsusetaotlus. Olles kinnitanud, et harrastuslikku jahipidamist võib käsitada mõistliku kasutamisenä (vt allpool punkt 3.5), märkis kohus, et artikli 9 lõike 1 punkti c alusel võib erandit teha ainult teiste rahuldavate lahenduste puudumisel.

3.4.14 Kohus ei kirjeldanud pikemalt, millistel asjaoludel vastab harrastuslik jahipidamine „teiste rahuldavate lahenduste puudumise” tingimusele. Kohtuotsuse punktis 16 annab kohus siiski olulisi selgitusi, märkides, et kõnealust tingimust

„ei saa pidada rahuldatuks, kui erandi alusel kehtestatud jahihooaeg langeb ilma vajaduseta kokku perioodidega, mil direktiiviga on ette nähtud eriline kaitse (vt kohtuasi komisjon v Itaalia, punkt 39). Sellist vajadust poleks, kui jahipidamist lubava erandi ainsaks eesmärgiks oleks pikendada jahihooaega teatavate linnuliikide puhul territooriumidel, kus need esinevad niigi direktiivi artikli 7 kohaselt kehtestatud jahihooaegadel.”

3.4.15 Viide erandi tegemise vajadusele ja eesmärgile, samuti kohtuotsus kohtuasjas C-10/96,⁹² rõhutavad vajadust tõestada, et erandi tegemiseks on

⁸⁹ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: *Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement*, punkt 16. Kohus kinnitas seda lähenemisviisi järgmistes otsustes: 9. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-135/04: *komisjon v Hispaania*, EKL 2005, lk 5261, punkt 19, ja 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: *komisjon v Soome*, EKL 2005, lk 11033, punkt 33.

⁹⁰ 12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-10/96: *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL ja Société d'études ornithologiques AVES ASBL v Région Wallonne*, EKL 1996, lk 6775.

⁹¹ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: *Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement*.

⁹² 12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-10/96: *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL ja Société d'études ornithologiques AVES ASBL v Région Wallonne*, EKL 1996, lk 6775.

möödapääsmatu vajadus. Seda lähenemisviisi on kinnitanud kohtu otsused, mis on käsitlenud kaelustuvide jahti Hispaania Guipúzcoa provintsis⁹³ ja kevadist jahti Soomes⁹⁴.

- 3.4.16 Lisaks sellele välistab teine tsiteeritud lause selgesõnaliselt võimaluse teha erand, mille ainsaks eesmärgiks on pikendada looduslikult esinevate lindude jahihooaega, kuigi neid on võimalik jahtida ka tavalise jahihooaja vältel. Viide erandi tegemise vajadusele ja eesmärgile, samuti kohtuotsus kohtuasjas C-10/96,⁹⁵ rõhutavad vajadust tõestada, et erandi tegemiseks on möödapääsmatu vajadus.
- 3.4.17 Oma otsuses kohtuasjas C-344/03 leidis kohus lisaks, et sügisese või kevadise jahi lubamist teistele linnuliikidele asjaomase liigi „asemel“ ei saa pidada teisteks rahuldavateks lahendusteks direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti c tähenduses. Kohus märkis, et „*sellise lahenduse puhul on tegelikult oht, et see säte kaotab vähemalt osaliselt oma mõtte, sest nii võiks teatavatel aladel keelata mõnede linnuliikide jahi, ehkki vähesel arvul küttimine ei pruugi ohustada nende populatsiooni rahuldaval tasemel säilitamist ning järelikult on tegemist nende liikide mõistliku kasutamisega (vt selle kohta eespool viidatud Ligue pour la protection des oiseaux jt kohtuotsus, punkt 17). Lisaks sellele, et sellise lahendusega loetak스 kõik linnuliigid jahi seisukohast võrdväärseteks, on nimetatud lahendus igal juhul õigusliku ebakindluse allikaks, kuna alus, mille põhjal võib asuda seisukohale, et teatud liigi jahti võib asendada teise liigi jahiga, ei tulene kohaldatavatest õigusnormidest.*“⁹⁶

VÕIMALIKUD OBJEKTIVSELT KONTROLLITAVAD TEGURID NING TEADUSLIKUD JA TEHNILISED ASPEKTID

- 3.4.18 Arvestades kohtu otsust kohtuasjas C-182/02,⁹⁷ tuleks välja selgitada, kas on vajadus – või kasutades kohtujuristi poolt kohtuasjas C-10/96 esitatud arvamuses kasutatud väljendit, objektiivselt kontrollitavad tegurid ning teaduslikud ja tehnilised aspektid⁹⁸ –, millega saaks põhjendada jahipidamise suhtes tehtavaid erandeid teiste rahuldavate lahenduste puudumisel konkreetses olukorras.

• Jahipidamine mitteharrastuslikel eesmärkidel

⁹³ 9. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-135/04: komisjon v Hispaania, EKL 2005, lk 5261, punkt 19.

⁹⁴ 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome, EKL 2005, lk 11033, punkt 33.

⁹⁵ Judgment of 12 December 1996, Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL and Société d'études ornithologiques AVES ASBL v Région Wallonne, case C-10/96, ECR 1996, p.6775.

⁹⁶ 5. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome, EKL 2005, lk 11033, punkt 44.

⁹⁷ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement.

⁹⁸ Kohtujuristi hr Fennelly poolt 7. novembril 1996 esitatud aramus kohtuasjas C-10/96: Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL ja Société d'études ornithologiques AVES ASBL v Région wallonne, punkt 39.

- 3.4.19 On üldtunnustatud tõsiasi, et mõned jahitavad linnuliigid võivad ohustada artikli 9 lõike 1 punktis a osutatud huvisid väljaspool artikli 7 alusel kehtestatud jahihooaega. Samuti on üldiselt teada, et kõnealuste huvide kaitsmiseks ei pruugi alati olla teisi rahuldavaid lahendusi kui lindude hävitamine. Selles kontekstis tundub mõistlik, et jahipidamine on õiguspärane vahend artikli 9 lõike 1 punktis a nimetatud huvide kaitsmiseks. Loomulikult teenib jahipidamine sellisel juhul mitteharrastuslikke eesmärke (st kahju ennetamine).
- 3.4.20 Liike, mille puhul rakendatakse artikli 9 lõike 1 punkti a, kutsutakse vahel kahjurliikideks. Nende liikide kontrolli all hoidmist põhjendatakse järgmiselt: „vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele” ning „ taimestiku ja loomastiku kaitseks”. Eelkõige esimene põhjendus on seotud mitmete liikidega, sealhulgas sugukondadesse *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnidae*, *Laridae* ja *Anseridae* kuuluvate liikidega⁹⁹. Mitmed asjaomased liigid on laialt levinud ja neid on suhteliselt arvukalt ning nende kaitsestaatust peetakse soodsaks (vt joonis 5).

- **Harrastuslik jahipidamine**

- 3.4.21 Mis puudutab harrastuslikku jahipidamist, siis on asjakohane käsitada kattuvuse analüüsi (vt 2. peatükk) tulemusi objektiivselt kontrollitavate tegurite ning teaduslike ja tehniliste aspektide osas paikapidavana.
- 3.4.22 Nagu juba kattuvuse analüüsi põhjal märgitud, on mõnedes liikmesriikides jahipidamine lubatud märkimisväärses ulatuses perioodidel, mil see on artikli 7 lõike 4 alusel välistatud ning seega on vaja meetmeid, et tagada jahihooaegade vastavus direktiivi nõuetele.
- 3.4.23 Esmajoones tuleks loomulikult tagada vastavus artikli 7 lõikega 4. See oleks kooskõlas kohtuasjas C-182/02¹⁰⁰ tehtud kohtuotsuse lõike 16 teise lausega.
- 3.4.24 Seejärel kerkib üles küsimus, kas on tegureid, mis vääriskid kattuvuste suhtes erandite ulatusega arvestamist. Ilmneb, et mõnedel juhtudel võib kattuvused viia korrelatsiooni mitmete bioloogiliste ja kaitset käsitlevate teguritega ning leida argumente selle kohta, miks nad väärivad arvessevõtmist võimalike objektiivselt kontrollitavate teguritena. Kuna neid tegureid tuleb vaadelda liikide kaupa, kerkivad esile mitmed ulatuslikumad kattumise kategooriad, mida tuleb arvesse võtta. Üksikute liikide või populatsioonide puhul kehtivad üheaegselt mitmed eri kategooriad.

⁹⁹ Siia alla kuuluvad ka liigid, mis pole II lisas loetletud, näiteks kormoran (*Phalacrocorax carbo*).

¹⁰⁰ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement. Selleks et hinnata, kas Prantsusmaa piirdus erandite lubamisel juhtudega, kus teised rahuldavad lahendused puudusid, uuris kohus, kas oli vajalik, et erandi alusel kehtestatud jahihooaeg langes ilma vajaduseta kokku perioodidega, mil direktiiviga on ette nähtud eriline kaitse. Kohus märkis, et „sellist vajadust poleks, kui jahipidamist lubava erandi ainsaks eesmärgiks oleks pikendada jahihooaega teatud linnuliikide osas territooriumidel, kus nad niigi esinevad direktiivi artikliga 7 kehtestatud jahihooaegadel.”

3.4.25 Tuleb rõhutada, et kõnealuste tegurite läbivaatamisel, eesmärgiga uurida võimalike erandite tegemist artikli 9 lõike 1 alusel, tuleb alati põhjalikult uurida liikide populatsioone ning arvestada asjaoludega. Lisaks sellele tuleb veel kord rõhutada, et erandid on mõeldud erandlike olukordade lahendamiseks ja kõnealuseid tegureid ei tohi käsitada põhjustena jahihooaegade üldiseks ja süstemaatiliseks pikendamiseks üldise mugavuse nimel. Enne erandi tegemist tuleks iga juhtumi puhul eraldi ning selgete teaduslike tõendite alusel läbi viia hindamine. Selline lähenemine on kooskõlas Euroopa Kohtu asjaomase pretsedendiõigusega¹⁰¹.

Asja igakülgse kaalumise hõlbustamiseks antakse allpool ülevaade mitmetest võimalikest olukordadest. Tuleb rõhutada, et kõnealuste olukordade esitamine ei tähenda, et komisjon kiidab need heaks kui põhjused erandite tegemiseks.

- *Liigid, mille kütmine võib tavalise jahihooaja jooksul olla olulise osa ajast ebapraktiline või sobimatu*

3.4.26 Näiteks mõnede külmas kliimas elavate liikide puhul ei pruugi jahipidamise lubamine külmal ajal pikaajalise füsioloogilise stressi perioodil olla praktiline ega kohane. Näitena võiks tuua metsislaste sugukonda (*Tetraonidae*) kuuluvad mägistes piirkondades elavad liigid. Kaitse seisukohalt võib piiratud kütmine keeluajal liike vähem kahjustada kui kütmine harilikul jahihooajal¹⁰². Siiski tuleb asja kaalumisel võtta täiel määral arvesse liikide vajadusi lühikese suve jooksul, et tagada edukas sigimine, sulgimine ja ettevalmistus talveks, ning aluseks tuleb võtta selged teaduslikud tõendid. Lisaks sellele leitakse kohtuasjas C-182/02 tehtud otsuses, et jahihooaja pikendamine ainult pikendamise eesmärgil on ebaseaduslik.

- *Liigid, mis võivad levila mõnes osas olla tavalise jahihooaja jooksul enamuse ajast kättesaamatud*

3.4.27 Rändemudelitest tulenev liikide puudumine teatavates piirkondades tavalise jahihooaja jooksul võib samuti olla tegur, mida arvesse võtta. Kohtuasjas C-182/02¹⁰³ tehtud kohtuotsuses ei välistanud kohus võimalust lubada erandi alusel jahipidamist väljaspool artikliga 7 kehtestatud tavalist jahihooaega. Selline jahipidamine oleks lubatud „territooriumidel”, mida linnud tavalise jahihooaja jooksul ei kasuta.

3.4.28 Selliste territooriumite kindlaksmääramine, kus võib nimetatud erandeid kohaldada, peab toimuma sellises ulatuses, et arvestataks asjaomase liigi liikumist ja jaotumist. Kindlaksmääramise käigus tuleks kaaluda ka konkreetsele liigile jahi pidamise võimalust antud piirkonnas. Erandi lubamine põhjusel, et piirkonnas, kus kõnealused liigid tavalise jahihooaja jooksul

¹⁰¹ Vt eelkõige järgmised kohtuotsused: 7. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-118/94: Associazione Italiana per il WWF ja teised v Regione Veneto, EKL 1996, lk 1223, punkt 21, ja 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, punktid 13–19.

¹⁰² Mõnedes liikmesriikides on jahipidamine pikematel külmaperioodidel seadusega keelatud.

¹⁰³ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, punkt 16.

esinevad, „kohalikul” territooriumil liiki ei esine, ei ole asjakohane. Kohus on seda seisukohta kinnitanud oma otsuses kohtuasjas C-135/04, mis käsitleb kaelustuvide jahti Hispaania Guipúzcoa provintsis¹⁰⁴.

3.4.29 Iga sellist erandit tuleb hinnata iga juhtumi puhul eraldi. Mõnede rändliikide puhul, mis ei talvitu liikmesriigis, võivad jahipidamisvõimalused nendel territooriumidel olla head ajal, mil liik on sigimisperioodijärgsel rändel. See on oluline tegur, kui kaalutakse, kas lubada jahihooaega väljaspool tavalisi lubatud hooaegu.

3.4.30 Oma otsuses kohtuasjas C-344/03 käsitles kohus kevadise linnujahi lubatavust ja tingimusi, mis peavad olema täidetud¹⁰⁵. Kohtuasjas käsitleti järgmisi liike: hahk (*Somateria mollissima*), sõtkas (*Bucephala clangula*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*) ja tuttvart (*Aythya fuligula*). Kohus hindas olukorda iga liigi puhul, et teha kindlaks, kas erandi ainsaks eesmärgiks oli kõnealuste linnuliikide jahihooaegade pikendamine aladel, kus need linnud direktiivi artikli 7 kohaselt kehtestatud jahihooaegadel juba esinevad. Teaduslike tõendite põhjal järeldas kohus, et kõnealustele liikidele on võimalik jahti pidada ka sügisel, ning leidis, et erandi tegemisel ei olnud täidetud tingimus muude rahuldavate lahenduste puudumise kohta.

- *Pikema (paaritumiseelse ja) sigimisperioodiga liigid*

3.4.31 Selle kategooria alla kuulub suhteliselt väike arv liike, kellel on pikem pesitsusperiood, mille vältel kasvatatakse üles mitu pesakonda. See võib esineda ka kombinatsioonis paaritumiseelse rändega, kuigi kõige olulisemaks teguriks on pesitsusperioodi kestus. Näideteks on siin *Anas platyrhynchos*, *Aythya fuligula*, *Columba palumbus*, *Streptopelia decaocto*. Sellisesse kategooriasse kuuluvad eelkõige kaks viimast liiki. Hoolimata asjaolust, et kaelustuvi (*Columba palumbus*) ja kaelus-turteltuvi (*Streptopelia decaocto*) pesitsusperioodid jagunevad 6–8 kuu peale, on pesitsus haripunktis rohkem kui kahe kuu jooksul¹⁰⁶. Mitmed neist liikidest on rohkearvulised ja neil on soodne kaitsestaatus (vt joonis 5).

3.4.32 Suurema osa kõnealuste liikide puhul on väga hiliste pesakondade näol tegemist teise või kolmanda või isegi asenduspesakonnaga. Üldiselt on hilja

¹⁰⁴ 9. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-135/04: komisjon v Hispaania, EKL 2005, lk 5261, punktid 20–22.

¹⁰⁵ 5. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome, EKL 2005, lk 11033, punktid 29–46.

¹⁰⁶ R.K. Murtoni uurimuse kohaselt (Bird Study, 5, 157–183. 1958) oli pesitsusperiood haripunktis juuli lõpust septembri lõpuni. Hollandis läbiviidud uurimuse kohaselt oli kõige rohkem munadega pesasid augusti lõpus ja septembri alguses (Bijlsma 1980). Birds of the Western Palearctic (1985, 325): „Märkimisväärsed erinevused ilmneseid isegi ühe riigi piires, kusjuures Suurbritannia linnapiirkondades elavad linnud alustasid pesitsemist oluliselt varem (alates veebruari teisest poolest) kui maapiirkondades elavad linnud (algus langes märtsi teise poole ja aprilli teise poole vahele); munemisperioodi haripunkt oli linnapiirkondades elavate lindude puhul aprilli teisel poolel ja mai esimesel poolel ning maapiirkondades elavate lindude puhul juuli esimesest poolest septembri esimese pooleni; erinevused olid tingitud toidu kättesaadavusest (Murton 1958, Cramp, S 1972. Ibis 114, 163–171).“ Kaelus-turteltuvi pesitsusperioodi kohta on väljaandes Birds of the Western Palearctic (1985, 350) öeldud lihtsalt „pikem kogu levila ulatuses.”

koorunud linnupoegade ellujäämisvõimalused tõenäoliselt väga madalad sügiseste ilmastikutingimuste ning liiga lühikese aja tõttu, mille jooksul linnud saaksid korralikult välja areneda ja enne talve tulekut piisavalt toitaineid varuda. Sellistes tingimustes võib nende panus populatsiooni üldisse täiendamisse olla väike. Ometi võib hiliste pesakondade esinemine olla tingitud ka toidu küllusest sel perioodil, mistõttu on nende panus populatsiooni täiendamisse märkimisväärne. Näiteks kaelus-turteltuvi pesitsemisedukus Saksamaa idaosas suurenes pesitsemishooaja edenedes 32%-lt märtsis 70%-le ajavahemikus augustist oktoobrini. Seega oleks vaja kindlaks teha varajase ja hilise pesitsemise tähtsus populatsiooni üldise edukuse seisukohalt.

3.4.33 Mõnede liikide pikemad pesitsusperioodid võivad olla tingitud ka inimõjust (nt teravilja kättesaadavus, mis on *Columbus palumbus*'ele toiduks Ühendkuningriigis ja Hollandis¹⁰⁷). Sinikaelpartide (*Anas platyrhynchos*) pikem pesitsushooaeg mõnedel aladel võib olla tingitud pika pesitsushooaja alusel valitud kodustatud tõugude esinemisest¹⁰⁸. See peegeldab asjaolu, et inimese tekitatud tehnilikud tegurid võivad domineerida bioloogilise mudeli üle ning muuta seda sigimisperioodi pikenemise kaudu.

3.4.34 Joonistel 6 ja 7 on kujutatud liikide *Anas platyrhynchos*¹⁰⁹ ja *Columba palumbus* olukorda; need on paljudes liikmesriikides kõige problemaatilisemad liigid. Joonistelt selgub, et kui kehtestada jahihooaeg artikli 7 lõikega 4 ettenähtud tavapärasel perioodil, siis tähendab see, et nendele liikidele ei tohi aastatsükli jooksul jahti pidada 35-st kümnapäevakust kuni 25-l. Bioloogilised tegurid tingivad jahihooaja, mis on viis kümnapäevakut lühem kui paljude teiste jahitavate liikide puhul. Ilmneb, et kõnealuste liikide puhul pole kaitsevajadust, mis nõuaks sellist kitsendust, arvestades nende suurt arvukust ja kaitsestaatust. Kõnealused liigid on peamised jahitavad liigid paljudes ELi piirkondades ja keskse tähtsusega kogu harrastusliku jahipidamise seisukohast. Lisaks sellele võib tavalisest erinevat käitumist kevadrände ja sigimisperioodide osas soodustada sinikaelpartide (*Anas platyrhynchos*) kodustatud tõugude esinemine talvise levila eri piirkondades, kuigi see tegur nõuab täiendavat teaduslikku uurimist ja seetõttu tehakse ettepanek, et selliste eriti tehnilike olukordade puhul võiks neid osaliselt käsitleda direktiivi artikli 7 raamistikus (vt punktid 2.7.11–2.7.12).

- *Liigid, mille sigimisperiood hõlmab pikaajalist vanematepoolset hoolitsust*

3.4.35 Mitmete sugukondade puhul (nt *Tetraonidae*, *Phasianidae*, *Laridae*, *Anseridae*) võib noorlindude sõltuvusperiood, mis kestab koorumisest kuni täieliku lennuvõime saavutamiseni, olla väga pikk. Tegelikuses võib vanemate hoolitsusperiood sugukonna *Anseridae* noorlindude puhul kesta kuni kevadrändeni (nende liikide puhul loetakse sõltuvusperioodi lõpuks artikli 7 lõike 4 tähenduses noorlindude lennuvõimeliseks saamist). Sugukonna *Tetraonidae* puhul ollakse äärmiselt ettevaatlikud noorlindude

¹⁰⁷ Murton (1958), Bijlsma (1980).

¹⁰⁸ (Cramp, S ja Simmons K.E.L, Birds of the Western Palearctic 1977, 516).

¹⁰⁹ Sinikaelpartide pikem pesitsushooaeg mõnedel aladel võib olla tingitud pika pesitsushooaja jaoks valitud kodustatud tõugude esinemisest (Cramp, S ja Simmons K.E.L. 1977. Birds of the Western Palearctic, lk 516. Oxford University Press).

sõltuvusperioodi määratlemisel, mis võib kesta 6–9 kümmepäevakut alates koorumisest. Nii pikk sõltuvusperiood koos hiliste (asendus-) pesakondade üleskasvatamisega tingib sigimisperioodi, mis kestab mitmete liikide puhul septembri lõpuni. Sigimisperioodi hilise lõpu tõttu on sugukonda *Tetraonidae* kuuluvate lindude hilistest pesakondadest pärit poegade elujõulisus sügiseste ilmastikutingimuste tõttu mägedes ebakindel.

3.4.36 Kui kaalutakse, kas objektiivselt kontrollitavad tegurid eksisteerivad, võib teaduslike ja tehniliste aspektide osas olla kohane võtta teataval määral arvesse ka linnuliikide kaitse seisukohalt kasulikke tagajärgi, mis tulenevad jahiloomade majandamisest koos erandite kaalutletud kasutamisega. Näiteks võivad jahimehed hoolitseda vabatahtlikult jahiloomade elupaikade eest, panna üles hulgaliselt pesakaste ning pakkuda sobival ajal lisatoitu. Jahiloomade majandamise raames teostatav mägismaa nõmmede majandamine ja röövlomade arvu seaduslik piiramine ei too kasu mitte ainult rabapüüele (*Lagopus lagopus*), vaid sellest on kasu ka keskkonnale laiemalt¹¹⁰.

3.5 Erandi tegemise teine tingimus: näidata, et eksisteerib üks artikli 9 lõike 1 punktides a, b või c loetletud põhjustest

3.5.1 Nagu punktis 3.3.2 juba märgitud, peab erandi aluseks olema üks artikli 9 lõike 1 punktides a, b või c ammendavalt loetletud põhjustest.

ARTIKLI 9 LÕIKE 1 PUNKTI A ALUSEL TEHTAVAD ERANDID

3.5.2 Direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis a on loetletud mitmed põhjused, mis võivad olla aluseks erandi tegemisel. Erandeid võib teha järgmistel põhjustel:

- rahva tervise ja ohutuse huvides,
- lennuohutuse huvides,
- vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele,
- taimestiku ja loomastiku kaitseks.

3.5.3 Kõnealuseid sätteid ei rakendata mitte üksnes jahitavate liikide suhtes (loetletud direktiivi II lisas), vaid kõikide linnuliikide suhtes, mille puhul on erandi tegemine põhjendatud. Siiski on paljud liigid, mida loetakse artikli 9 lõike 1 punkti a alusel probleemseteks (nn kahjurliigid), loetletud direktiivi II lisas ning seetõttu võib nende arvukust tavalise jahihooaja jooksul piirata vastavalt direktiivi artikli 7 sätetele¹¹¹.

3.5.4 Seega rakendatakse artikli 9 lõike 1 punkti a peamiselt jahitavate liikide suhtes olukordades, kus kontrollimeetmeid tuleb rakendada paaritumiseelsel ja sigimisperioodil. Selle kasutamise võimalusi käsitletakse allpool.

¹¹⁰ Report of the UK raptor working group. 2000. Peterborough. Department of the Environment, Transport and the Regions / Joint Nature Conservation Committee. ISBN 1 85397 078 6.

¹¹¹ Nõukogu direktiiviga 94/24/EÜ muudeti direktiivi 79/409/EMÜ II lisa ning lisati viis liiki sugukonnast *Corvidae*, mis võivad tekitada kahju saagile, kariloomadele ja loomastikule ning mille puhul olid kontrollimeetmed varem võimalikud ainult artikli 9 erandite alusel. Nende lisamine II lissasse hõlbustas populatsioonide tasakaalustatud reguleerimist.

„Rahva tervise ja ohutuse huvides ning lennuohutuse huvides”

- 3.5.5 Punktis a esitatud esimene ja teine põhjus on seotud rahva tervise ja ohutuse huvide ning lennuohutuse huvidega. Rahva tervis ja ohutus võivad olla mõjutatud kohapeal, kui lindude kohalolek või toitumine põhjustavad ilmset ohtu inimeste tervisele või suurendavad õnnetuste riski. Paljudel juhtudel on otstarbekaks lahenduseks elupaikade muutmine või lindude eraldamine. Näiteks rakendatakse paljudel lennuväljadel kontrollimeetmeid, et vältida lindude kokkupõrkeid lennukitega.
- 3.5.6 Sellised lahendused hõlmavad eelkõige elupaikade haldamist (et vähendada nende köitvust lindudele ja eriti linnuparvedele) ning erinevaid hirmutamiseviise, kaasa arvatud tulistamist. Enamikel juhtudel on kättesaadavad ka teised rahuldavad lahendused, mis on palju tõhusamad ja kestvama mõjuga kui jahipidamine, v.a jaht jahikullidega. Seetõttu tuleb artikli 9 alusel kasutada hoopis neid lahendusi.

„Vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele”

- 3.5.7 Punktis a esitatud kolmas põhjus erandi tegemiseks käsitleb viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele tekitatava tõsise kahju vältimist. Kõnealusel põhjusel, mille eesmärgiks on reguleerida „kahju tekitavate lindude arvu”, on mitu mõõdet. Esiteks on ta ilmselgelt seotud majanduslike huvidega. Teiseks on selle eesmärgiks vältida kahjusid, mistõttu ei ole see lahenduseks juba tekitatud kahjude puhul, vaid juhul, kui on suur tõenäosus, et kahjud tekivad meetmete puudumise korral. Kolmandaks peab olema põhjust järeldada, et meetmete puudumine toob kaasa tõsise kahju.
- 3.5.8 Tavaliselt tekitavad linnud kahju toitumisega (kahju viljasaagile, kariloomadele, kalastuspiirkondadele), (viljasaagi, metsade) hävitamisega ja (vete) reostamisega.
- 3.5.9 Sellist kahju tekitavad paljud liigid, sealhulgas *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnus vulgaris*, *Laridae* ja *Anseridae*. Nendest II lisas loetletud liikidest paljude puhul on tegemist jahihooaegade ning sigimisperioodide ja tagasirände pikkade kattuvusperioodidega (üle 40 päeva).
- 3.5.10 Käsitlemist ei leia muud kahju tekitamise vormid, nt teiste omandivormide kahjustamine või teiste kahjustavate olukordade esinemine.
- 3.5.11 Asjaomane kahju peab olema tõsine. Selles osas on Euroopa Kohus märkinud, et „direktiivi selle sätte eesmärk ei ole vältida väikestest kahjudest tingitud ohtusid.”¹¹² Tuleks märkida kahte aspekti: kahju tõenäosus ja ulatus. Kahju tekkimise võimalusest üksi ei piisa. Kui kahju pole veel ilmne, peaks eelneva kogemuse põhjal olema võimalik näidata kahju tekkimise suurt tõenäosust.

¹¹² „Asjaolu, et üldisest kaitsest süsteemist tehakse erand teatud kahjude taseme puhul, on kooskõlas direktiiviga nõutava kaitsetasemega.” (8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029, punkt 56).

Lisaks sellele tuleks tõendada, et tegu on majandushuvide tõsise kahjustamisega, mitte pelga ebameeldivuse või tavalise äririskiga.

- 3.5.12 Nagu erandite tegemise puhul ikka, on vaja kaaluda kättesaadavaid lahendusi. Jahipidamine ei ole alati tõhus lahendus. Igasugune tõrjemeetod jääb nõrgaks, kui eemaldatud lindude asemele ilmuvad mujalt uued isendid ja lastud linnud asenduvad mõne aja pärast uutega.
- 3.5.13 Oma otsuses kohtuasjas C-79/03, mis käsitles jahipidamist linnuliimiga, et vältida tõsist kahju viljasaagile Hispaania Valencia autonoomses piirkonnas, viitas kohus alternatiivsete võimaluste olemasolule ja kõnealust tüüpi jahipidamise asjakohasusele kahju vältimisel¹¹³. Komisjoni arvates olid viinamarja- ja oliiviistandustele väidetava tõsise kahju ärahoidmiseks olemas muud rahuldavad lahendused (nt Hispaania teistes autonoomsetes piirkondades jahipidamisel edukalt kasutatavad püssid või linnupeletusvahendid). Hispaania ametiasutused väitsid, et linnuliimi kasutamine jahipidamisel oli kahju vältimiseks rahuldav lahendus, kuna linnupeletusvahendite hind oleks liialt kõrge, arvestades tekkida võivat kahju, ja nende kasutamine võib põhjustada tulekahju, ning püsside kasutamine tooks kaasa jahilubade arvu suurenemise ja jahihooaja pikenemise.
- 3.5.14 Kohus märkis, et Hispaania teistes piirkondades, kus seistakse silmitsi samade probleemidega (viljeldakse suures ulatuses oliive ja viinamarju ning rästaste populatsioon on arvukas), on linnuliimiga jahipidamine keelatud, kuid rästastele võib jahti pidada püssidega, mis on valikuline tapmismeetod. Kohus leidis samuti, et 80% linnuliimi kasutavatest vahenditest esinesid ühes provintsis, ning neist 69,5% aladel, kus ei olnud oliivi- ega viinamarjaistandusi; seega ei näi saagile tõsise kahju ärahoidmisega seotud õigustus olevat sellise olukorraga kooskõlas. Sellest tulenevalt leidis kohus, et jahipidamine linnuliimiga ei olnud õigustatud direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti a alusel¹¹⁴.
- 3.5.15 Siiski esineb juhtumeid, kus lindude küttimine on kahjude ohjamise eesmärgil põhjendatud. Kahjude võimalikult ulatuslikuks ennetamiseks on kahju tekitavate liikide tõrjemeetodid suure tõenäosusega tõhusad, kui populatsiooni arvukus on aastases madalseisus ja linde, kes võiksid asemele tulla, on vähe – tavaliselt on selliseks ajaks sigimisperiood või sellele eelnev periood. Kahjuritõrje strateegiate kavandamisel ütleb loogika, et esmalt tuleks tõrje lokaliseerida ajas ja ruumis seal, kus kahju tekitab. Siiski võib laialt levinud liikide nagu kaelustuvi (*Columba palumbus*) puhul, kes võivad laiadel aladel kahju tekitada, olla põhjendatud selliste erandite tegemine, mis on territoriaalse ulatuse poolest üldisemad¹¹⁵.

„Taimestiku ja loomastiku kaitseks”

¹¹³ 9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619.

¹¹⁴ 9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619, punktid 25 ja 28.

¹¹⁵ Mis puudutab üldiste volituste kasutamist selliste olukordade lahendamiseks, siis käsitletakse seda üksikasjalikumalt punktides 3.6.10–12 seoses artikli 9 lõikega 2.

- 3.5.16 Punktis a esitatud neljas põhjus erandi tegemiseks käsitleb taimestiku ja loomastiku kaitset. Loomastiku ja taimestiku tüübid ei ole määratletud, kuid on ilmselt erinevad artikli 9 lõike 1 punkti a muude sätetega käsitletud loomastikust ja taimestikust, mille puhul on olemas majanduslikud huvid. Erandi tegemine on kõige tõenäolisemalt enim põhjendatud juhul, kui see on seotud haruldaste või ohustatud liikide populatsioonide säilitamisega, kuid ei piirdu ainult selliste liikidega. Lisaks sellele ei ole kõnealusel juhul vaja enne erandi kohaldamist tõendada tõsise kahju tekitamise tõenäosust.
- 3.5.17 Linnud võivad kahjustada taimestikku ja loomasikku kiskluse, rohumaadel toitumise, hävitamise, tallamise, väljaheidete kogunemise jms kaudu. Selles on väidetavalt süüdi suhteliselt väike arv liike, nt hõbekajakas (*Larus argentatus*), vares (*Corvus corone*), harakas (*Pica pica*)¹¹⁶. Pikaajaline mõju teistele taimestiku ja loomastiku populatsioonidele on tõenäoline üksnes juhul, kui on tegemist lokaalse esinemisega. Iga juhtumit tuleb kaaluda põhjalikult ning otsus tuleb teha kaitse eest vastutavate ametiasutuste soovitude alusel. Otsused tuleb teha parima olemasoleva teadusliku teabe põhjal. Seejuures tuleks vastused leida järgmistele küsimustele:
- ◆ Kas see puudutab ohustatud, haruldasi või muid looduslikult esinevaid liike, millel on ebasoodus kaitsestaatus?
 - ◆ Kas kõnealuse taimestiku või loomastiku kaitsestaatus on ebasoodsam kui nende liikide oma, mille suhtes erandit taotletakse?
 - ◆ Kas see puudutab teisi tähtsaid bioloogilise mitmekesisusega seotud kaalutlusi?
 - ◆ Kas on olemas usaldusväärsed teaduslikud tõendid pikaajalise mõju kohta kahjustatud populatsiooni(de)le?
 - ◆ Kas ei ole muid rahuldavaid lahendusi ja kas seega on populatsiooni piiramine vajalik ökoloogiliste kahjustuste tõhusaks vähendamiseks või vältimiseks?
- 3.5.18 „Teiste rahuldavate lahenduste” suhtes tuleks kaaluda, millises ulatuses on kisklus otseselt seotud elupaikade kaotuse, elupaikade halvenemise või muutumise (nt taimkatte kadumise) või teiste keskkonnateguritega. Kui selline otsene seos on olemas, võib olla asjakohane kaaluda kiskjate arvu piiramist koostöös elupaiga taastamise või inimtegevuse parema juhtimisega. Näiteks see, et kajakad (*Larus*) röövivad tiirude (*Sterna*) kolooniaid, võib olla seotud kajakate populatsiooni üldise suurenemisega, mis omakorda on tingitud halvasti majandatud jäätmehooldlates leiduva toidu küllusega.
- 3.5.19 Kui kaitse kasuks räägivad ümberlõkkamatud asjaolud, võidakse kaaluda kontrollimeetmete rakendamist (nende hulka võib kuuluda jahipidamine). Seega ilmneb, et lindude arvukuse piiramine teatavate linnuliikide poolt haruldasele taimestikule ja loomastikule põhjustatud negatiivse mõju vähendamiseks on asjaomasel geograafilisel tasemel sobiv kontrollimeede ainult konkreetsetel, kaitse eest vastutavate ametiasutuste või nende ametkondade kindlaksmääratud juhtudel.

¹¹⁶ Siia alla kuuluvad ka teatavad liigid, mida pole II lisas loetletud (nt kormoran (*Phalacrocorax carbo*)).

ARTIKLI 9 LÕIKE 1 PUNKTI B ALUSEL TEHTAVAD ERANDID

3.5.20 Artikli 9 lõike 1 punktis b on ette nähtud võimalus teha erandeid teadus- ja õppetöö, taasisustamise, uuesti loodusesse laskmise ja selleks vajaliku paljundamise eesmärgil. Seos nende võimaluste ja jahipidamise vahel on tõenäoliselt väga piiratud, kuigi see võib olla asjakohane, kui on olemas jahiloomade paljundamisprogramm, mille eesmärgiks on nende taasisustamine ja uuesti loodusesse laskmine. Võib ette tulla ka juhtumeid, kus seda tüüpi erandi tegemine on põhjendatud teiste jahipidamist käsitlevate uurimisprojektidega.

ARTIKLI 9 LÕIKE 1 PUNKTI C ALUSEL TEHTAVAD ERANDID

3.5.21 Artikli 9 lõike 1 punktis c on ette nähtud võimalus teha erandeid, lubamaks teatavate lindude püüdmist, pidamist või muud mõistlikku kasutamist. Lisaks üldistele tingimustele on neli konkreetset tingimust, mis peavad olema täidetud, et kohaldada erandit artikli 9 lõike 1 punkti c alusel. Erand peab kujutama endast „mõistlikku kasutamist”. See peab olema seotud „vähese arvuga”. Erandit lubatakse teha ainult „järelevalve tingimustes”. Erand peab olema „valikuline“. Kohtu otsuses kohtuasjas C-60/05 selgitatakse mitmeid küsimusi seoses artikli 9 lõike 1 punkti c tingimustega ja riiklike haldussüsteemidega, millega tuleb tagada kõnealuse sätte tõhus rakendamine¹¹⁷.

- „Teatavad linnud“

3.5.22 Kuigi on öeldud, et kõnealust erandit võib kohaldada „teatavate lindude” puhul, ei ole need direktiivis määratletud. Direktiivi vastuvõtmisega lõppenud läbirääkimistel viidati vajadusele näha ette erandid röövlindude loodusest võtmiseks jahikullidega jahipidamise eesmärgil¹¹⁸. Võib siiski järeldada, et seda erandit võib kohaldada ka teiste linnuliikide puhul, kui mõistlik kasutamine on põhjendatud. Kohtuasjas C-182/02, nentis kohus¹¹⁹, et tingimus, mis on seotud teatavate lindude vähese arvukusega, „ei saa olla täidetud, kui jahipidamise erand ei taga asjaomase liigi populatsiooni säilitamist rahuldaval tasemel.” Seega on raske kujutada ette olukorda, kus erandi tegemine artikli 9 lõike 1 punkti c alusel oleks põhjendatud ebasoodsa kaitsestaatusega liigi puhul.

- Mõistlik kasutamine

¹¹⁷ 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083.

¹¹⁸ Majandus- ja sotsiaalkomitee märkis oma arvamuses, mis käsitles ettepanekut nõukogu 25. mai 1977. aasta direktiivi kohta (linnustiku kaitse kohta) (EÜT C 152/3, 29.6.1977): „2.8.1. Võeti teadmiseks võimaluse puudumine teha erandit röövlindude loodusest võtmiseks jahikullidega jahipidamise eesmärgil. Komisjoni tähelepanu juhiti sellele, et tegemist on seadusliku ja vana spordialaga, mis nõuetekohaselt kontrollituna ei kahjusta röövlindude populatsioone ega nende lindude populatsioone, keda jahikullidega peetava jahi käigus jahitakse. Seega tuleks ette näha sätted, mis võimaldaksid jätkata kontrollitud jahipidamist jahikullidega.“

¹¹⁹ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, punkt 17.

3.5.23 Tekib põhimõtteline küsimus, kas jahipidamist saab pidada mõistlikuks kasutamiseks artikli 9 lõike 1 punkti c kohaldamisel. Kohus on tänaseks sellele küsimusele vastanud oma otsuses kohtuasjas C-182/02: *Ligue pour la protection des oiseaux* ja teised. Tuginedes varasemale pretsedendiõigusele¹²⁰, leidis kohus, et:

„Eelnevast selgub, et looduslikult esinevate lindude kütmine meelelahutuslikel eesmärkidel artikli 7 lõikes 4 mainitud perioodidel võib kuuluda direktiivi artikli 9 lõike 1 punktiga c lubatud mõistlikku kasutamise alla, nagu kuulub mõistliku kasutamise alla looduslikult esinevate lindude püüdmine ja müümine isegi väljaspool jahihooaega, eesmärgiga kasutada neid elava peibutisena või meelelahutuslikel eesmärkidel laatadel ja turgudel”¹²¹.

3.5.24 Samast kohtuotsusest selgub, et harrastuslik jahipidamine ei ole automaatselt mõistlik kasutamine. Arvestades erandite sätestamise vajadust, et tagada asjaomaste populatsioonide arvukuse säilimine rahuldaval tasemel, nentis kohus:

„*Kui see tingimus pole täidetud, ei saa lindude kasutamist harrastusjahi eesmärgil käsitada ühelgi juhul mõistlikuna ja järelikult ka vastuvõetavana direktiivi preambuli 11 põhjenduse kohaldamisel.*”

3.5.25 Mõistlik kasutamine ei ole direktiivis määratletud, kuigi artikli 9 lõike 1 punktist c selgub, et see võib hõlmata teatavate lindude püüdmist ja pidamist. Ühtlasi tasub märkida, et kui direktiivi ingliskeelses versioonis korratakse sõna „use” („kasutus”) artiklis 7 esinevas fraasis „wise use” („mõistlik kasutus”) ja artikli 9 lõike 1 punktis c fraasis „judicious use” („mõistlik kasutus”), siis teistes keeltes kasutatakse nendes kahe fraasis erinevaid termineid. Paljudes keeltes on fraasis „judicious use” („mõistlik kasutus”) sõnal „use” („kasutus”) ekspluateerimisele viitav konnotatsioon¹²². Komisjon on varem nentinud: „*Kõnealune mõiste hõlmab toiminguid, mis annavad olulise panuse direktiiviga kehtestatud loodusliku linnustiku kaitse jaoks loodud üldise süsteemi tõhususe parandamisse. Mõiste võib hõlmata ka muid kasutusi, tingimusel et see ei ohusta direktiivi üldisi eesmärke, ja sinna alla võib kuuluda jahipidamine jahikullidega jahi kontekstis*”¹²³. Siiski peab termini „use” („kasutus”) ekspluateerimisele viitav konnotatsioon olema tasakaalustatud terminiga „judicious” („mõistlik”) kaasneva konnotatsiooniga, mis viitab vastutustundele, mõõdukusele ja tervele mõistusele. Seda kinnitab kohtu tähelepanek kohtuasjas C-182/02, millele on viidatud eespool punktis 3.5.22.

¹²⁰ Vt eelkõige 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 262/85: komisjon v Itaalia, EKL 1987, lk 3073, punkt 38; 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029, punkt 7, ning 7. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-118/94: Associazione Italiana per il World Wildlife Fund ja teised v Regione Veneto, EKL 1996, lk 1223, punkt 21.

¹²¹ Vt kohtuotsuse punkt 11. Seda seisukohta on hiljuti kinnitatud 8. juuni 2006. aasta otsuses kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, punkt 32.

¹²² Teistes keeltes: „utilisation raisonnée” ning „exploitation judicieuse” (pr. k.); „fornuftig udnyttelse” „fornuftig anvendelse” (taani k.); „saggia utilizzazione”, „impieghi misurati” (it. k.); „utilización razonable”; „explotación prudente” (hisp. k.); „förfnuftigt utnyttjande”, „förfnuftig användning” (rootsi k.); „ορθολογική χρησιμοποίηση”, „ορθολογική εκμετάλλευση” (kr. k).

¹²³ Linnudirektiivi käsitlevast teisest aruandest (lk 9–10).

3.5.26 Jaht jahikullidega illustreerib olukorda, mis võrdub artiklite 5 (looduslikult esinevate lindude tapmise või püüdmise keeld) ja 7 (jahitavad liigid) eiramisega, kuid mis komisjoni arvates on sellest hoolimata „mõistlik kasutamine”. Kuigi jahti jahikullidega on selgesõnaliselt mainitud direktiivi artikli 7 lõikes 4, piirduakse asjaomaste liikmesriikide praktikas direktiivi II/1 lisas ja II/2 lisas loetletud jahitavate liikidega. Ühendkuningriigis on põldlõoke (*Alauda arvensis*) üheks peamiseks väikepistrikuga (*Falco columbarius*) jahitavaks liigiks. Ühendkuningriigis praktiseeritakse väikepistikuga jahipidamist, kuid samas on põldlõoke selle liikmesriigi puhul II/2 lisas loetletud liikide hulgas. Seetõttu lubatakse Ühendkuningriigis erandina pidada väikepistikuga jahti vähesele hulgale põldlõokestele. Komisjon leiab, et see on põhjendatud kui „mõistlik kasutamine” artikli 9 lõike 1 punkti c alusel seetõttu, et väikepistikul on looduslik kalduvus jahtida põldlõokesi. Tuleb märkida, et see pole ainus juhtum, kus jahipidamise suhtes tehakse erand vastavalt artikli 9 lõike 1 punktile c.

- **Vähene arv**

3.5.27 Selleks et erandid vastaksid artikli 9 lõike 1 punkti c nõuetele, peavad need olema seotud üksnes „väheses arvuga”. Seetõttu oleks asjakohane määrata kindlaks künnis, millest allapoole jääva arvu puhul on „väheses arvu” nõue automaatselt täidetud.

3.5.28 Kohtuasjas 252/85: komisjon v Prantsusmaa¹²⁴, käsitles kohus väheses arvu nõuet järgmises lõigus: „Selles osas on artiklist 2 ja direktiivi preambuli 11 põhjendusest selge, et väheses arvu kriteerium ei ole absoluutne, vaid viitab pigem kogu populatsiooni arvukuse säilitamisele ja asjaomaste liikide soojätkamisega seotud olukorrale.” Nagu eespool märgitud, nentis kohus kohtuasjas C-182/02¹²⁵, et tingimus, mis on seotud teatavate lindude väheses arvukusega, „ei saa olla täidetud, kui jahipidamise erand ei taga asjaomase liigi populatsiooni säilitamist rahuldaval tasemel.”

3.5.29 Komisjon on seisukohal, et „väheses arvu” mõiste on seetõttu tingimata suhteline. Arv ei saa olla suur ega väike, välja arvatud võrdlemisel mingi teise arvuga. Samuti ei tohi kõnealune arv ohustada populatsiooni arvukuse säilitamist ning täielikult tuleb võtta arvesse asjaomase liigi kaitsestaatust. Oma hiljutistes otsustes on kohus kinnitanud komisjoni lähenemisviisi ja esitanud täiendavaid juriidilisi selgitusi väheses arvu küsimuses¹²⁶.

Arvu määramine

¹²⁴ 27. aprilli 1988. aasta otsus kohtuasjas 252/85: komisjon v Prantsusmaa, EKL 1988, lk 2243.

¹²⁵ 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02: Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Premier ministre ja Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, punkt 17.

¹²⁶ Vt järgmised kohtuotsused: 9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619, punktid 36 ja 41; 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome, EKL 2005, lk 11033, punktid 53–54; 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083, punktid 25–27.

- 3.5.30 Kerkib küsimus, millise arvuga tuleks „vähest arvu” võrrelda. Kuna kõik erandi lubamise juhud on seotud lindude loodusest võtmisega, st aastaste kadudega mõjutatud populatsioonides, on kõige asjakohasemaks lahenduseks võrrelda loodusest võetavate isendite arvu üldise suremusega, mis määratakse loomulikku surma surnud isendite arvu ja artikli 7 alusel loodusest võetud lindude summana, kui see on kohaldatav.
- 3.5.31 Seetõttu tehakse ettepanek määrata „vähese arvu” künnis kindlaks protsendimäärana erandiga hõlmatud populatsiooni(de) aastasest suremusest.
- 3.5.32 Paiksete liikide puhul tähendab „asjaomane populatsioon” populatsiooni geograafilises piirkonnas, kus erandi kohaldamist taotletakse. Rändliikide puhul tähendab see populatsiooni piirkondades, kust suurem osa rändlinde tuleb, enne kui nad läbivad piirkonna, kus erandi kohaldamist taotletakse, ajal, mil erand on jõus. Talvel tähendab see vähimat talvituvat populatsiooni piirkonnas, kus erandi kohaldamist taotletakse. Juhtudel, kus populatsioon jaguneb mitme liikmesriigi vahel, võib juhtuda, et samasse populatsiooni kuuluvate rändlindude suhtes tehakse erand eri riikides. Sellises olukorras võib osutada vajalikuks piirata asjaomast populatsiooni populatsiooniga, mis esineb territooriumil, kus kohaldatakse erandit ajal, mil loodusest võtmine aset leiab, eesmärgiga minimeerida kumulatiivne mõju.
- 3.5.33 Erandi kohaldamise ajal on võrdluspopulatsiooni kindlaksmääramisel ka ajaline mõõde. Näiteks kaelustuvi (*Columba palumbus*) loodusest võtmine sügisel, mil noori linde on rohkelt, erineb oluliselt merepartide loodusest võtmisest kevadrände ajal, mil mõju sigimiseks valmistuvate täiskasvanud lindude populatsioonile on proportsionaalselt suurem. Ette võib tulla ka juhtumeid, kus liigi ränne on diferentseeritud (nt tutkas (*Philomachus pugnax*)) ja seda tuleb võrdluspopulatsiooni kindlaksmääramisel arvesse võtta.
- 3.5.34 Künnise kehtestamiseks vajaliku täpse arvu kindlaksmääramisel on võimalik kahte tüüpi lähenemine:
- arv peab olema palju väiksem (vähemalt suurusjärgu võrra) kui need, mis iseloomustavad lindude loodusest võtmise määra artikli 7 alusel. Sellele tingimusele vastab 1% näitaja;
 - loodusest võtmisel peab olema kaduvväike mõju asjaomase liigi populatsiooni dünaamikale. Sellele tingimusele vastab 1% või väiksem näitaja, kuna populatsiooni dünaamika parameetrid on väiksema kui ühe protsendipunkti sees harva teada ja lindude loodusest võtmise, mis jääb alla 1%, võib mudeluuringutes matemaatilisest seisukohast kõrvale jätta.
- 3.5.35 Jahistatistikat tehakse ainult üksikutes liikmesriikides ja mõnede liikide osas ning andmete kvaliteet varieerub. Kuigi jahisaagi suurus on tavaliselt võrdelises seoses populatsiooni suurusega, ei taga jahikoormused tingimata sobivat lähenemisviisi, kuna need keskenduvad erandi jaoks künnise kindlaksmääramisele jahisaagi, mitte populatsiooni suuruse põhjal. Heaks kaitsetavaks ei loeta ka järelust, et mida suurem on jahisaak piirkonnas, seda rohkem võib erandi alusel linde jahtida. Selline lähenemine paneks ebasoodsasse olukorda piirkonnad, kus võimalused jahipidamiseks on tavalise jahihooaja jooksul piiratud.

3.5.36 Aastane suremus on vähese arvu kindlaksmääramiseks sobiv parameeter, kuna selle raames võetakse arvesse populatsiooni suurust, staatust ja dünaamikat. Selles raamistikus tuleks lindude „vähesel arvul” loodusest võtmiseks lugeda kogust, mis jahitavate liikide puhul jääb 1% piiresse aastasest suremusest, kusjuures on iseenesestmõistetav, et vastavus direktiivi artiklile 9 sõltub igal juhul artikli teiste sätete täitmisest.

Kohus järgib artikli 9 kohaldamisel sama põhimõtet, mis on kokkuvõtvalt esitatud kohtuasjas C-60/05¹²⁷ tehtud otsuse punktides 25–27:

- 25 *„Samuti on oluline mainida, et liikmesriikide ametiasutused peavad erandite tegemises seisneva pädevuse elluviimisel vastavalt direktiivi artiklile 9 arvestama mitmeid hinnatavaid asjaolusid, mis puudutavad geograafilisi, kliimaatilisi, keskkonnavalaseid ja bioloogilisi tingimusi, iseäranis liikide aastase sigimise ja loodusliku suremuse suhtarvu.*
- 26 *Seoses hinnatavate asjaoludega märkis Euroopa Kohus 9. detsembri 2004. aasta otsuses kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania (EKL 2004, lk I-11619, punkt 36) ja 15. detsembri 2005. aasta otsuses kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome (EKL 2005, lk I-0000, punkt 53), et vastavalt 24. novembri 1993. aasta dokumendile pealkirjaga „Komisjoni teine aruanne direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta rakendamise kohta [KOM(93) 572 lõplik], tuleb väheseks arvuks pidada jahikvooti, mis on alla 1% asjaomase populatsiooni aastasest suremusest (keskmise näitaja) kaitsealuste liikide puhul, ning 1% jahiliigist. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et arvnäitajad tuginevad teaduse ja tehnika arenguga kohandamise ORNIS-komitee, mis on asutatud vastavalt direktiivi artiklile 16 ning mis koosneb liikmesriikide esindajatest, töötulemustele.*
- 27 *Samuti selgub eespool viidatud kohtuotsuste komisjon v Hispaania punktis 41 ja komisjon v Soome punktis 54, et kuigi on tõsi, et eeltoodud protsendid ei ole õiguslikult siduvad, moodustavad need siiski ORNIS-komitee töötulemuste teadusliku väärtuse tunnustamise ja muude vastupidiste teaduslike tõendite puudumise tõttu aluse, et hinnata kas direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti c alusel tehtud erand on nimetatud sättega kooskõlas (vt analoogia alusel teaduslike andmete asjakohasuse kohta ornitoloogia valdkonnas 19. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-3/96: komisjon v Holland, EKL 1998, lk I-3031, punktid 69 ja 70, ning 7. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-374/98: komisjon v Prantsusmaa, EKL 2000, lk I-10799, punkt 25).“*

Aastase suremuse arvutamine

3.5.37 Üks probleem, mis aastase suremuse näitajate kasutamisel vähese arvu kindlaksmääramisel tekib, on see, et suremusnäitajad on olemas piiratud arvu liikide ja tavaliselt ainult populatsioonide ühe osa kohta. Kuigi aastase suremuse näitajad erinevad nii kättesaadavuse kui ka kvaliteedi poolest, on

¹²⁷ 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083.

need olemas suurema osa jahitavate liikide kohta (vt joonis 8, kus on esitatud kokkuvõtte kõnealuste liikide suremusnäitajate kohta, mis on avaldatud kahes peamises teaduslikus allikas („Birds of the Western Palearctic” ja „Kompendium der Vögel Mitteleuropas”).

- 3.5.38 Lisaks sellele on võimalik arvutada selliste liikide suremusnäitajaid, mille kohta praegu andmed puuduvad, teadusliku kirjanduse põhjal, mis on olemas bioloogiliselt sarnaste liikide kohta (vt näide *Rallus aquaticus*'e kohta joonisel 9).
- 3.5.39 Tekib vajadus täiustada ja parandada erinevate liikide ja populatsioonide aastase suremuse kohta käivaid andmeid, sealhulgas tuleb edasi arendada rõngastamisandmete kasutamist¹²⁸. Usaldusväärsete arvutuste eeltingimuseks on kvaliteetse teadusliku teabe kättesaadavus populatsioonide suuruse ja loomuliku suremuse kohta. Juhtudel, kus sellist teavet ei ole või see on puudulik, on vaja kasutada parimatel olemasolevatel andmetel põhinevaid populatsioonide suuruse ja suremuse miinimumprognose. Lisaks sellele peab erandi tegemisel teatava liigi olema paigas asjaomaste populatsioonide seire süsteem, mille eesmärk on tagada, et loodusest võtmine ei kahjusta liigi kaitsestaatust.

Vähene arvukus ja liigi kaitsestaatust

- 3.5.40 Erandeid ei tohiks lubada ebasoodsa kaitsestaatusega liikide ja populatsioonide suhtes, mille arvukus Euroopa Liidus (või erandi tegemist kaaluv liikmesriigis) langeb, levikuala (sigimisel või talvitumisel) kahaneb või mille populatsioonide arvukus on väga madal, välja arvatud juhul, kui suudetakse selgelt tõestada, et erandi kasutamine on asjaomase liigi/populatsiooni kaitsestaatusele kasulik. Selliste liikide puhul tuleks erandi kasutamist kaaluda üksnes asjaomaste liikide jaoks koostatud kaitsekorralduskava raames, mille eesmärk on taastada liigi soodne kaitsestaatust. Komisjon on seisukohal, et selline järeldus on kooskõlas kohtu poolt kohtuasjas C-182/02 tehtud otsusega (punkt 17). Kohus kinnitas kõnealuse kohtuotsuse punktis 17, et jahipidamise erand ei ole põhjendatud, kui see ei taga liigi populatsiooni säilitamist rahuldaval tasemel. Vajadust tagada liigi populatsiooni säilitamine rahuldaval tasemel ei ole artiklis 9 selgesõnaliselt mainitud. Tundub, et kohus on võtnud arvesse linnudirektiivi üldist suunitlust, mis on sätestatud artiklis 2 ja 11. põhjenduses. Lisaks sellele on ilmne analoogia direktiivi 92/43/EMÜ artikliga 16, milles on sätestatud, et erand ei tohi kahjustada „kõnealuste liikide populatsioonide soodsa kaitsetaseme säilitamist nende looduslikul levilal”. Seega on vajadust tagada liigi populatsiooni säilitamine rahuldaval tasemel erandi tegemise eeltingimuseks. Ühtlasi tuleb märkida, et direktiivi 79/409/EMÜ artikli 9 lõikes 4 on sätestatud, et erandite kasutamine ei tohi olla vastuolus direktiivi eesmärkidega.

¹²⁸ Direktiivi V lisa, kus on loetletud erilist tähelepanu vajavad uurimisvaldkonnad, sealhulgas „rändliikide rõngastamisel saadud arvukust käsitlevate andmete loetelu koostamine”.

- 3.5.41 Joonisel 10 on loetletud jahitavad rändliigid, kelle kaitsestaatust peetakse Euroopa Liidu tasandil hetkel ebasoodsaks. Liikmesriigid peaksid võtma arvesse ka nende territooriumil esinevate paiksete liikide kaitsestaatust. Joonisel 11 on esitatud ülevaade kaitsestaatusest rabapüü ja faasani eri liikide puhul.
- 3.5.42 Soodsa kaitsestaatusega rohkearvuliste liikide puhul võib kaaluda 1% künnisest suuremat loodusest võtmist (kuni 5% aastasest suremusest) pärast seda, kui erandi tegemist lubav pädev asutus on teinud põhjaliku teadusliku analüüsi. See on asjakohane, et tagada erandi vastavus direktiivi eesmärkidele.

Vajadus tagada vähese arvu erandite järjepidev kohaldamine

- 3.5.43 Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia¹²⁹ esitatud eelotsusetaotluse raames selgitas kohus direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti c tõlgendamist seoses direktiivis sätestatud erandite liikmesriikides kohaldamise tingimustega. Kohus vastas neljale esitatud küsimusele järgmiselt:
- 3.5.44 Seoses direktiivi ülevõtmise nõuetega ja vajadusega hõlmata kõiki juhtumeid, mille puhul erandite tegemise süsteemi kohaldatakse, leidis kohus, et direktiivi 79/409/EMÜ artikli 9 lõike 1 punkt c *„kohustab liikmesriike sõltumata siseriikliku õigusega kehtestatud riigisisese pädevuse jaotusest, tagama nimetatud sätet ülevõtvate meetmetega, et kõikidel direktiivis sätestatud erandi kohaldamise juhtudel ning kõikide kaitsealuste liikide puhul, ei ületataks lubatud küttimisel vähese arvu piirangule vastavat jahikvooti ning et see jahikvoot määratakse kindlaks olemasoleva täpse teadusliku informatsiooni alusel.“*
- 3.5.45 Küsimuses täpsustamise kohta, mis peab iseloomustama direktiivi ülevõtvaid siseriiklikke õigusnorme seoses tehniliste kriteeriumidega, mille alusel määratakse kindlaks lindude „vähese arvuga“ kooskõlas olev jahikvoot, leidis kohus, et *„direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis c sätestatud „vähest arvu“ puudutavad direktiivi ülevõtvad siseriiklikud õigusnormid peavad võimaldama pädevatel asutustel, kes vastutavad teatava linnuliigi jahipidamiskeelu erandi tegemise eest, tugineda arvnäitajatele, mis on piisavalt täpsed jahikvoodi suhtes, mida tuleb järgida.“*
- 3.5.46 Kolmas küsimus käsitles seda, kuidas peavad liikmesriikide pädevad asutused tagama eelmainitud sätte kohaldamisel seda, et riigis ei ületataks teatava linnuliigi üldist jahikvooti. Kohus vastas, et *„direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti c ülevõtmisel tagavad liikmesriigid sõltumata nende territooriumil asuvate nimetatud sätte kohaldamise eest vastutavate maakondade arvust ja eripärast, et nende maakondade kehtestatud jahikvootide summa ei ületaks mitte ühegi kaitsealuse liigi puhul jahikvooti, mis vastab jahipidamiskeelu erandeid piiravale „vähesele arvule“ ja mis on kehtestatud iga liigi jaoks kogu riigi peale.“*

¹²⁹ 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083.

3.5.47 Jahipidamiskeelu erandite kontrollimise küsimuses vastas kohus, et „liikmesriikiide kohustus tagada, et linde kütitakse ainult direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti c kohaselt „vähesel arvul” nõuab, et kohaldatavad haldusmenetlused viiakse läbi selliselt, et nii pädevate asutuste jahipidamiskeelu erandeid heakskiitvatele otsustele kui ka nende otsuste täitmisele kohaldatakse õigeaegselt tõhusat kontrolli.“

- **Range järelevalve ja valikulisus**

3.5.48 Võttes arvesse asjaolu, et kõik erandid peavad igal juhul vastama artikli 9 lõike 2 täpsetele vorminõuetele, võib väita, et selgesõnaline viide range järelevalve tingimustele ja valikulisusele artikli 9 lõike 1 punktis c on ülearune. Ometi võib kontekstist järeldada, et kõnealuse selgesõnalise viitega kavandatakse seadusandja rangemaid piiranguid, kui need muidu oleksid olnud.

3.5.49 Range järelevalve tingimuste põhimõtte tähendab seda, et seda tüüpi erandi kasutamine peab hõlmama volitusi, mis peavad olema seotud konkreetsete isikute, kohtade, aja ja kogustega. See tähendab ka, et vastavuse tagamisel on vajadus selliste erandite range jõustamise järele.

3.5.50 Oluline on ka valikulisuse põhimõtte. See tähendab, et kõnealune tegevus peab oma mõjult olema äärmiselt konkreetne, keskendudes ühele liigile (või lähedases suguluses olevate liikide grupile) või isegi selle liigi ühest soost või vanuseklassist isenditele (nt ainult täiskasvanud isastele), jättes kõrvale kõik ülejäänud.

3.5.51 Ühtlasi tähendab see, et kasutatava meetodi teatavad tehnilised aspektid võivad olla tõendatavalt valikulised. On vaja jõuda seisukohale meetodite osas, mis ei ole iseenesest täies ulatuses valikulised (nt teatavate võrkude kasutamine), välja arvatud juhul, kui need on ühendatud kasutaja oskuste ja kogemustega või nende kombinatsiooniga. Juhul kui loodusest võtmise meetodi tagajärjel saavad isendid surma, peab valikmeetod olema väga kõrgel tasemel. Kui linde võetakse elusalt ja nad võib seejärel vigastamata lahti lasta, on vaja tagada täielikult kontrollitavad kaitsemeetmed. Lisaks sellele on seda tüüpi erand seotud direktiivi artikliga 8, milles viidatakse vajadusele vältida lindude massilist või mittevalikulist püüdmist või tapmist, eelkõige linnudirektiivi IV lisas loetletud viisidel. Selles osas on heaks näiteks kohtuasi C-79/03¹³⁰.

3.5.52 Valikulisuse tingimus tähendab ka seda, et pööratakse suurt tähelepanu segiajamise ja häirimise ohu vähendamisele liikide puhul, mille suhtes erand ei kehti¹³¹. Nende kaalutluste arvessevõtmine on kooskõlas nõudega rangelt tõlgendada erandi lubamist põhjendavaid asjaolusid. Võib väita, et kohus on sellise lähenemisviisi juba heaks kiitnud. Kohus on mitmel puhul¹³² nentinud,

¹³⁰ Vt eelkõige 9. detsembri 2004. aasta otsuse punktid 25–26 (kohtuasi C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619). Kohus võrdleb jahipidamist linnuliimi abil ja jahipidamist püssidega.

¹³¹ Vt juhendi punkt 2.6.

¹³² Vt järgmised kohtuotsused: 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 247/85, komisjon v Itaalia, EKL 1987, lk 3029, punkt 7; 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 262/85: komisjon v Itaalia, EKL 1987, lk

et selleks et tegeleda konkreetsete nõuete ja spetsiifiliste olukordadega, tuleb artikli 9 kohaseid erandeid üldisest kaitsesüsteemist rakendada nõuetekohaselt. Peale selle märkis kohus erandite suhtes, mille eesmärgiks on tõsise kahju vältimine, mis on artikli 9 lõike 1 punkti c kolmas põhjus, järgmist: „*Asjaolu, et üldisest kaitsesüsteemist tehakse erand kahjude teatud suuruse puhul, on kooskõlas direktiiviga nõutava kaitsemääraga.*”¹³³

- 3.5.53 Range järelevalve tingimusi ja valikulisust käsitlevate nõuete kohaldatavuse kindlakstegemisel on abiks kohtuasi 252/85¹³⁴. Kohus tegi kindlaks, et Prantsusmaa, kes rõhutas, et kõnealuste linnuliimide ja võrkude kasutamiseks oli vaja individuaalseid lube¹³⁵ ning et püüdmise valikulisuse tagamiseks oli range territoriaalne, ajaline ja personaalne järelevalve, täitis kehtestatud nõudeid.
- 3.5.54 Õeldu taustal tundub mõistlik teha ettepanek, et fraasi „range järelevalve tingimustes ja valikuliselt” tuleks mõista nii, et see tähendab individuaalsete lubade süsteemi (või piiratud kategooriaga lube, millega kaasneb range aruandluse nõue) ning ranget territoriaalset, ajalist ja personaalset järelevalvet.

3.6 Erandi tegemise kolmas tingimus: artikli 9 lõikes 2 sätestatud täpsete vorminõuete rahuldamine

- 3.6.1 Nagu eespool punktis 3.3.2 juba märgitud, on kolmas tingimus, millele erandid peavad vastama, seotud artikli 9 lõikes 2 sätestatud täpsete vorminõuete järgimisega. Tsiteerides kohut kohtuasjas C-118/94¹³⁶, on nende vorminõuete eesmärgiks „*piirata erandite tegemist ainult juhtudega, kus see on vältimatult vajalik, ning võimaldada komisjonil neid kontrollida.*”

IGA VORMINÕUDE ARVESSEVÕTMINE

- 3.6.2 Pretsedendiõigus kinnitab iga artikli 9 lõikes 2 sätestatud vorminõude arvessevõtmise tähtsust. Seda illustreerib kohtuasi C-247/85: komisjon v Belgia¹³⁷. Selles kohtuasjas protesteeris komisjon oma neljandas vastuväites Belgia õigusaktide vastu, mis lubavad teatavatel isikutel püüda, tappa, hävitada ja välja tõrjuda koduvarblasi, põldvarblasi ja kuldnokki ning hävitada nende mune, pesi ja pesakondi. Kohus lükkas tagasi Belgia väite õigusaktide vastavuse kohta artiklile 9, märkides muu hulgas: „*Lisaks sellele ei vasta erandid artikli 9 lõike 2 kriteeriumidele ja tingimustele, kuivõrd neis ei mainita erandi tegemise aja ja kohaga seotud asjaolusid ega rakendatavaid kontrollimeetmeid.*”

3073, punkt 7; 7. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-118/94: Associazione Italiana per il WWF ja teised v Regione Veneto, EKL 1996, lk 1223, punkt 21.

¹³³ 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029, punkt 56.

¹³⁴ 27. aprilli 1988. aasta otsus kohtuasjas 252/85: komisjon v Prantsusmaa, EKL 1988, lk 2243.

¹³⁵ 27. aprilli 1988. aasta otsus kohtuasjas 252/85: komisjon v Prantsusmaa, EKL 1988, lk 2243, punkt 26.

¹³⁶ 7. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-118/94: Associazione Italiana per il WWF ja teised v Regione Veneto, EKL 1996, lk 1223.

¹³⁷ 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029.

- 3.6.3 Erandite osas peavad iga loa puhul, millega erand tehakse, olema täidetud ja täpsustatud järgmised vorminõuded.

Liigid, mille suhtes erandeid kohaldatakse

- 3.6.4 Asjaomased liigid tuleb selgelt ära märkida. Üldiselt tähendab see kindlaksmääramist üksikute liikide tasandil. Siiski võib ette tulla olukordi, kus ühe erandiga võib olla hõlmatud mitut sarnast liiki.

Püüdmiseks või tapmiseks lubatud vahendid, seadised või viisid

- 3.6.5 Need peavad olema selgelt määratletud ja erandi rakendamisel tuleb nendega piirduda.

Riski tingimused ja millisel ajal ning kus selliseid erandeid võib lubada

- 3.6.6 See peab hõlmama üksikasju püüdmise või tapmise viiside kasutamisega seotud riski kohta (kaasa arvatud selle kohta, kui tihti seda kontrollitakse jne) ning täpseid üksikasju erandi lubamise aja ja koha kohta. Asjakohased võivad olla ka ettevaatusabinõud riski vähendamiseks teiste liikide suhtes.

Asutus, kes on volitatud kinnitama, et nõutud tingimused on täidetud, ning otsustama, milliseid vahendeid, seadiseid või viise võib kasutada, millises ulatuses ja kellel see on lubatud

- 3.6.7 Igas liikmesriigis vastutab erandite tegemise eest konkreetne tunnustatud asutus. Täpsed tingimused peavad olema sätestatud iga riigi (või selle piirkonna) jaoks vastavates õigusaktides. Näiteks võib lennujaama valdaja teiste lahenduste puudumisel taotleda erandi lubamist, et võtta loodusest mitmeid linnuliike, mis üritavad lennuväljal pesitseda, kuna linnud võivad mõjutada õhusõidukite ohutust. Taotlus esitatakse vastavale asutusele, kes seejärel väljastab lennujaama valdajale loa erandi tegemise kohta, milles on täpsustatud erandiga lubatud püüdmise viisid ja asjaomased liigid.

- 3.6.8 Kui erandi andmise õigus antakse kohalikul tasandil (nt piirkondliku asutuse poolt), on vaja kooskõlastatud ülevaadet erandite tegemisest liikmesriigi tasandil, vältimaks ohtu, et erandid kokku ületavad lubatud taset.

Rakendatavad kontrollimeetmed

- 3.6.9 Erandi alusel on lubatud toimingud, mis muidu kujutaksid endast õigusrikkumist linnudirektiivi ülevõtvate õigusaktide alusel. Seetõttu peavad need vastama erandis sätestatud konkreetsetele täpsustatud tingimustele. Seda tuleb tagada nõuetekohase jõustamisega.

LUBADE ANDMINE ISIKUTE ÜLDKATEGOORIALE

- 3.6.10 Kerkib küsimus, kas kahjuritõrjet käsitlevate erandite osas, mis on tehtud artikli 9 lõike 1 punkti a alusel, on võimalik rahuldada artikli 9 lõike 2

vorminõudeid üldlubade andmise kaudu, st lubade andmisega mitte konkreetsetele isikutele, vaid volitatud isikute üldkategoriale, nagu maaomanikele ja nende esindajatele. Kuigi artikli 9 lõike 1 punktis c osutatud „range järelevalve tingimused” viitavad sellele, et see pole kõnealusel sätel põhinevate erandite puhul võimalik, ei välista artikli 9 lõike 2 sõnastus selliste üldlubade andmist artikli 9 lõike 1 punkti a alusel.

3.6.11 Kohtuasi 247/85: komisjon v Belgia,¹³⁸ on jälle asjakohane komisjoni esitatud neljanda vastuväite suhtes. Kohus meenutas, et Belgia õigusakti sõnastusega on sätestatud, et: „*Maa- ja jahilubade omanikel, nende advokaatidel või vannutatud esindajatel ning vee- ja metsaameti ametnikel on lubatud igal ajal püüda, tappa, hävitada ja välja tõrjuda käesoleva dekreeedi I lisas nimetatud linde ning hävitada nende mune ja pesakondi.*” Lükates tagasi Belgia väite õigusaktide vastavuse kohta artiklile 9, kritiseeris kohus üldlubade andmise puudulikku põhjendatust. Kohus selgitas:

„Kui kuningliku dekreeedi I lisas loetletud kolm liiki põhjustavad tõsist kahju viljasaagile ja viljapuuadadele või tekitavad saastet või lärmi linnades või teatud piirkondades, on Belgial põhimõtteliselt lubatud ette näha erand artiklites 5, 6 ja 7. Siiski, nagu juba eespool mainitud, on vastavalt artikli 9 lõikele 1 võimalik teha artikli 9 kohane erand konkreetsetel juhtudel ning vastavalt artikli 9 lõikele 2 peavad need erandid vastama sätestatud nõuetele. Kuningliku dekreeedi artiklites 4 ja 6 sätestatud üldised erandid ei vasta nendele kriteeriumidele ja tingimustele. Belgia eeskirjades ei ole rahva tervise, viljasaagile tõsise kahju tekitamise vältimise ega direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis a nimetatud teiste valdkondade osas näidatud põhjusi, mis sunniksid tegema kogu Belgias kohaldatavat erandit direktiiviga ette nähtud kaitsest nii laia isikute kategooria suhtes.”

3.6.12 Eeldades loomulikult, et erand hõlmab kõiki artikli 9 lõikes 2 osutatud aspekte, tähendab kohtuasjas 247/85 tehtud otsuse eespool esitatud lõik seda, et põhjused, mille alusel tehakse erand laia isikute kategooria suhtes, peavad olema kaalukad ja erandis selgelt määratletud. Artikli 9 lõike 1 punkti c alusel tehtavate erandite osas on oluline võtta arvesse neis mainitud konkreetseid tingimusi.

3.7 Artikli 9 lõiked 3 ja 4

3.7.1 Erandite tegemise kohta aruannete esitamise kohustus on sätestatud direktiivi artikli 9 lõikes 3. Sellega kohustatakse liikmesriike esitama igal aastal komisjonile aruanne artikli 9 rakendamise kohta. Komisjon ja liikmesriigid on ORNIS-komitee raames leppinud kokku aruandlusperioodi, mis kestab jaanuarist detsembrini. Et liikmesriikidel oleks piisavalt aega aruannete koostamiseks, on kokku lepitud, et liikmesriigid edastavad aruanded komisjonile hiljemalt järgneva aasta septembriks¹³⁹.

3.7.2 Liikmesriikide aruannete täpne sisu ei ole artikli 9 lõikes 3 määratletud. On selge, et teave peab põhinema faktidel ning käsitlema artikli 9 lõigetes 1 ja 2

¹³⁸ 8. juuli 1987. aasta otsus kohtuasjas 247/85: komisjon v Belgia, EKL 1987, lk 3029.

¹³⁹ Juhul kui liikmesriigid jäävad kõnealuste aastaaruannete esitamisega tõsiselt hiljaks, võib komisjon võtta asjaomaste riikide suhtes õiguslikke meetmeid vastavalt asutamislepingu artiklile 226.

nõutud üksikasju. Komisjon ja liikmesriigid on leppinud kokku kavas edastada teave järgmiste punktide kaupa:

- põhjused (artikli 9 lõike 1 punktid a–c),
- asjaomased liigid,
- artikli 9 lõike 1 punkti c puhul asjaomaste isendite arv,
- püüdmiseks või tapmiseks lubatud vahendid, seadised või viisid,
- riski tingimused ja millisel ajal ning kus selliseid erandeid võib lubada,
- volitatud asutus ja antud lubade arv,
- rakendatud kontrollimeetmed.

3.7.3 Ühtlasi on asjakohane esitada teavet asjaomaste piirkondade ning loa kehtivusaja kohta¹⁴⁰. Kui see on asjakohane, tuleks aruandes näidata ka erandi alusel loodusest võetud isendite arv. See on iseäranis oluline artikli 9 lõike 1 punkti c alusel lubatud erandite puhul.

3.7.4 Ühendkuningriigi Looduskaitse Ühiskomisjon (Joint Nature Conservation Committee) on komisjoni jaoks välja töötanud erandeid käsitleva teabesüsteemi, mille eesmärk on hõlbustada andmete sisestamist tüüpkuul eri liikmesriikides.

3.7.5 Vastavalt artikli 9 lõikele 4 on komisjon kohustatud erandeid käsitlevates aruannetes edastatud teabe põhjal, eelkõige artikli 9 lõikega 3 seotud teabe põhjal, tagama, et kõnealuste erandite tagajärjed ei ole direktiiviga vastuolus.

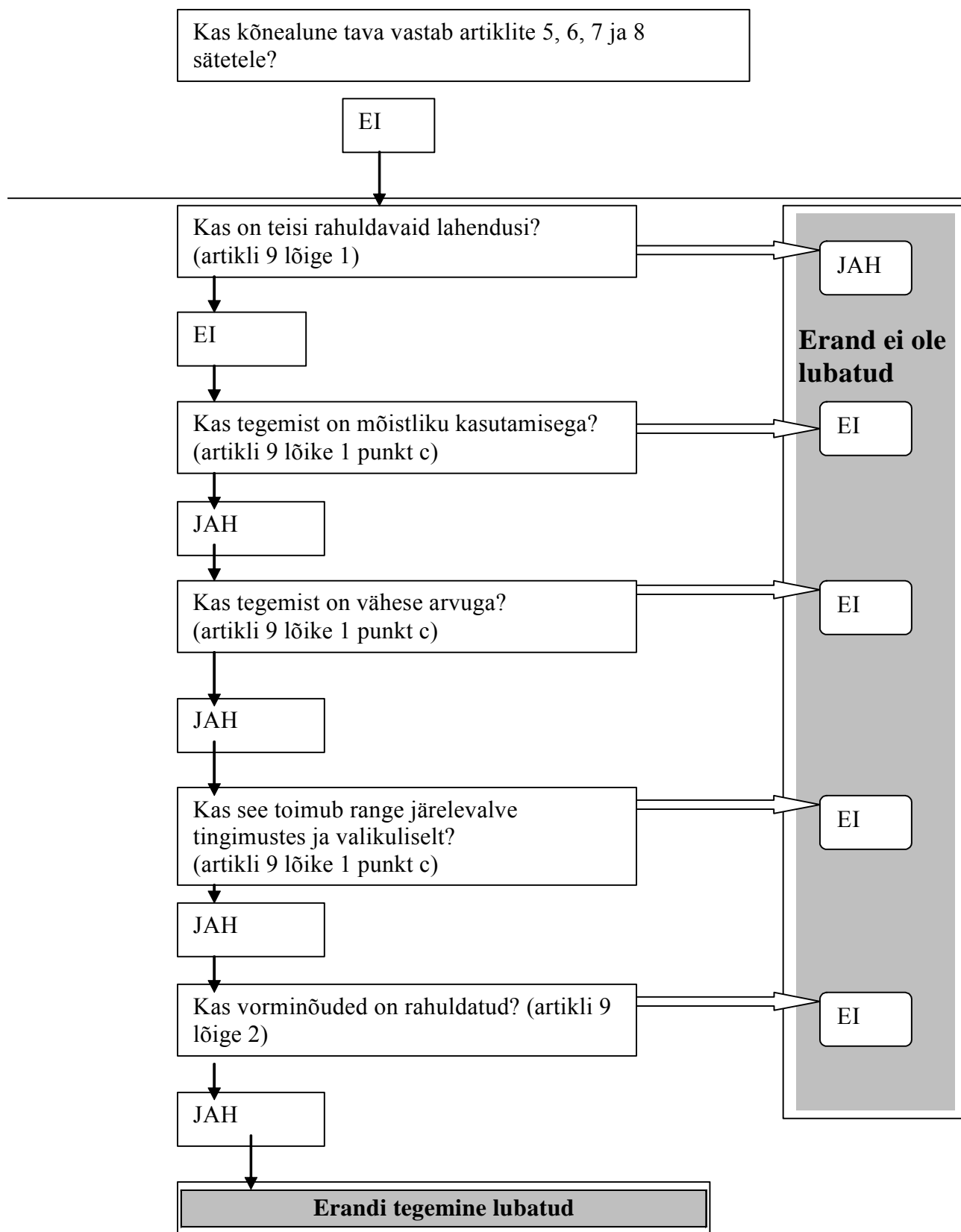
3.7.6 Komisjon hindab aruannetes käsitletud erandeid, et tagada nende vastavus direktiivile. See hõlmab erandite avaldatud kasutuse läbivaatamist iga erandikategooria alusel. Selle raames määratakse artikli 9 lõike 1 punkti c alusel tehtud erandite puhul kindlaks, kas „vähese arvu” künnis on ületatud, juhul kui on alust arvata, et kõnealune nõue ei ole täidetud.

3.7.7 Juhtudel, kus komisjon jõuab järeldusele, et erandite tegemine ei ole kooskõlas direktiivi nõuetega, jätab ta endale õiguse võtta asjaomase liikmesriigi suhtes õiguslikke meetmeid.

3.7.8 Vastavalt Euroopa looduskeskkonna ja looduslike elupaikade kaitse konventsiooni (Berni konventsiooni) artikli 9 lõikes 2 sätestatud kohustustele koostab komisjon iga kahe aasta järel liikmesriikide tehtud erandite kohaldamist käsitlevate aruannete alusel aruande ning esitab selle konventsiooni alalisele komiteele.

¹⁴⁰ Ühendkuningriigi Looduskaitse Ühiskomisjon (Joint Nature Conservation Committee) on komisjoni jaoks välja töötanud erandeid käsitleva teabesüsteemi, mille eesmärk on hõlbustada andmete sisestamist tüüpkuul eri liikmesriikides. Kõnealune süsteem on praegu läbivaatamisel/kohandamisel.

Kokkuvõtte tingimustest, mis peavad olema täidetud erandi tegemiseks linnudirektiivi artikli 9 lõike 1 punkti c alusel

4 JOONISED

Joonis 1: Jahitavate liikide tegelik ja potentsiaalne arv liikmesriikide kaupa

Joonis 2: Sigimise eri etapid

Joonis 3: Sarnaste jahitavate liikide kategoriseerimise üks võimalikke skeeme

Joonis 4: Küsimustik, mille põhjal hinnata II lisa loetletud liikide mittekattuvate jahihooaegade vastavust direktiivi artikli 7 lõikele 4

Joonis 5: Väga soodsa kaitsestaatusega jahitavate liikide loetelu

Joonis 6: *Columba palumbus* – KAELUSTUVI

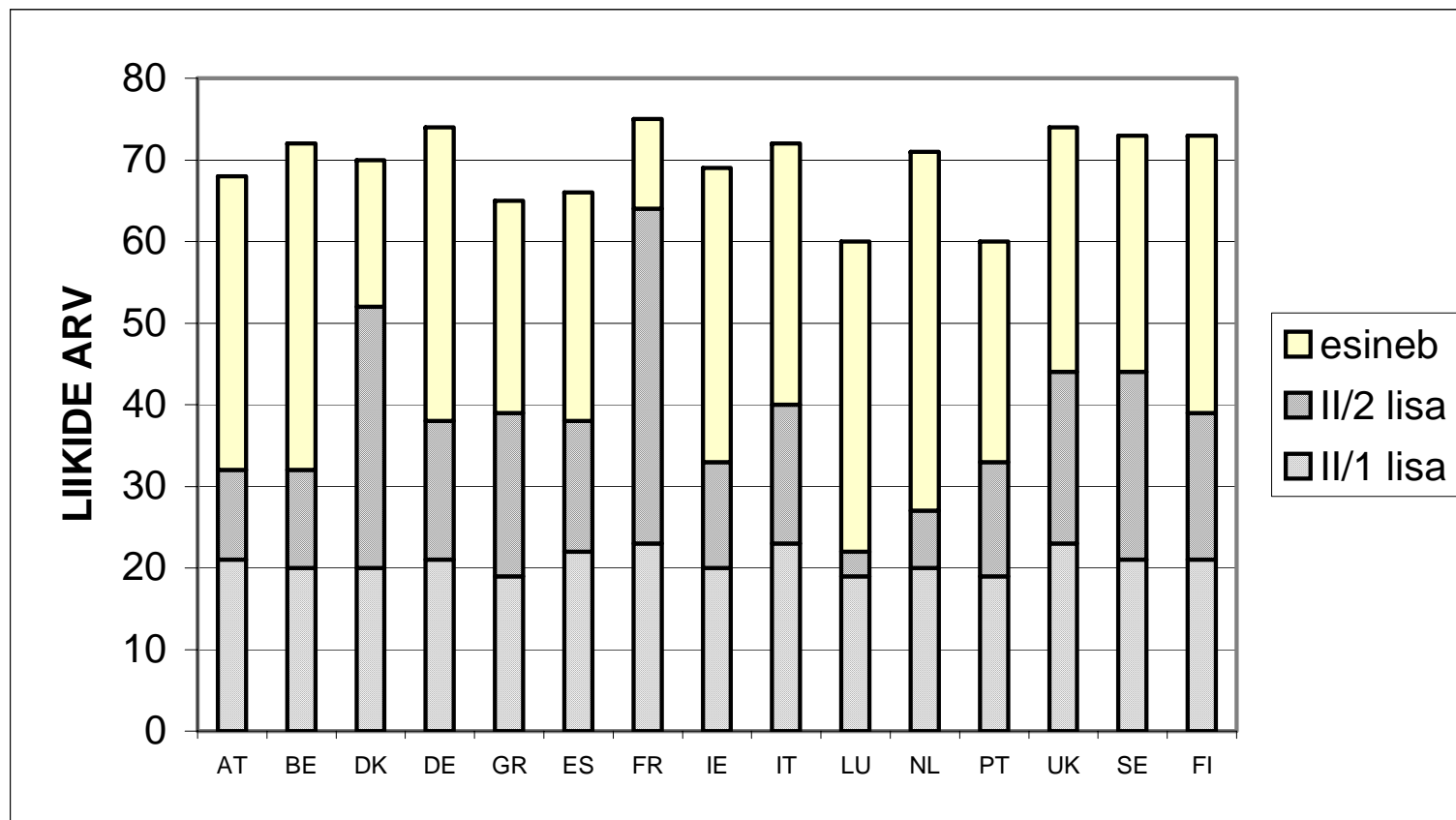
Joonis 7: *Anas platyrhynchos* – SINIKAEL-PART

Joonis 8: Mõned avaldatud suremusnäitajad II/1 lisa loetletud liikide kohta

Joonis 9: Vähese arvu arvutamise näidis rooruiga (*Rallus aquaticus*) näitel, mille kohta pole suremusnäitajaid avaldatud

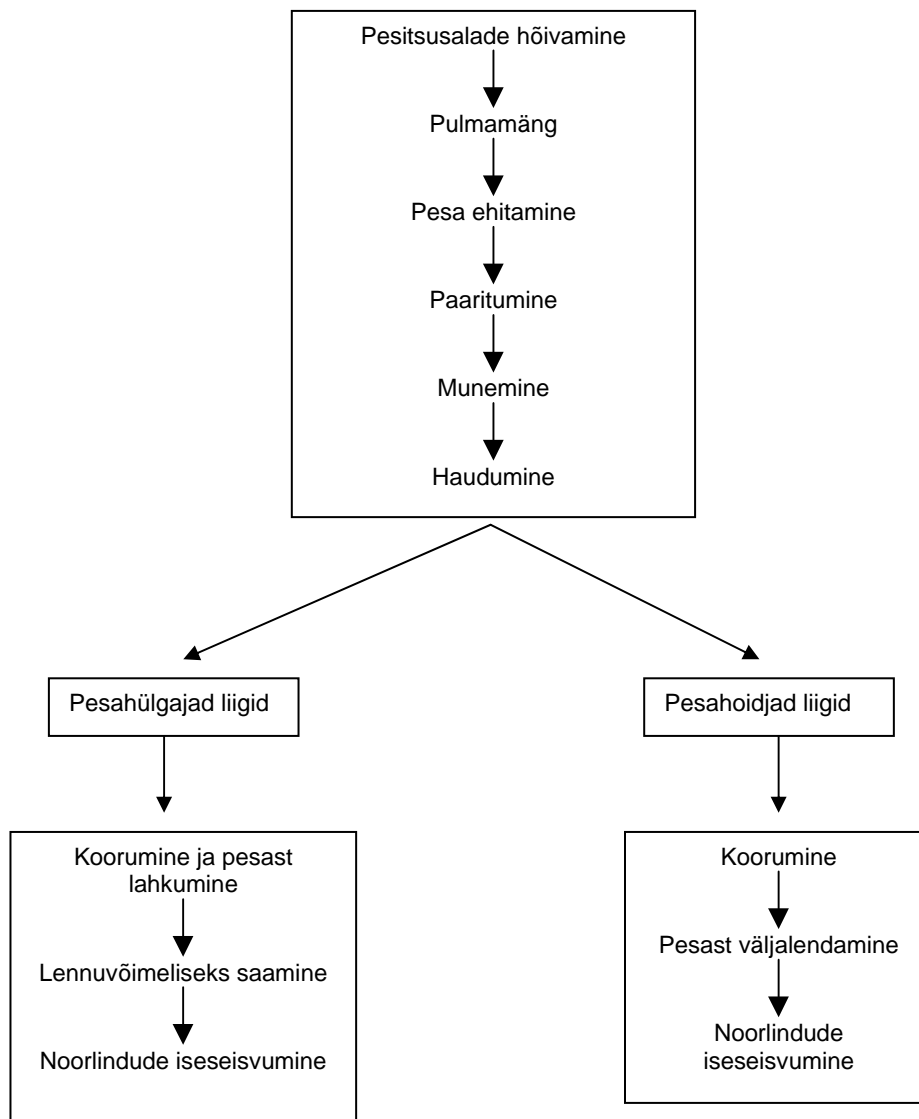
Joonis 10: Ebasoodsa kaitsestaatusega liigid, millele võib jahti pidada (II lisa)

Joonis 11: Ülevaade rabapüü ja faasani eri liikidest

Joonis 1: Jahitavate liikide tegelik ja potentsiaalne arv liikmesriikide kaupa, sealhulgas liigid, mis on:
a) loetletud **II/1 lisas** (kütmine lubatud kõikides liikmesriikides)
b) loetletud **II/2 lisas** (kütmine lubatud ainult osutatud liikmesriikides)
c) loetletud II/2 lisas (kuid mitte kõnealuste liikmesriikide puhul, kuigi need liigid seal **esinevad**)

Joonis 2: Sigimise eri etapid

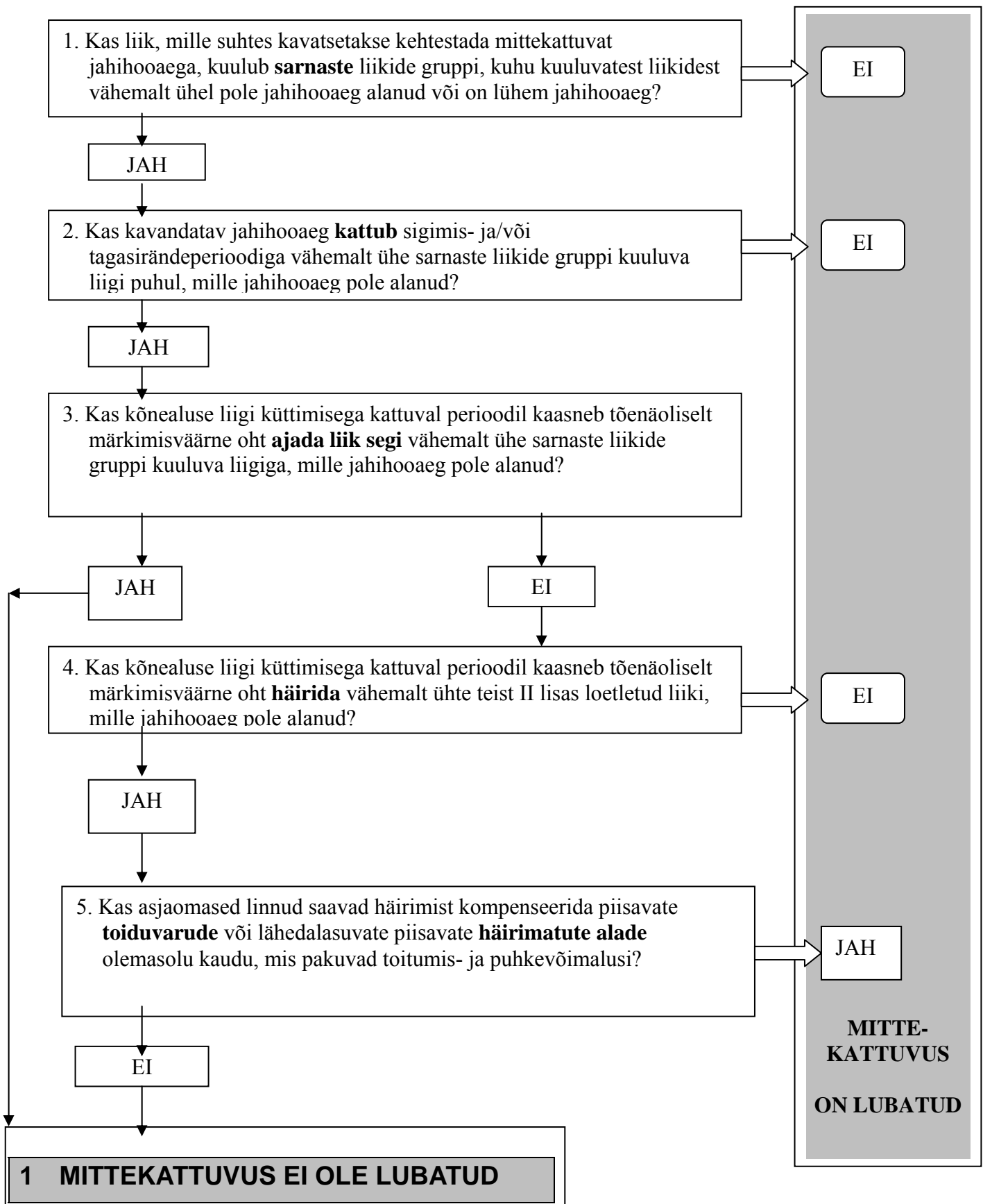

Joonis 3: Üks võimalikke skeeme sarnaste jahitavate liikide kategooriatesse jaotamiseks

Sarnaste liikide grupid	Segiaetavad liigid gruppis	Elupaiga tüüp ja teised arvessevõetavad kriteeriumid	Riigid, mille puhul on liigid loetletud II lisas	Millal probleemid kõige tõenäolisemalt ilmnevad, kui jahihooegade pikendamiseks kehtestatakse mittekattuvad algus- ja lõppkuupäevad
Hallhaned	<i>Anser anser</i> <i>Anser fabalis</i> <i>Anser brachyrhynchus</i> <i>Anser albifrons</i>	Talvel rohumaad ja haritavad maad Kutsed iseloomulikud	Kõik liikmesriigid, välja arvatud Iirimaa, Kreeka, Luksemburg, Madalmaad ja Portugal	Jahihooaja lõpus
Puhkesulestikus isased emased ja noored ujupardid	<i>Anas penelope</i> <i>Anas strepera</i> <i>Anas crecca</i> <i>Anas platyrhynchos</i> <i>Anas acuta</i> <i>Anas querquedula</i> <i>Anas clypeata</i>	Märgalad Kutsed tihti iseloomulikud	Kõik liikmesriigid	Jahihooaja alguses Peamiselt juulist septembrini, kui isased on puhkesulestikus ja noorlinnud pole veel sulginud
Puhkesulestikus isased emased ja noored sukelpardid	<i>Aythya ferina</i> <i>Aythya fuligula</i> <i>Aythya marila</i> (<i>Netta rufina</i>) (<i>Bucephala clangula</i>)	Märgalad, kaasa arvatud merelised	Kõik liikmesriigid Merel, peamiselt Balti merel (Taani, Rootsi, Soome)	Jahihooaja alguses Peamiselt juulist septembrini, kui isased on puhkesulestikus ja noorlinnud pole veel sulginud Jahihooaja lõpus
Vaerad (emased ja noorlinnud)	<i>Melanitta nigra</i> <i>Melanitta fusca</i> (<i>Somateria noorlinnud</i>) (<i>Aythya marila</i> noorlinnud)	Peamiselt merelised	Merel, peamiselt Balti merel (Taani, Rootsi, Soome)	Jahihooaja alguses ja lõpus
Emased ja noored kosklad	<i>Mergus merganser</i> <i>Mergus serrator</i>	Märgalad, kaasa arvatud rannikualad	Fennoskandia (Taani, Rootsi, Soome)	Jahihooaja lõpus
Emased ja noored <i>Lagopus</i> perekonna püüd	<i>Lagopus lagopus scoticus</i> <i>Lagopus mutus</i>	Nõmmemaad, kõrgendikualad Liigid harilikult eraldatud elupaikade kõrguse järgi	Ühendkuningriik	Jahihooaja alguses ja lõpus
Emased ja noored <i>Tetrao</i> perekonna tedred	<i>Tetrao urogallus</i> <i>Tetrao tetrix</i>	Metsad, lagendikud, nõmmemaad Ilmsed erinevused suuruses hõlbustavad tavaliselt äratundmist	<i>Tetrao</i> Alpides (Austria, Itaalia) ja Fennoskandias (Rootsi, Soome)	Jahihooaja alguses ja lõpus
<i>Alectoris</i> perekonna kivikanad	<i>Alectoris rufa</i> <i>Alectoris graeca</i> <i>Alectoris chukar</i> <i>Alectoris barbara</i>	Liikide <i>A. graeca</i> , <i>A. barbara</i> ja <i>A. chukar</i> puhul kuivad kaljused nõlvad; <i>A. rufa</i> ja <i>A. chukar</i> puhul (kui on sisse toodud) haritavad maad, nõmmed, muud põllumaad ja avatud madalikud .	Kus levikus esineb kattuvusi (liikide <i>rufa</i> ja <i>graeca</i> puhul Kagu-Prantsusmaal; <i>graeca</i> ja <i>chukar</i> puhul Thrace; <i>barbara</i> ja <i>rufa</i> puhul Lõuna-Andaluusia)	Jahihooaja alguses ja lõpus
Vutid ja noored jahilinnud	<i>Coturnix coturnix</i> Noored <i>Perdix</i> või <i>Alectoris</i> (Noored <i>Phasianus colchicus</i>)	Haritavad maad, põllumaad	Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Portugal	Jahihooaja alguses
Suured tüllid ja tutkad	<i>Pluvialis squatarola</i> <i>Pluvialis apricaria</i> <i>Philomachus pugnax</i>	Sügise ja talvel liigi <i>P. squatarola</i> puhul peamiselt mudased laugmadalikud või mererannad; <i>P. apricaria</i> puhul peamiselt haritavad maad või niidud Kutsed ja tiivaalused iseloomulikud	Prantsusmaa, Iirimaa, Ühendkuningriik, Portugal	<i>Pluvialis</i> 'e puhul jahihooaja lõpus Jahihooaja alguses, augustis
Nepid	<i>Gallinago gallinago</i> <i>Lymnocyptes minimus</i>	Sood ja niisked niidud	Kõik liikmesriigid, välja arvatud Belgia, Saksamaa, Luksemburg, Madalmaad, Soome	Jahihooaja alguses ja lõpus
Vigled Suurkoovitajad ja väikekoovitajad	<i>Limosa limosa</i> <i>Limosa lapponica</i> <i>Numenius arquata</i> <i>Numenius phaeopus</i>	Sügise ja talvel mudased laugmadalikud või mererannad Nõmmed, avatud madalikud, niisked niidud, mudased laugmadalikud Kutsed iseloomulikud	Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Iirimaa	Jahihooaja alguses ja lõpus
Suured <i>Tringa</i> perekonna tildrid	<i>Tringa erythropus</i> <i>Tringa totanus</i> <i>Tringa nebularia</i>	Mererannad, mudased laugmadalikud Kutsed iseloomulikud	Prantsusmaa	Jahihooaja alguses ja lõpus
Väljakujunemat a ja talvesulestikuga väikesed	<i>Larus ridibundus</i> <i>Larus canus</i>		Austria, Prantsusmaa, Hispaania, Rootsi, Soome	Jahihooaja alguses ja lõpus

Sarnaste liikide grupid	Segiaetavad liigid grupis	Elupaiga tüüp ja teised arvessevõetavad kriteeriumid	Riigid, mille puhul on liigid loetletud II lisas	Millal probleemid kõige tõenäolisemalt ilmnevad, kui jahihooegade pikendamiseks kehtestatakse mittekattuvad algus- ja lõppkuupäevad
kajakad				
Väljakujunemat a sulestikuga suured kajakad	<i>Larus fuscus</i> <i>Larus argentatus</i> <i>Larus cachinnans</i> <i>Larus marinus</i>	Peaaegu kõikjal, välja arvatud kõrged mäed ja metsaalad	Taani, Saksamaa, Hispaania, Rootsi, Soome	Jahihooaja alguses ja lõpus
<i>Columba</i> perekonna tuvid ja maatuvid	<i>Columba livia</i> <i>Columba palumbus</i> <i>Columba oenas</i>	Loodusliku <i>C. livia</i> liigi puhul kaljused elupaigad, kodustatud liikide puhul inimasulate läheduses	Kus looduslikud ja metsistunud <i>C. livia</i> liiki isendid esinevad koos (Hispaania, Korsika, Portugal jne)	Jahihooaja alguses ja lõpus
<i>Streptopelia</i> perekonna turteltuvid	<i>Streptopelia turtur</i> <i>Streptopelia decaocto</i>	Kaelusturteltuvi elab enamasti linnades ja külades	Austria, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Kreeka, Portugal	Jahihooaja alguses
Rästad	<i>Turdus merula</i> , emased <i>Turdus philomelos</i> <i>Turdus iliacus</i> <i>Turdus viscivorus</i> <i>Turdus pilaris</i>	Mitmesugused elupaigad Kutsed iseloomulikud	Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Portugal Algus- ja lõppkuupäevad on tavaliselt grupi kõikide liikide puhul samad, välja arvatud Itaalias, kus <i>T. viscivorus</i> on kaitse all	Jahihooaja alguses ja lõpus
Varesed	<i>Corvus corone</i> <i>Corvus frugilegus</i> (<i>Corvus monedula</i>)	Mitmesugused elupaigad Kutsed tihti iseloomulikud	Taani, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Luksemburg, Portugal	Jahihooaja alguses ja lõpus

Joonis 4: Küsimustik II lisas loetletud liikide mittekattuvate jahihooegade vastavuse hindamiseks direktiivi 79/409/EMÜ artikli 7 lõikega 4

Joonis 5: Väga soodsa kaitsestaatusega jahitavate liikide loetelu

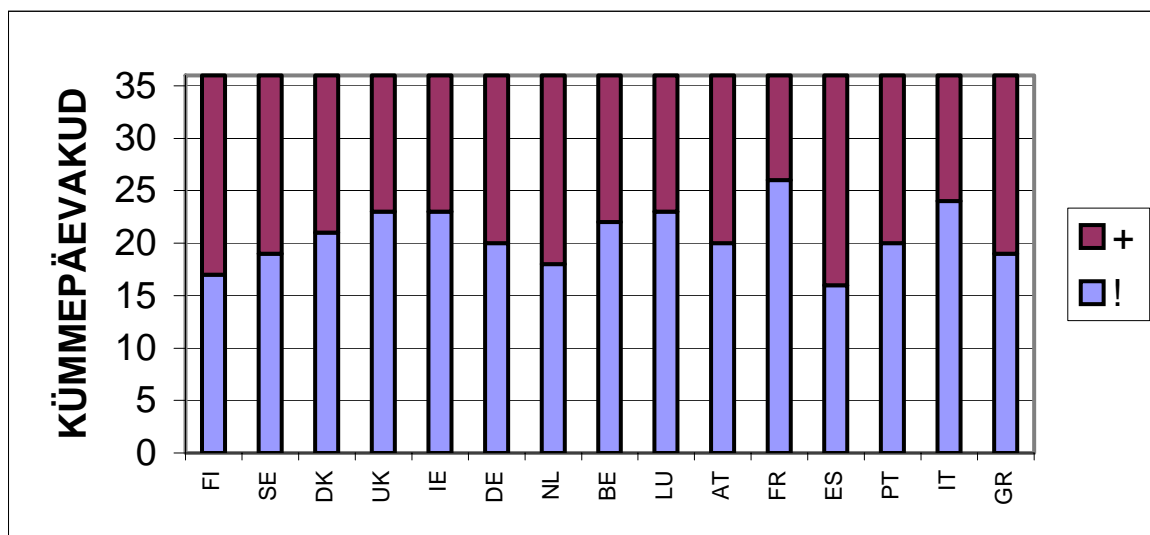
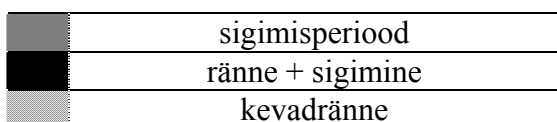
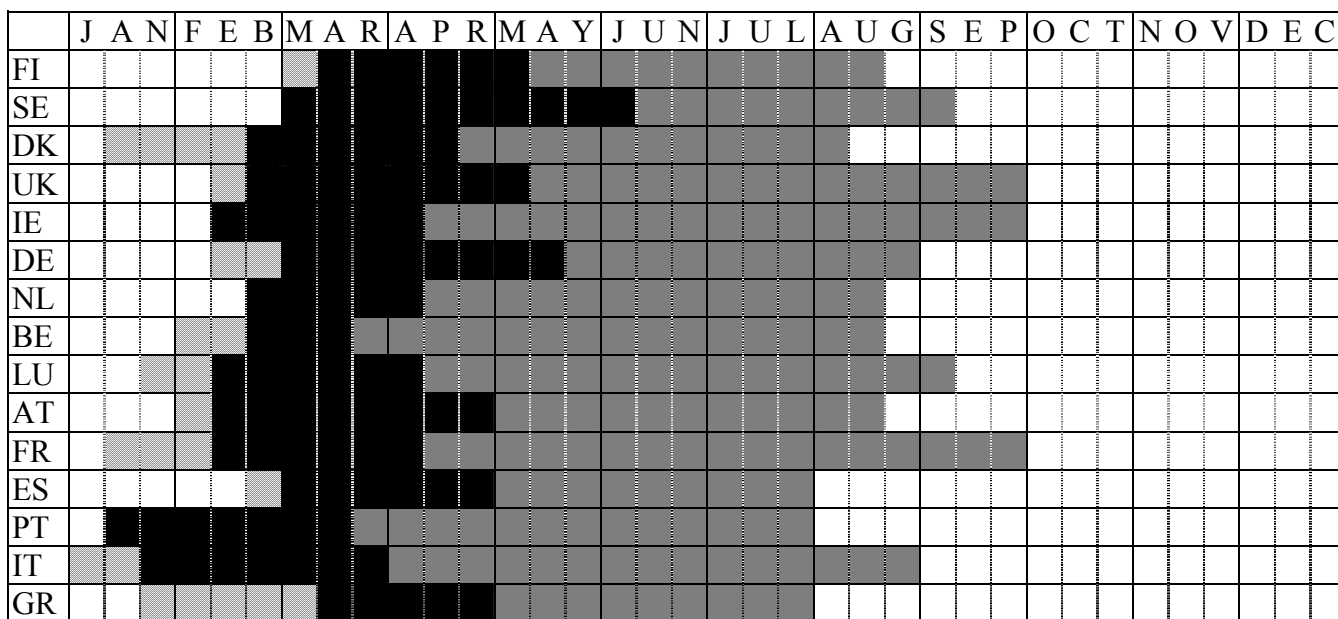
Väga soodsa kaitsestaatuse määramise kriteeriumid:

- SPEC 4 (liigid, mille peamised populatsioonid maailmas on koondunud Euroopasse, st liigid, mille populatsioonidest või levilatest rohkem kui 50% asuvad Euroopas, kuid millel on Euroopas soodne kaitsestaatuse) või SPEC-staatuse puudumine (NON SPEC) ja Euroopa turvaline ohustaatus (SPEC = üleeuroopalise kaitseväärtusega liigid)¹⁴¹,
- pesitsevate või talvituvate populatsioonide osas olulisi langusi pole (riigis pesitsevatest populatsioonidest vähem kui 10% arvukus väheneb rohkem kui 20%; riigis pesitsevatest populatsioonidest vähem kui 2% arvukus väheneb rohkem kui 50%; riigis pesitsevatest populatsioonidest vähem kui 10% levila väheneb rohkem kui 20%; riigis pesitsevatest populatsioonidest vähem kui 2% levila väheneb rohkem kui 50%; või riigis talvituvatest populatsioonidest vähem kui 10% arvukus väheneb rohkem kui 20%; riigis talvituvatest populatsioonidest vähem kui 2% arvukus väheneb rohkem kui 50%),
- väga suur populatsioon (üle 1 000 000 paari)

Liik populatsioonist	SPEC-staatus	% pesitsevast populatsioonist				% talvituvast	
		<u>suurus vähenenud</u>		<u>levila vähenenud</u>		<u>suurus vähenenud</u>	
		>20%	>50%	>20%	>50%	>20%	>50%
<i>Anas platyrhynchos</i>	NON SPEC ; 9	0	0	7	0	1	1
<i>Columba livia</i>	NON SPEC ; 1	0	0	0	0		
<i>Columba palumbus</i>	SPEC 4	0	0	0	0		
<i>Turdus pilaris</i>	SPEC 4	1	0	0	0		
<i>Turdus iliacus</i>	SPEC 4	0	0	0	0		
<i>Turdus viscivorus</i>	SPEC 4	5	0	4	0		
<i>Garrulus glandarius</i>	NON SPEC	0	0	0	0		
<i>Pica pica</i>	NON SPEC	0	0	0	0		
<i>Corvus monedula</i>	SPEC 4	2	0	2	0		
<i>Corvus frugilegus</i>	NON SPEC	1	0	0	0		
<i>Corvus corone</i>	NON SPEC	0	0	0	0		

¹⁴¹ Birds in Europe: Their conservation status, BirdLife Conservation Series N°3, 1994.

Joonis 7: *Anas platyrhynchos* SINIKAEL-PART

+ = potentsiaalne jahihooaeg artikli 7 lõike 4 alusel

! = pesitsemine + kevadränne

Joonis 8: Mõned avaldatud suremusnäitajad

1. osa: II/1 lisa loetletud liigid

Liik	Suremus
<i>Anser fabalis</i>	KVM Andmed puuduvad (<i>Anser brachyrhynchus</i> : täiskasvanute suremus 26%; 4–16kuuste suremus 42%; üle 4 kuu vanuseid isendeid 21,5%) BWP Andmed puuduvad
<i>Anser anser</i>	KVM Täiskasvanute suremus (pesitsevad Islandil) 23%; täiskasvanute suremus (pesitsevad Taanis) ca 33% BWP Islandi populatsioon: täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus 23% (rõngastatud), üle 4 kuu vanused 22% (loendatud), võib-olla väheneb 1960–1971; täiskasvanud lindude eluiga 3,8 aastat (Boyd ja Ogilvie 1972). Taanis rõngastatud noor- ja täiskasvanud lindude aastane suremus 33%; täiskasvanud noorlindude edasine eluiga 2,3 aastat ja täiskasvanute oma 2,6 aastat (Paludan 1973).
<i>Branta canadensis</i>	KVM Täiskasvanute suremus Suurbritannias 22% BWP Inglismaa: täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus 22%; eluiga 3,9 aastat (Boyd 1962)
<i>Anas penelope</i>	KVM Täiskasvanud rõngastatud lindude suremus: 47% BWP Loode-Euroopas rõngastatud täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus 47%; eluiga 1,6 aastat (Boyd 1962).
<i>Anas strepera</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Anas crecca</i>	KVM täiskasvanute suremus 47–60%; esimese aasta lindude suremus kõrgem kui täiskasvanutel BWP Aastane suremus. Suurbritannia 1949–55, isased 49%, emased 57%; Pembrokeshire, Wales, mõlemast soost, 64% aastatel 1934–38, 49% aastatel 1945–38, 65% aastatel 1949–53, kuid sõjaaastatel 1941–45 ainult 39%; umbes 3/5 isaseid ja 1/2 emaseid hukkub tõenäoliselt inimese tõttu (Boyd 1957. a). Mõlemast soost, 55% Prantsusmaa, 58% Itaalia ja Hispaania; mõlemas piirkonnas esimese aasta lindude suremus kõrgem kui 1–2aastaste oma; 1–2aastaste suremus Euroopas 47%, NSVLs 51% (Tamisier 1972c).
<i>Anas platyrhynchos</i>	KVM Šveits: täiskasvanud rõngastatud lindude taasleiud: 58% vangistuses kasvanud, 52% looduslikest lindudest; Taani: vangistuses kasvanud esimese aasta lindude suremus 90,6%, järgnevatel aastatel 55% (suure jahikoormusega) Loode-Euroopa: täiskasvanute suremus: 48% Soome: esimesel aastal 64%, järgnevatel aastatel 55% Rootsi: 76%–64% BWP Loode-Euroopas rõngastatud täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus 48%, eluiga 1,6 aastat (Boyd 1962). Soome: suremus esimesel aastal 64%, järgnevatel aastatel 55% (Grenquist 1970). Rootsi: noorlindude suremus 76%, täiskasvanute suremus 64% (Curry-Lindahl jt 1970).
<i>Anas acuta</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus, aluseks NSVL taasleiud, 48% (Boyd 1962).
<i>Anas querquedula</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Anas clypeata</i>	KVM Suurbritannia: täiskasvanud 44% BWP Suurbritannias rõngastatud täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus 44%; eluiga 1,8 aastat (Boyd 1962).
<i>Aythya ferina</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Aythya fuligula</i>	KVM Täiskasvanute puhul jääb vahemikku 20–25%-st 46%-ni BWP Loode-Euroopas rõngastatud täiskasvanud lindude keskmine aastane suremus 46%, eluiga 1,7 aastat (Boyd 1962).
<i>Lagopus l. scoticus</i>	BWP Šotimaa: aastane suremus ca 65% (Jenkins jt 1967; A. Watson).
<i>Lagopus mutus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Alectoris graeca</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Alectoris rufa</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad

Liik	Suremus
<i>Perdix perdix</i>	KVM Taani 84%; Tšehhoslovakkia 80–82% BWP Paljudel aladel kogutud andmete põhjal tehtud uuringud näitavad populatsiooni keskmist taset, mis on määratud tihedusest sõltuvuse teguriga, eelkõige pesade rüüstamisega. Septembris lastud lindude arv oli proportsionaalne lindude tihedusega alal, kus linnud lasti, jäädes vahemikku 20–30% aastas. Talvised kaod Suurbritannias, kui küttimine välja arvata, on praegu ca 45% väikese aastase kõikumisega; ei ole seotud tihedusega ja on kaalukaid tõendeid, et ilmastikutingimused ei mängi olulist rolli. Talvised kaod ja paaride kevadine lahkumine mõjutavad keskmist pesitsustihedust vähe (G R Potts). Kasvatatud ja loodusesse lastud Taani lindude aastane suremus pärast teise kalendriaasta 1. aprilli $84,0 \pm 2,8\%$, võrdluseks $80,2 \pm 3,8\%$ Itaalias ja $82,1 \pm 7,2\%$ Tšehhoslovakkias loodusesse lastud lindude puhul (Paludan 1963). Poolas lindude suremus 12 kuu jooksul pärast sünniaasta 1. septembrit $77,6\%$ ja 56% järgnevatel aastatel (Olech 1971)
<i>Phasianus colchicus</i>	KVM Taani: esimesel aastal 84% , järgnevatel aastatel 58% (suur jahikoormus) BWP Looduslike populatsioonide kohta teave puudub. Mitmed hooldatud populatsioonide kohta Euroopas ja Põhja-Ameerikas läbi viidud uuringud näitavad kõrget suremust, eelkõige isaste ja esimese aasta lindude hulgas, nt Taanis on isaslindude keskmine aastane suremus $78,1\%$, emastel $62,3\%$, ja kõikide lindude suremus esimesel eluaastal $81,4\%$ ning järgnevatel aastatel $58,4\%$ (Paludan 1959a).
<i>Fulica atra</i>	KVM Esimesel aastal $76\text{--}87\%$; teisel aastal $48\text{--}72\%$; Holland: esimesel aastal 79% ; järgnevatel aastatel 25% ; leitud surnult esimesel aastal 32% ; järgnevatel aastatel 22% BWP Lindude suremus esimese eluaastal Loode-Euroopa erinevate valimite hulgas rõngastatud täiskasvanud lindude keskm. aastane suremus $76\text{--}87\%$, teisel eluaastal $48\text{--}72\%$; väiksemad arvud on tõenäoliselt tõesemad (Glutz jt 1973). Talvel Šveitsis rõngastatud 686 linnu taasleidud: 371 rõngastamisaasta kalendriaastal, 125 teisel, 83 kolmandal, 51 neljandal, 19 viiendal ja 36 kuuendal aastal ja hiljem (Glutz 1964). Hollandis rõngastatud pulli aastane ellujäämis-/suremusprotsent, 1934–73: lastud linnud (valim 93) $\frac{3}{4}21/79\%$ esimesel aastal, $75/25\%$ hilisematel aastatel; leitud surnult (valim 138) $\frac{3}{4}68/32\%$ esimesel aastal, $78/22\%$ hilisematel aastatel (Cavé 1977).
<i>Lymnocyptes minimus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Piiratud andmed näitasid aastaseks suremuseks 76% , kuid see on peaaegu kindlasti liiga kõrge (Boyd 1962).
<i>Gallinago gallinago</i>	KVM Belgia: $52\text{--}57\%$; Taani 47% ; Suurbritannia 52% BWP Erinevate valimite kaalutud keskmisest saadud aastane suremus on $51,9 \pm 5,43\%$, märgatavaid erinevusi esimese aasta (pärast lennuvõimeliseks saamist) ja hilisemate aastate vahel pole (Boyd 1962). Belgia: keskmine aastane suremus lastud lindude puhul $56,7\%$ võrrelduna $52,0\%$ -ga nende puhul, kes leiti surnult; jahiga seotud suremus vähenes pärast esimest eluaastat (Dhondt ja Van Hecke 1977). Lääne-Saksamaa: suremus esimesel eluaastal 65% (Glutz von Blotzheim jt 1977). Taani: täiskasvanute aastane keskmine suremus $47,1 \pm 2,80$ (Fog 1978). Soome: aastane keskmine suremus $46,9\%$ (Pertunen 1980c).
<i>Scolopax rusticola</i>	KVM Esimesel aastal $55\text{--}65\%$; järgnevatel aastatel $40\text{--}50\%$. Kõrgem Fennoskandia populatsioonide puhul. BWP Suurbritannia: keskmine suremus esimesel aastal 54% , järgnevatel aastatel 39% , 1.august–31. juuli (Kalchreuter 1975); varasemad hinnangud (Lack 1943, Boyd 1962) andsid 56% ja 55% esimesel aastal, ning vastavalt 37% ja $40,7\%$ järgnevatel aastatel, täiskasvanud lindude aastane suremus märkimisväärselt kõrgem 1931–40 kui 1921–30, põhjused teadmata (Boyd 1962). Norra ja Rootsi: suremus esimesel eluaastal 67% , järgnevatel aastatel 52% (Kalchreuter 1979); Soome ja Baltimaad vastavalt 72% ja 54% (Kalchreuter 1975). Soome: suremus esimesel eluaastal $61,7\%$, järgnevatel aastatel $48,4\%$ (Pertunen 1980a). Fennoskandia: esimesel aastal $65,6\%$, järgnevatel aastatel $50,6\%$ (Clausager 1974). Holland: täiskasvanud lindude aastane suremus $50,0\%$ (Clausager 1974).
<i>Columba livia (1)</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Inglismaa (Salford): suremus esimesel eluaastal $43 \pm 7,3\%$, täiskasvanud lindude aastane suremus $33,5 \pm 4,9\%$ (Murton jt 1972b). Inglismaa (Flamborough Head): täiskasvanud lindude aastane suremus lastud valimist ca 30% (Murton ja Clarke 1968).

Liik	Suremus
<i>Columba palumbus</i>	<p>KVM Suurbritannia: 35–41%, noorlinnud 60–70%; Taani noorlinnud 54,3%; täiskasvanud 41,3%, Holland ca 46%</p> <p>BWP S-Britannia: noorlindude suremus ca 74%, täiskasvanute aastane suremus ca 36% (Murton 1965b). Holland: 1911–53 (kui laskmise eest ei makstud preemiat) suremus esimesel eluaastal 49%, täiskasvanud lindude aastane suremus 50%; 1959–62 (preemia) esimesel eluaastal 55%, täiskasvanud 61% (Doude van Troostwijk 1964a); 1911–81 esimesel aastal ja täiskasvanud 46% (Glutz ja Bauer 1980). Taani: suremus esimesel aastal 54,7%, täiskasvanute suremus 41,3% (Søndergaard 1983). Soome: suremus esimesel aastal 41,7%, teisel aastal 47,6%, suremus järgnevatel aastatel 30,5% (Saari 1979b)</p>

(1) Siin käsitletakse *Columba livia* looduslikke populatsioone, mitte kodustatud tuvide omi.

2. osa: II/2 lisa loetletud liigid

Liik	Suremus
<i>Cygnus olor</i>	KVM Suurbritannia: esimesel aastal: 58%; teisel ja kolmandal aastal: 30%; neljandal ja viiendal aastal 22% (Coleman & Minton 1980); ca 30% pärast esimest aastat; 30% pärast teist aastat; 25% pärast kolmandat ja neljandat aastat (Bacon 1980). BWP Suurbritannia: aastane suremus 3–12 kuu vanuste hulgas 32,1%, 1–2aastaste hulgas 35,4%, 2–3aastaste ja 3–4aastaste hulgas 25,0%, üle 4aastaste hulgas 18–20%; eluiga 4aastastel 4,8 aastat (Beer and Ogilvie 1972). Taani: aastane suremus 26% (Bloch 1971). Rootsi: aastane suremus 1965.–70. aastal 28,5%, kuid maksimaalselt ainult 21,0%, kui välja arvata karm talv 1969–70 (Mathiasson 1973a).
<i>Anser brachyrhynchus</i>	KVM täiskasvanute suremus 26%; 4–16kuuste suremus 42%; kokku üle 4 kuu vanuste isendite puhul 21,5% BWP Täiskasvanute keskmine aastane suremus 26%, 4–16 kuu vanuste suremus 42% (rõngastamisandmed). Üle 4 kuu vanuste isendite keskmine aastane suremus 21,5% (loendusandmed), tõendid näitavad vähenemist 1950–72 (Boyd ja Ogilvie 1969).
<i>Anser albifrons</i> ¹⁴²	KVM <i>A. a. albifrons</i> : üle aastaste hulgas 30,9%; <i>Anser a. flavirostris</i> : 34% BWP <i>A. a. albifrons</i> : keskmine aastane suremus (Suurbritannias talvituvad linnud) 28% Hollandis talvituvad linnud, 30,9% (Doude van Troostwijk 1974) <i>A. a. flavirostris</i> : keskmine aastane suremus 34%
<i>Branta bernicla</i>	KVM Suurbritannia: täiskasvanute suremus 17% on kindlalt korrelatsioonis sigimisega BWP Suurbritannias talvituvate <i>B. b. bernicla</i> täiskasvanud isendite keskmine aastane suremus 14%, Teravmägedelt pärit <i>B. b. hrota</i> puhul 17% (Boyd 1962).
<i>Netta rufina</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Aythya marila</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Islandil rõngastatud täiskasvanud isendite keskmine aastane suremus 52% (Boyd 1962).
<i>Somateria mollissima</i>	KVM Täiskasvanute suremus 20–40% BWP Holland: lennuvõimeliste noorlindudena rõngastatud lindude aastane keskmine suremus 1965.–70. aastal 17%; emaste aastane suremus 1964–68 jäi vahemikku 15%–61%, peegeldades mürgitamis klooritud süsivesinikega, ning 2%–8% aastatel 1969–71 pärast kontrollmeetmeid (Swennen 1972). Taani: aastane suremus 20% (Paludan 1962). Looe-Euroopas rõngastatud täiskasvanud lindude aastane suremus 39%, eluiga 2,1 aastat (Boyd 1962)
<i>Clangula hyemalis</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Islandil rõngastatud täiskasvanud isendite keskmine aastane suremus 28%; eluiga 3,1 aastat (Boyd 1962).
<i>Melanitta nigra</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Islandil rõngastatud täiskasvanud isendite keskmine aastane suremus 23%; eluiga 3,8 aastat (Boyd 1962)
<i>Melanitta fusca</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Bucephala clangula</i>	KVM Pesitsevate emaste suremus: 37% BWP Aastane suremus (pesitsevad emased) Rootsis: ca 37%; eluiga ca 3 aastat (täiskasvanute eluiga ca 2 aastat, Nilsson 1971).
<i>Mergus serrator</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Mergus merganser</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Täiskasvanud lindude aastane keskmine suremus 40%, eluiga 2,0 aastat (Boyd 1962).
<i>Bonasa bonasia</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Lagopus l. lagopus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP USSR: täiskasvanud lindude suremus 60–86% ja esimese aasta lindude suremus 90–95% (aastatel 1971–75, kui lemming <i>Lemmus lemmus</i> oli Bolshezemolski tundras haruldane, kisklus põhjustas kõrget suremust (Vorgnin 1976)). (<i>Lagopus lagopus scoticus</i> Šotimaal: aastane suremus ca 65% (Jenkins jt 1967). ELi osas andmed puuduvad.

¹⁴² Selliseid suremusnäitajaid peetakse *Anser albifrons flavirostris*'e jaoks liiga kõrgeks. Viimased selle alamliigi kohta tehtud uurimused annavad esimese aasta lindude suremuseks 32,2% ja täiskasvanud lindude puhul 21,5% (Fox, A.D. & Stroud, D.A. 2002. *Anser albifrons flavirostris* Greenland White Fronted Goose. BWP Update. Veel ilmunud).

Liik	Suremus
<i>Tetrao tetrix</i> ¹⁴³	KVM Soome: Noorlindude suremus esimesel talvel 64%; täiskasvanute populatsioon stabiilne 47% BWP Soomes jääb täiskasvanud lindude aastane keskmine suremus tõenäoliselt vahemikku 40%–60%, kusjuures kõikumised on aastate ja paikade lõikes (Helminen 1963).
<i>Tetrao urogallus</i>	KVM NSVL: täiskasvanud ca 54–59%; Soome 30% BWP NSVL: kahel alal ellujäämis-/suremusprotsent koorumisest kuni 1. septembrini 48/52% isaste ja 59/41% emaste puhul; järgneval aastal 46/54% ja 33/67% ning järgnevatel aastatel vastavalt 59/41% ja 54/46% (Semenov-Tyan-Schanskii 1959).
<i>Alectoris barbara</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Alectoris chukar</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Coturnix coturnix</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Meleagris gallopavo</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Rallus aquaticus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Gallinula chloropus</i>	KVM Rõngastusandmed (taasleiid) esimese aasta lindude puhul 69% BWP Lääne-Saksamaal rõngastatud 90 linnust 69% suri esimesel eluaastal ja 23% teisel eluaastal (Glutz jt 1973).
<i>Haematopus ostralegus</i>	KVM Suurbritannia: suremus lennuvõimeliseks saamisest suguküpseks saamiseni 74–80%; noorlindude puhul 40%; BWP Holland: keskmine suremus esimesel aastal pärast lennuvõimeliseks saamist 36%; 1–15aastaste hulgas 15,9% igal aastal (Boyd 1962). Suremus Walesis koorumisest esimese kuu lõpuni pärast lennuvõimeliseks saamist 84% (Harris 1969). Suremus lennuvõimeliseks saamisest suguküpseks saamiseni arvatuna Harrise andmete alusel 74% ja 80% (vastavalt Harris 1969, Harris 1970) (Glutz jt 1975); noorlindude aastane suremus ca 40% (Harris 1967). Lääne-Saksamaa: keskmine suremus lennuvõimeliseks saamisest keskmise elueani (5–6 aastat) ca 62%, kui tabatud esmakordselt pesitsemiselt; pesitsevate lindude ellujäämis-/suremusprotsent aastatel 1949–63 konstantne kõikide eärühmade osas 94/6% (Schnakenwinkel 1970); Walesis, 1963–68, pesitsevate lindude ellujäämis-/suremusprotsent 872-13–98% (Harris 1970b).
<i>Pluvialis apricaria</i>	KVM Suurbritannia: esimesel talvel 41%, järgnevatel talvedel 22% (Parr 1980); Holland: rõngastatud lindude taasleiid: esimesel aastal 53%; järgnevatel aastatel 39%. BWP Holland: sügisel rõngastatud täiskasvanud lindude 123 taasleidu näitasid, et 53% suri esimesel aastal pärast rõngastamist, seejärel suri aastas $39,0 \pm 5,42\%$. Island: linnupoegade ja noorlindude 31 taasleidu näitasid 66% suremust esimesel kalendriaastal ja $46,5 \pm 10,3\%$ aastast suremust järgnevatel aastatel (Boyd 1962). Šotimaa: täiskasvanud lindude suremus ca 22% (Parr 1980).
<i>Pluvialis squatarola</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Vanellus vanellus</i>	KVM Esimesel aastal (1. augustist 31. märtsini) Suurbritannias 38%; Kesk-Euroopas 40%; Skandinaavias 40%, Taanis 44%; järgnevatel aastatel Suurbritannias 32%; Kesk-Euroopas 29%; Skandinaavias 33%, Taanis 33%; teise ja üheteistkümnenda aasta vahel jääb vahemikku 30–36%, pärast seda on ca 43%. BWP Euroopa. Noorlindude suremus 31. augustist 31. märtsini (välistades nii kõrge suremuse esimestel nädalatel) 39,7%, erinevates riikides rõngastatud lindude puhul jääb vahemikku 30,4%–57,5%, kusjuures Suurbritannias ja Iirimaaal 37,5%, Kesk-Euroopas 40,1% ja Skandinaavias 40,4%. Pärast seda on keskmine suremus 32,2% (Suurbritannias ja Iirimaaal 33,9%, Kesk-Euroopas 29,4%, Skandinaavias 33,1%). Vt täpsemad andmed (Glutz jt 1975).
<i>Calidris canutus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Täiskasvanud isendite keskmine aastane suremus $32,4 \pm 3,18\%$ (Boyd 1962)
<i>Philomachus pugnax</i>	KVM Eri allikad (rõngastusandmed) 47% BWP Aastane suremus $47,6 \pm 3,61\%$ väikeste erinevustega esimese ja järgnevatel aastatel; erinevused sugude vahel ei ole märkimisväärsed (Boyd 1962)

¹⁴³ Vastavalt pikaajalistele andmetele on metsiste (*Tetrao urogallus*) suremus esimesel talvel (septembrist järgmise kevadeni) 76% ja tetredel (*Tetrao tetrix*) 64%. Metsiste ja tetrede täiskasvanud isendite stabiilsetes populatsioonides on aastane suremus vastavalt 29% ja 47%. Mõlema liigi puhul esineb sugudevahelisi erinevusi noorlindude suremuse osas, Linden, H. 1981. Metsiste (*Tetrao urogallus*) ja tetrede (*Tetrao tetrix*) noorlindude suremuse hindamine toimub kaudsete tõendite alusel. Finnish Game Research 39 : 35–51.

Liik	Suremus
<i>Limosa limosa</i>	KVM Holland: esimesel aastal 38%; teisel aastal 32%; kolmandal ja järgnevatel aastatel 37% BWP Holland: aastane suremus esimesel aastal (kuni 15. maini) 37,6%, teisel aastal 32% ja järgnevatel aastatel keskmine 36,9% (Glutz jt 1977).
<i>Limosa lapponica</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Aastane suremus 29,5 ± 7,9%, kuid ilmselt ca 79% esimesel kalendriaastal pärast rõngastamist (Boyd 1962).
<i>Numenius phaeopus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Väikeste valimite (13) alusel aastane suremus 30,8 ± 9,1% (Boyd 1962).
<i>Numenius arquata</i>	KVM Suurbritannia: esimesel aastal (pärast lennuvõimeliseks saamist) 53%; teisel aastal 37% järgnevatel aastatel 26% Holland: esimesel aastal (rõngastatud kui pulli) 66%; teisest neljanda aastani 28%; Soome: 64% kuni esimese aasta 31. detsembrini; 55% järgnevatel aastatel BWP Suurbritannia: keskmine aastane suremus (n = 287) 53,0% esimesel eluaastal alates lennuvõimeliseks saamisest, 37,0% teisel aastal ja 26,4% järgnevatel aastatel (Bainbridge ja Minton 1978). Holland: keskmine aastane suremus (n = 137) esimesel aastal pärast noorlindude rõngastamist 66,4% ja ca 28% teisest neljanda aastani (Glutz jt 1977). Soome: keskmine aastane suremus (n = 245) 64% kuni 31. detsembrini pärast noorlindude rõngastamist ja 55% järgnevatel aastatel (Grenquist 1965).
<i>Tringa erythropus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Tringa totanus</i>	KVM Esimesel aastal >50%; järgnevatel aastatel 20–30% BWP Suremus esimesel aastal pärast lennuvõimeliseks saamist 55%; täiskasvanud lindude arvatud suremus erines erinevates valimites oluliselt 17,7%–56,9%, mida põhjustas tõenäoliselt rõnga kadumine, kusjuures parim hinnang saadi Rootsi valimi (55) alusel 31,5% (Boyd 1962). Saksamaa koloonias täiskasvanud lindude arvatud suremus esimesel aastal pärast rõngastamist 28,7%, kusjuures see vähenes järgnevatel aastatel vanuse suurenedes (30%, 20%, ja 18%); kuid see põhines täiskasvanute tagasipöördumisel kolooniasse, seega vanuse kasvades pesitsuskohtadele truuks jäämise tõttu (Grosskopf 1959; Boyd 1962).
<i>Tringa nebularia</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Larus ridibundus</i>	KVM Noorlindude suremus 56% (ellujäämisprotsent esimese aasta lõpus pärast lennuvõimeliseks saamist: 44%) Täiskasvanud lindude puhul ca 15–40 % BWP Suurbritannia ja Iirimaa: keskmine suremus aastatel 1945–72 esimese kuue kuu jooksul 38,3%, teisel kalendriaastal 27,5% ja pärast seda ca 24%; Loode-Ingliismaal 1908–24 suremus palju kõrgem (ca 60% esimese kuue kuu jooksul) laskmise tagajärjel (Flegg ja Cox 1975). Camargue (Prantsusmaa): täiskasvanute keskmine aastane suremus vähenes 16%-le laienemise perioodil peamiselt uute talviste toiduvarede ärakasutamise tõttu (Lebreton ja Isenmann 1976).
<i>Larus cachinnans</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Larus canus</i>	KVM Eesti: esimesel aastal 54%; teisel aastal 25%, järgnevatel aastatel 26%; Soome: 29%, endine Ida-Saksamaa 16%; Norra 15%, Taani 26% ja Suurbritannia 34% BWP Taanis rõngastatud 347 üle kahe-aastase linu keskmine aastane suremus 26,0% (Sørensen 1977). Täiskasvanute keskmine aastane suremus Eestis ca 15% (Onno 1968b).
<i>Larus fuscus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Larus argentatus</i>	KVM Täiskasvanute suremus ca 10% BWP Märkimisväärsed erinevused avaldatud hinnangutes Euroopa ja Põhja-Ameerika kohta. Suremus esimesel eluaastal: Suurbritannias 17% (Chabrzyk ja Coulson 1978), 30% (Brown 1967b), 18% (Harris 1970a); Taanis 22% (Paludan 1951); Põhja-Ameerikas 38–62% (Paynter 1966), 27–32% (Kadlec ja Drury 1968). Suremus teisel eluaastal: Suurbritannias 7,3% (Chabrzyk ja Coulson 1978). Täiskasvanute suremus: Suurbritannias 6,5% (Chabrzyk ja Coulson 1978), 10% (Parsons 1971a), 10% (Harris 1970a); Lääne-Saksamaal 10% (Drost jt 1961); Taanis 15% (Paludan 1951); Põhja-Ameerikas 4–9% (Kadlec ja Drury 1968), kuid järgnevad uurimused näitasid suremuseks 15–20% (Kadlec 1976).
<i>Larus marinus</i>	KVM Andmed puuduvad BWP Andmed puuduvad
<i>Columba oenas</i>	KVM 50%; Suurbritannia 44–61% BWP Suurbritannia: esimesel aastal ca 60%, täiskasvanute suremus ca 46,3%, kuid madalam 1950ndate lõpus ja 1960ndate alguses (R. J. O'Connor ja C. J. Mead). Soomes: esimesel aastal 57,5%, täiskasvanute suremus 44,5% (Saari 1979b)

Liik	Suremus
<i>Streptopelia decaocto</i>	KVM Suurbritannia: esimesel aastal ca 69%; järgnevatel aastatel 39%; Saksamaa 50–75% ja 35–55% BWP Inglismaa: noorlindude suremus 69%, täiskasvanute aastane suremus 39% (Coombs jt 1981). Rootsi: aastane suremus 29% (Bentz 1982). Kesk-Euroopa: esimesel eluaastal 50–75%, täiskasvanute aastane suremus 35–55% (Glutz ja Bauer 1980).
<i>Streptopelia turtur</i>	KVM Suurbritannia: noorlindude suremus 64%; täiskasvanute suremus ca 50% BWP Suurbritannia: hinnanguline suremus esimesel aastal ca 64%, täiskasvanute aastane suremus ca 50% (Murton 1968).
<i>Alauda arvensis</i>	KVM Täiskasvanute suremus 30–35%, enamus talvel BWP Inglismaa: täiskasvanute keskmine aastane suremus 33,5%; noorlindude keskmine suremus esimesel aastal pärast iseseisvumist 38% (Delius 1965).
<i>Turdus merula</i>	KVM Rõngastatud lindude alusel: esimesel aastal 69%; järgnevatel aastatel 40–52% BWP Suurbritannia: aastane suremus esimesel eluaastal 58% (alates 1. augustist), 38% teisel aastal, 50% kolmandal aastal, 40% neljandal ja viiendal aastal (Lack 1943); aastane suremus esimesel eluaastal 54% (alates 1. augustist), 40% teisel eluaastal (Lack 1946b); aastane suremus pärast esimest kalendriaastat 44±1,5%, olenemata vanusest, märkimisväärseid erinevusi sugude vahel ei olnud; võib-olla madalam põhjas; jäi vahemikku 34% (aastatel 1933–34) kuni 69% (aastatel 1928–29) (Coulson 1961); Oxfordis noorlindude aastane suremus 59% (Snow 1958b); aastane suremus vähenes ca 50%-st aastatel 1951–52 kuni 32%-ni aastatel 1960–61, ilmselt mitte ilmastiku tõttu (Snow 1966b); täiskasvanute aastane suremus Londonis 41,8±1,0%, Lõuna-Inglismaa maapiirkondades 34,9±0,5% (Batten 1973); suremus kõrgeim märtsist juunini; suremuse suurenemisel mängib järjest suuremat rolli liiklus ja kasside kisklus (Batten 1978); täiskasvanud isaste aastane suremus 41%, emastel 60% (Naylor 1978). Belgia: täiskasvanute aastane suremus 69% (Verheyen 1958); täiskasvanute aastane suremus 52,2±2,3%, või 45,8±2,5%, kui jätta välja lastud või muul viisil inimeste poolt tapetud linnud; noorlindude aastane suremus 12,4±1,9% (Van Steenberg 1971). Prantsusmaa: aastane isaste suremus linnapiirkondades 25%, emaste suremus 33% (Ribaut 1964). Lääne-Saksamaa: aastane suremus 49%, linnapiirkondades 28% (Erz 1964). Soome: üldine aastane suremus 58–59% (Haukioja 1969). Tšehhoslovakkia: suremus esimesel eluaastal 68,4%, teisel eluaastal 56,3%, kolmandal eluaastal 30% (Beklová 1972); suremus esimesel eluaastal 72% (Havlin 1961).
<i>Turdus pilaris</i>	KVM Norra: ca 53% (kõrgem esimese aasta lindude hulgas); Soome ca 65%; Šveits ca 69% BWP Šveits: aastane suremus 60–70% sõltumata vanusest (Furrer 1977). Soome: üldine aastane suremus 61–65% (Haukioja 1969).
<i>Turdus philomelos</i>	KVM Tšehhoslovakkia: esimesel aastal 58%; järgnevatel aastatel 44%; Prantsusmaa vastavalt 59% ja 46%; BWP Suurbritannia: suremus esimesel eluaastal (alates 1. augustist) 53%, teisel aastal 40% (Lack 1946b). Soome: üldine aastane suremus 54% (Haukioja 1969).
<i>Turdus iliacus</i>	KVM Täiskasvanute suremus ca 50% BWP Soome: üldine aastane suremus 57–58% (Haukioja 1969).
<i>Turdus viscivorus</i>	KVM Suurbritannia: täiskasvanud 48% BWP Suurbritannia: täiskasvanute aastane suremus 48%; lennuvõimeliseks saanud lindude suremus esimese kalendriaasta lõpuni 62% (Snow 1969a).
<i>Sturnus vulgaris</i>	KVM Rõngastatud lindude taasleidude alusel Euroopas esimesel eluaastal 60–73%; järgnevatel aastatel 50–68% BWP Suurbritannia: suremus esimesel eluaastal (alates 1. augustist) 48%, teisel aastal 48% (Lack 1946); aastane suremus 52,8% ±1,0% (Coulson 1960). Soome: aastane suremus 46% ± 4,4% (Haukioja 1969). Tšehhoslovakkia: suremus esimesel aastal 68,1%, üheksandal aastal 22,2%, kümnendal aastal 14,2% (Beklová 1972).
<i>Garrulus glandarius</i>	KVM Rõngastatud lindude taasleidude alusel esimesel eluaastal 61% BWP Suurbritannia: suremus esimesel kalendriaastal 40%, teisel aastal 55%, kolmandast viienda aastani 41% (Holyoak 1971). Euroopa: suremus esimesel eluaastal 60,7% (Busse 1969).
<i>Pica pica</i>	KVM Rõngastatud lindude taasleidude alusel Euroopas esimesel eluaastal 69%; Suurbritannias isaste täiskasvanute suremus 25%, emaste täiskasvanute suremus 40%. BWP Suurbritannia ja Soome: suremus esimesel kalendriaastal 46%, teisel aastal 58%, kolmandast viienda aastani 55% (Holyoak 1971). Suurbritannia linnapopulatsioonides: suremus esimesel aastal pärast pesast lahkumist 44%, järgnevatel aastatel 30%, 24%, 32%, 46%, ja 86% (Tatner 1986). Soome: aastane suremus kõigi taasleidude alusel 61 ± 4,3%, ilmselt liiga kõrge; pesitsevate lindude puhul 47 ± 7,9%, tõenäoliselt tõene hinnang (Haukioja 1969). Euroopa: suremus esimesel eluaastal 69,0% (Busse 1969).

Liik	Suremus
<i>Corvus monedula</i>	KVM Rõngastatud lindude taasleidude alusel esimesel eluaastal 46% BWP Suurbritannia: suremus esimesel kalendriaastal 38%, teisel aastal 36%, kolmandast viienda aastani 43% (Holyoak 1971). Soome: aastane suremus 35 ± SE 3,2% (Haukioja 1969). Euroopa: suremus esimesel eluaastal 45,5% (Busse 1969).
<i>Corvus frugilegus</i>	KVM Rõngastatud lindude taasleidude alusel esimesel eluaastal 54% BWP Suurbritannia: suremus esimesel kalendriaastal 59%, teisel aastal 51%, kolmandast viienda aastani 25% (Holyoak 1971). Euroopa: suremus esimesel aastal 54% (Busse 1969).
<i>Corvus corone</i>	KVM Rõngastatud lindude taasleidude alusel esimesel eluaastal 62% BWP Suurbritannia ja Soome: suremus esimesel kalendriaastal 61%, teisel aastal 45%, kolmandast viienda aastani 48% (Holyoak 1971). Soome: aastane suremus 47 ±2,3% (Haukioja 1969). Euroopa: suremus esimesel eluaastal 62,4% (Busse 1969)

Kasutatud lühendite seletused:

KVM = Kompendium der Vögel Mitteleuropas (Bezzel E. 1985. Kompendium der Vögel Mitteleuropas - Nonpasseriformes Nichtsingvögel. AULA-Verlag GmbH, Wiesbaden & Bezzel E. 1993. Kompendium der Vögel Mitteleuropas - Passeres Singvögel. AULA-Verlag GmbH, Wiesbaden

BWP = Birds of the Western Palearctic (Cramp S. & C M Perrins (eds). 1973-1994. Handbook of the birds of the Western Palearctic Vol 1, 2, 3, 4, 5 & 8. Oxford University Press, Oxford.)

Joonis 9: Vähesse arvu arvutamise näidis rooruiga (*Rallus aquaticus*) näitel, kelle kohta pole suremusnäitajaid avaldatud

Rallus aquaticus'e Euroopa populatsioon on 130 000 paari = 260 000 lindu (allikas The EBCC ATLAS of European Breeding Birds)

a) täiskasvanud lindude suremus on 25%¹⁴⁴ → ellujäämisprotsent = ellu jääb 75% täiskasvanud lindudest = 195 000 lindu esimese aasta järel

- vajalik juurdekasv (populatsiooni stabiilsuse hüpoteesi kohaselt) = 65 000 lindu
- noorlindude suremus 50%¹⁴⁵ → sügiseks peab olema elus 130 000 noorlindu → keskmiselt üks noorlind paari/emaslinnu kohta
- seega võetakse aluseks (260 000 + 130 000) 390 000 lindu, kelle suremus on ca 33,33%
- 130 000 lindu sureb, millest 1%= 1300 lindu
- 1300 lindu võib pidada väheseks arvuks (kontinendi tasandil)

b) kui täiskasvanud lindude suremus on 60%¹⁴⁶ → keskmine ellujäämisprotsent = 40% = 104 000 lindu esimese aasta järel

- vajalik juurdekasv (populatsiooni stabiilsuse hüpoteesi kohaselt) = 156 000 lindu
- noorlindude suremus on 50% → sügiseks peab olema elus 312 000 noorlindu → keskmiselt 2,4 noorlindu paari/emaslinnu kohta
- seega võetakse aluseks (260 000 + 312 000) 572 000 lindu, kelle suremus on ca 60%
- 343 200 lindu sureb, millest 1%= 3432 lindu
- 3500 lindu võib pidada väheseks arvuks (kontinendi tasandil)

¹⁴⁴ Kirjanduses avaldatud andmete kohaselt on 25% ruiklaste sugukonda kuuluvate üle aasta vanuste lindude puhul madalaim suremus.

¹⁴⁵ Kirjanduses avaldatud andmete kohaselt on 50% ruiklaste sugukonda kuuluvate esimese aasta lindude puhul madal suremus.

¹⁴⁶ Kirjanduses avaldatud andmete kohaselt on 60% ruiklaste sugukonda kuuluva ühe liigi puhul kõrge keskmine suremus.

Joonis 10: Ebasoodsa kaitsestaatusiga jahitavad liigid (II lisa)

SPEC KAT 2 Ohualtid Suur langus

Limosa limosa **98 NERI** (mutsaba-vigle / Black-tailed Godwit / Barge à queue noir)

SPEC KAT 2 Väheneb Keskmine langus

Tringa totanus **98 NERI** (punajalg-tilder / Redshank / Chevalier gambette)
Larus canus (kalakajakas / Common Gull / Goéland cendré)

SPEC KAT 3 Ohualtid Suur langus

Anas strepera **00 WI** (rääkspart / Gadwall / Canard chipeau)
Anas acuta **98 NERI** (soopart / Pintail / Canard pilet)
Anas querquedula **98 ONC** (rägapart / Gargany / Sarcelle d'été)
Coturnix coturnix **99 ONC** (põldvutt / Quail / Caille des blés)
Lymnocyptes minimus **98 NERI** (mudanep / Jack snipe / Bécassine sourde)
[*Scolopax rusticola*, talvel **98 ONC** (metskurvits / Woodcock / Bécasse des bois)]¹⁴⁷
Limosa lapponica, talvel (vöotsaba-vigle / Bar-tailed Godwit / Barge rousse)
Alauda arvensis **98 ONC** (põldlõoke / Skylark Alouette des champs)

SPEC KAT 3 Ohualtid <2 500 p, Lokaliseerunud, talvel

Branta bernicla (mustlagle / Brent goose / Bernache cravant)

SPEC KAT 3 Väheneb Keskmine langus

Netta rufina **99 ONC** (punanokk-vart / Red-crested Pochard / Nette rousse)
Numenius arquata, talvel **98 NERI** (suurkoovitaja / Curlew / Courlis cendré)
Streptopelia turtur **98 ONC** (turteltuvi / Turtle Dove / Tourterelle des bois)

SPEC KAT 3 Lokaliseerunud talvel Lokaliseeritud

Aythya ferina **99 ONC** (punapea-vart / Pohcard / Fuligule milouinan)
Melanitta fusca **00 WI** (tõmmuvaeras / Velvet Scoter / Macreuse brune)
Calidris canutus (suurrüdi / Knot / Bécasse maubèche)
Gallinago gallinago (tikutaja / Snipe / Bécassine des marais)
Pluvialis apricaria (rüüt / Golden Plover / Pluvier doré)
Vanellus vanellus **99 ONC** (kiivitaja / Lapwing / Vanneau huppé)
Philomachus pugnax (tutkas / Ruff / Chevalier combattant)

NERI = Danish National Environmental Research Unit

ONC = Office Nationale de la Chasse

WI = Wetlands International

SPEC Kategooria 2 – liigid, mille ülemaailmsed populatsioonid on koondunud Euroopasse (>50% ülemaailmsetest populatsioonidest pesitseb või talvitub Euroopas) ning millel on Euroopas ebasoodne kaitsestaatus.

SPEC Kategooria 3 – liigid, mille ülemaailmsed populatsioonid ei ole koondunud Euroopasse (<50% ülemaailmsetest populatsioonidest pesitseb või talvitub Euroopas), kuid millel on Euroopas ebasoodne kaitsestaatus.

¹⁴⁷ Metskurvitsa (*Scolopax rusticola*) loetlemine ebasoodsa kaitsestaatusel liigina ELis on viimaste andmete alusel kahtluse alla seatud. ELi kaitsekorralduskava projekti põhjal (Y. Ferrand ja F. Gossmann (2001) Elements for a Woodcock Management plan. Game and Wildlife Science, vol. 18(1), March 2001, lk 115–139) loetakse, et pesitsevate metskurvitsate arv liikmesriikides, välja arvatud Ühendkuningriigis, on stabiilne või kasvab. Ühendkuningriigi populatsioon on geograafiliselt piiratud ja selle dünaamikat võib käsitleda eraldi Euroopa teiste populatsioonide omast. Talvituvate lindude staatus enamiku Euroopa riikide osas ei ole teada.

Joonis 11: Ülevaade linnudirektiivi II lisas loetletud rabapüü ja faasani liikide kaitsestaatusel ELi ja liikmesriikide tasandil

Liik	II lisa	I lisa	Staatus	EU	SE	FI	DK	UK	IE	NL	BE	LU	DE	AT	FR	ES	PT	IT	GR	
<i>Alectoris barbara</i>	2	jah	3 (E)	(-1)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	0	---	(-1)	---	
<i>Alectoris chukar</i>	2	ei	3 V	—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	(-1)	
<i>Alectoris graeca graeca</i>	1	ei	2 (V)	(-1)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	(-1)	
<i>Alectoris graeca saxatilis</i>	1	jah		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	F	---	---	-1	---	
<i>Alectoris graeca whitakeri</i>	1	jah		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	— ¹	---
<i>Alectoris rufa</i>	1	ei	2 V	—	---	---	---	0	---	---	---	---	---	---	— ²	-1	---	(0)	---	
<i>Bonasa bonasia</i>	2	jah	S	—	-1	-1	---	---	---	---	-1	-1	-2	-1	-1	---	---	-1	0	
<i>Lagopus l. lagopus</i>	2	ei	S	?	?	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	
<i>Lagopus l. scoticus</i>	1	ei		—	---	---	---	-1	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
<i>Lagopus mutus helveticus</i>	1	jah	S	?	---	---	---	---	---	---	---	---	0	0	0	---	---	-1	---	
<i>Lagopus mutus mutus</i>	1	ei		0	0	F	---	0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
<i>Lagopus mutus pyrenaicus</i>	1	jah		?	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	?	-1	---	---	---
<i>P. perdix hispaniensis</i>	1	jah	3 V	—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	---	---	---	
<i>P. perdix italica</i>	1	jah		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	---
<i>Perdix perdix perdix</i>	1	ei		—	-1	-2	-1	-1	-2	-1	-2	-1	-2	-1	-1	---	---	---	---	(-1)
<i>Phasianus colchicus</i>	1	ei	S	0	-2	0	+1	+1	0	---	F	-1	0	F	0	+1	---	0	0	
<i>Tetrao tetrix britannicus</i>	2	ei	3 V	—	---	---	---	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	
<i>Tetrao tetrix tetrix</i>	2	jah		—	-1	-1	-1	---	---	-2	-2	---	-2	-1	-1	---	---	---	F	---
<i>Tetrao urogallus</i>	2	jah	S	—	0	-1	---	-2	---	---	---	---	-2	-1	-1	0	---	-1	0	

Staatus:

2= SPEC 2 (vt joonis 10)

3= SPEC 3

E= ohustatud (ing. k. 'endangered')

V= ohualtid (ing. k. 'vulnerable')

S= ohustamata (ing. k. 'secure')

Populatsiooni suundumus

+1 = väike kasv (20–49%)

0 = stabiilne (muutus <20%)

-1 = väike langus (20–49%)

-2 = suur langus (>= 50%)

F= kõikuv (muutused vähemalt 20%, kuid selget suundumust pole)

?= ei ole teada

Lisaallikad

(1) Iapichino & Massa (1989), *The Birds of Sicily (BOU checklist 11)*

(2) Rocamora & Yeatman-Berthelot (1999), *Oiseaux menacés et à surveiller en France*

(3) Berg, H.-M. (1997): *Rote Listen ausgewählter Tiergruppen Niederösterreichs; Vögel (Aves), 1. Fassung 1995. N Landesregierung, Abt. Naturschutz, 184pp (with further references therein).*

Sackl, P. & O.Samwald (1997): *Atlas der Brutvögel der Steiermark. BirdLife Österreich Landesgruppe Steiermark und Steiermärkisches Landesmuseum Joanneum, Graz.*

Zuna-Kratky, T., E.Kalivodova, A.Krthy, D.Horal & P.Horak (2000): *Die Vögel der March.-Thaya-Auen im Österreichisch-slowakisch-tschechischen Grenzraum. Distelverein, Deutsch-Wagram.*

(4) Asbirk, S. et al 1997. *Population sizes and trends of birds in the Nordic countries 1978-1994*

5 LISA

**Juhenddokumendis viidatud kohtuasjad. Üksikasjalik teave on kättesaadav
Euroopa Ühenduste Kohtu veebisaidil
(<http://curia.europa.eu/et/content/juris/index.htm>)**

- 1) Euroopa Ühenduste Komisjon v Itaalia Vabariik.
Direktiivi nõuete täitmata jätmine – Loodusliku linnustiku kaitse.
17. jaanuar 1991, C-157/89.
- 2) Euroopa Ühenduste Komisjon v Saksa Föderatiivne Vabariik. 17. septembri 1987.
aasta otsus kohtuasjas C-412/85.
- 3) Euroopa Ühenduste Komisjon v Madalmaade Kuningriik.
15. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-339/87.
- 4) Euroopa Ühenduste Komisjon v Itaalia Vabariik. 8. juuli 1987. aasta otsus
kohtuasjas C-262/85.
- 5) Euroopa Ühenduste Komisjon v Prantsuse Vabariik.
Direktiivi nõuete täitmata jätmine – Loodusliku linnustiku kaitse. C-252/85.
- 6) Komisjon v Belgia, 8. juuli 1987, Euroopa Ühenduste Komisjon v Belgia
Kuningriik. C-247/85.
- 7) Euroopa Ühenduste Komisjon v Madalmaade Kuningriik.
13. oktoobri 1987. aasta otsus kohtuasjas C-236/85.
- 8) Association Pour la Protection des Animaux Sauvages ja teised v Préfet de Maine-
et-Loire ja Préfet de la Loire-Atlantique, 19. jaanuari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-
435/92.
- 9) Associazione Italiana per il World Wildlife Fund ja teised v Regione Veneto,
(viienda koja) 7. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-118/94.
- 10) Euroopa Ühenduste Komisjon v Prantsuse Vabariik. 7. detsembri 2000. aasta
otsus kohtuasjas C-38/99.
- 11) Euroopa Ühenduste Komisjon v Itaalia Vabariik. 17. mai 2001. aasta otsus
kohtuasjas C-159/99.
- 12) Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL ja Société d'études
ornithologiques AVES ASBL v Région Wallonne, Fédération royale ornithologique
belge ASBL osavõtul. Eelotsusetaotlus: Conseil d'Etat, Belgia. 12. detsembri 1996.
aasta otsus kohtuasjas C-10/96.
- 13) Kriminaalmenetlus Gourmetterie Van den Burg'i vastu.
Eelotsusetaotlus: Hoge Raad, Madalmaad.

Kaupade vaba liikumine – Lindude impordi keeld.
(Kuuenda koja) 23. mai 1990. aasta otsus kohtuasjas C-169/89.

14) Ligue pour la protection des oiseaux ja teised v Prantsuse Vabariik, 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/02, seni avaldamata.

15) 23. veebruari 1988. aasta otsus kohtuasjas C-429/85: komisjon v Itaalia (EKL 1988, lk 843).

16) 8. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-149/94: kriminaalmenetlus Vergy vastu (EKL 1996, lk I-299).

17) 9. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-79/03: komisjon v Hispaania, EKL 2004, lk 11619.

18) 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-344/03: komisjon v Soome, EKL 2005, lk 11033.

19) 9. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-135/04: komisjon v Hispaania, EKL 2005, lk 5261.

20) 8. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-60/05: WWF Italia ja teised, EKL 2006, lk 5083.

21) 19. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-503/06R: komisjon v Itaalia, EKL 2006, lk 141.